

**“Stichting De Samenwerking”,
Pensioenfonds voor het
Slagersbedrijf**

Jaarverslag 2024

Edvard Munchweg 107-B
1328 MK Almere
Telefoon 088 1198030
Mail: [Info@ pensioenslagers.nl](mailto:Info@pensioenslagers.nl)
Internet: www.pensioenslagers.nl

Inhoudsopgave

BESTUURSVERSLAG	4
Voorwoord.....	5
1 Meerjarenoverzicht van kerncijfers en kengetallen	7
2 Karakteristieken van het fonds	9
2.1 Inleiding.....	9
2.2 Over het fonds	9
2.2.1 Naam en vestigingsplaats	9
2.2.2 Profiel van het fonds	9
2.2.3 Doelstelling, missie en visie	10
2.3 De organisatie van het fonds	11
2.3.1 Het Bestuur	11
2.3.2 Het Verantwoordingsorgaan	12
2.3.3 De Raad van Toezicht	12
2.3.4 Adviescommissie bezwaarschriften vrijstellingsbesluiten	12
2.3.5 Uitbesteding & advisering	13
3 Verslag van het Bestuur.....	14
3.1 Inleiding.....	14
3.2 Hoofdpijnen	14
3.2.1 Ontwikkeling financiële positie.....	14
3.2.2 Ontwikkelingen en uitvoering pensioenregeling	15
3.2.3 Goed pensioenfondsBestuur	17
3.2.4 Communicatie	20
3.2.5 Toezichthouders AFM en DNB	22
3.2.6 Ontwikkelingen in 2024 en verder	23
3.3 Financieel beleid	25
3.3.1 Inleiding	25
3.3.2 Financiële kerncijfers	25
3.3.3 Premiebeleid	26
3.3.4 Toeslagbeleid en kortingsbeleid	28
3.3.5 Kosten uitvoering pensioenbeheer	29
3.3.6 Kosten uitvoering vermogensbeheer.....	31
3.3.7 Actuarieel.....	34
3.4 Risicobeleid.....	36

3.4.1	Algemeen	36
3.4.2	Risk Governance	37
3.4.3	Strategische risico's	37
3.4.4	Risicohouding, risicobereidheid en normenkader	39
3.4.5	Integraal Risicomanagement	41
3.4.6	Integraal Risicomanagement	41
3.4.7	Risicoregister.....	43
3.4.8	Ontwikkelingen 2024	44
3.5	Beleggingsbeleid.....	45
3.5.1	Strategisch beleid	45
3.5.2	Portefeuillebeleid 2024	45
3.5.3	Beleggingsresultaat 2024	46
3.5.4	Macro-economische ontwikkelingen en marktontwikkelingen	47
3.5.5	Maatschappelijk verantwoord beleggen	47
3.5.6	Risicoparaagraaf vermogensbeheer.....	49
3.5.7	Z-score en performancetoets	50
3.5.8	Vooruitblik.....	50
	VERANTWOORDING EN TOEZICHT	52
	Verslag van het verantwoordingsorgaan.....	53
	Reactie van het Bestuur op het oordeel van het Verantwoordingsorgaan	60
	Verslag van de Raad van Toezicht	61
	Reactie van het Bestuur op het verslag van de Raad van Toezicht.....	69
	JAARREKENING	70
	Balans per 31 december	71
	Staat van baten en lasten	73
	Kasstroomoverzicht	74
	Toelichting op de grondslagen	75
	Toelichting op de balans.....	82
	Toelichting op de staat van baten en lasten.....	99
	OVERIGE GEGEVENS	106
	Actuariële verklaring.....	107
	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	109
	BIJLAGEN	119
	Volumeveranderingen	120
	Kenmerken pensioenregeling.....	123
	Bestuur en Commissies	126

Het verantwoordingsorgaan	129
Samenwerkende organisaties	130
Interne partijen	130
Externe partijen	130
Annex IV inzake SFDR.....	134

BESTUURSVERSLAG

Voorwoord

In dit jaarverslag blikken wij terug op het boekjaar 2024 van “Stichting De Samenwerking”, Pensioenfonds voor het Slagersbedrijf (verder: het fonds). Het afgelopen jaar stond wederom in het teken van grote veranderingen en uitdagingen, zowel op financieel als op maatschappelijk vlak.

De wereld blijft in beweging, en ook in 2024 werden we geconfronteerd met de gevolgen van geopolitieke spanningen, economische onzekerheden en de voortdurende klimaatcrisis. Deze factoren hebben invloed gehad op de financiële markten en daarmee ook op ons pensioenfonds. Desondanks hebben we als fonds veerkracht getoond en zijn we erin geslaagd om onze financiële positie te versterken.

Op de financiële markten zagen we in 2024 een gemengd beeld. De economische groei verraste positief, mede dankzij lagere energieprijzen en een herstellende wereldeconomie. Onze totale beleggingsportefeuille behaalde een rendement van 7,9%, waarbij aandelen het bijzonder goed deden met een rendement van ruim 27%. De matchingportefeuille behaalde een positief rendement van 4,5%, terwijl de rendementsportefeuille een rendement van 8,7% noteerde.

Hoewel de beleidsdekkingsgraad van het fonds in 2024 iets daalde van 128,9% naar 128,4%, stelde deze dekkingsgraad ons wel in staat om per 1 januari 2025 een toeslag van 1,86% toe te kennen aan de pensioenen van deelnemers en gepensioneerden.

Hoewel dit een positieve ontwikkeling is, blijven we ons bewust van de uitdagingen die voor ons liggen, vooral met betrekking tot de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel.

De Wet toekomst pensioenen, die op 1 juli 2023 in werking is getreden, heeft ook in 2024 veel aandacht gevraagd van sociale partners en het fonds. We hebben intensief overleg gevoerd met alle stakeholders en uitbestedingspartijen om tot een nieuwe, uitvoerbare regeling te komen. Het fonds richt zich op een overgangsdatum van 1 januari 2026 voor de invoering van het nieuwe stelsel.

Communicatie met onze deelnemers, gepensioneerden en werkgevers blijft een speerpunt. In 2024 hebben we regelmatig gecommuniceerd over de nieuwe regels voor pensioen en de gevolgen daarvan voor onze deelnemers. We hebben een aparte pagina op onze website toegevoegd met informatie over de nieuwe pensioenregeling en hebben ons digitale beleid verder vormgegeven. We zijn blij met het nieuw opgezette deelnemersplatform en heten vanaf deze plek alle deelnemers aan dit platform nogmaals van harte welkom.

Wij willen iedereen die in het verslagjaar heeft bijgedragen aan het goed functioneren van het fonds hartelijk bedanken. Samen blijven we werken aan een solide en toekomstbestendig pensioenfonds voor alle generaties.

Ilse van Eekelen
Werknemersvoorzitter

Laetitia de Leede
Werkgeversvoorzitter

1 Meerjarenoverzicht van kerncijfers en kengetallen

	2024	2023	2022	2021	2020
Aantal werkgevers	2.207	2.145	2.131	2.137	2.078
Aantal verzekerden					
Deelnemers	14.480	12.505	13.017	13.721	14.035
- waarvan premievrije opbouw AO	687	488	461	490	514
Gewezen deelnemers (slapers)	45.077	42.579	49.699	48.877	47.730
Pensioengerechtigden	13.829	13.281	12.849	12.598	12.201
Ouderdomspensioen	10.261	9.781	9.425	9.192	8.904
Weduwenpensioen	2.831	2.793	2.749	2.760	2.699
Weduwnaarspensioen	670	642	612	587	545
Wezenpensioen	67	65	63	59	53
Pensioenregeling					
Premiepercentage Ouderdomspensioen	28,30%	28,30%	28,30%	24,30%	20,30%
Uurfranchise (x € 1,00)	8,81	8,27	7,50	7,34	7,12
VPL regeling - vanaf 1 mei 2015	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	2,00%
Opbouwpercentage per dienstjaar ouderdomspensioen	1,60%	1,54%	1,40%	1,20%	1,60%
Toeslag op pensioen en -aanspraken per:	1-1-2025	1-1-2024	1-1-2023	1-1-2022	1-1-2021
Actieven	1,86%	0,00%	8,80%	0,30%	0,00%
Gewezen deelnemers en gepensioneerden	1,86%	0,00%	8,80%	0,30%	0,00%
Korting op pensioen en -aanspraken	In 2024	In 2023	In 2022	In 2021	In 2020
Actieven	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Gewezen deelnemers en gepensioneerden	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Premies					
Feitelijke premie	59.510	57.076	57.628	49.166	39.193
Kostendeekkende premie	56.930	51.541	72.363	64.857	73.698
Gedempte kostendeekkende premie	49.412	57.335	52.150	43.047	38.047
Uitkeringen ¹	58.200	55.774	50.506	49.232	46.480
Kosten ²					
Uitvoeringskosten inclusief kosten WTP	6.344	5.614	4.847	4.414	4.238
Uitvoeringskosten exclusief kosten WTP	5.533	5.614	4.847	4.414	4.238
Uitvoeringskosten per deelnemer inclusief WTP	224	218	187	168	162
Uitvoeringskosten per deelnemer exclusief WTP	195	218	187	168	162
Kosten vermogensbeheer	3.825	2.555	2.752	2.520	4.835
Kosten vermogensbeheer per deelnemer	146	99	105	96	261
Kosten vermogensbeheer als percentage van het belegd vermogen per deelnemer	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	0,32%

BESTUURSVERSLAG

	2024	2023	2022	2021	2020
Aanwezig vermogen	2.810.441	2.612.305	2.521.367	3.128.179	2.941.134
Minimaal vereist eigen vermogen	93.851	89.548	81.963	107.914	115.615
Reserves	586.638	528.613	545.083	513.340	161.691
Vereist eigen vermogen	323.271	331.920	338.797	403.468	409.480
Pensioenverplichtingen	2.221.513	2.083.691	1.976.284	2.614.839	2.779.443
UFR dekkingsgraad	126,5%	125,4%	127,6%	119,6%	105,8%
Vereiste dekkingsgraad	114,6%	115,9%	117,1%	115,4%	114,7%
Beleidsdekkingsgraad	128,4%	128,9%	130,7%	113,5%	101,5%
Reële dekkingsgraad	95,8%	95,0%	99,0%	91,8%	83,2%
Resultaat	58.025	-16.469	31.743	351.649	-24.512
Beleggingsportefeuille					
Negatieve derivaten	-	-	-	-	-
Vastgoedbeleggingen	445.901	449.577	502.081	352.158	335.159
Aandelen	749.776	562.193	611.318	1.017.833	883.627
Vastrentende waarden	1.597.682	1.588.070	1.392.441	1.736.001	1.727.336
Derivaten	-2.289	2.092	2.182	1.006	1.329
Overige beleggingen	2.947	4.313	5.918	13.143	17.691
	2.794.018	2.606.245	2.513.939	3.120.141	2.965.142
Beleggingsrendement					
Belegd vermogen ³	2.786.289	2.599.749	2.512.587	3.115.694	2.957.013
Beleggingsopbrengsten ⁴	203.082	113.065	-607.892	145.983	285.521
Vermogensbeheerkosten (exclusief transactiekosten)	15.345	12.546	12.381	11.635	11.566
Transactiekosten	1.861	1.177	1.270	741	2.726
Kosten vermogensbeheer als % van het belegd vermogen (excl. Transactiekosten)	0,55%	0,48%	0,49%	0,37%	0,39%
Kosten vermogensbeheer als % van het gemiddeld belegd vermogen (excl. Transactiekosten)	0,57%	0,50%	0,44%	0,39%	0,41%
Transactiekosten als % van het belegd vermogen	0,07%	0,05%	0,05%	0,03%	0,09%
Transactiekosten als % van het gemiddeld belegd vermogen	0,07%	0,05%	0,05%	0,03%	0,10%
Totaal rendement portefeuille	7,93%	4,64%	-19,39%	5,18%	10,93%
Benchmarkrendement portefeuille	8,26%	4,34%	-33,11%	-10,81%	10,37%

- [1] Onder “uitkeringen” verstaan wij de betaalbaar gestelde uitkeringen, inclusief afkopen van kleine pensioenen van gewezen deelnemers.
- [2] Voor de kosten verwijzen wij naar de kosten uitvoering pensioenbeheer in paragraaf 3.3.5.
- [3] Het belegd vermogen is exclusief beleggingsdebiteuren, liquide middelen en beleggingscrediteuren.
- [4] De regel Beleggingsopbrengsten omvatten mede het resultaat op de portefeuille ter afdekking van het renterisico, de rentehedge. De rentehedge is bedoeld om fluctuaties van de beleidsdekkingsgraad te beperken die ontstaan door waardeveranderingen van de voorziening pensioenverplichtingen als gevolg van rentebewegingen. Daarmee staat deze hedge naast de actief beheerde beleggingsportefeuille. Het resultaat op de rentehedge wordt daarom afzonderlijk van het rendement op de beleggingsportefeuille gerapporteerd.

2 Karakteristieken van het fonds

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe het fonds is opgebouwd en hoe het functioneert. Allereerst volgen het profiel, de doelstelling, missie en visie en een aantal algemene gegevens van het fonds. Vervolgens wordt beschreven hoe het fonds is georganiseerd, welke organen en partijen een rol spelen en wat hun taken en verantwoordelijkheden zijn.

2.2 Over het fonds

2.2.1 Naam en vestigingsplaats

Het fonds is opgericht op 30 december 1950 en is statutair gevestigd in 's-Gravenhage. Het fonds is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel in 's-Gravenhage onder nummer 41149565. De laatste statutenwijziging vond plaats op 12 juli 2024. Het fonds is aangesloten bij de Pensioenfederatie, de vereniging voor het behartigen van de belangen van de pensioenfondsen in Nederland.

2.2.2 Profiel van het fonds

Het fonds regelt de pensioenen voor werknemers en oud -werknemers in het slagersbedrijf. Het gaat hierbij om werknemers van de volgende werkgevers:

- Slagers:
 - Het bedrijfsmatig bewerken of bereiden van vlees tot (toebereide) waren voor menselijke consumptie al dan niet in samenhang met de bereiding van vleeswaren en/of hybride producten;
 - De verkoop daarvan aan particulieren, horeca of instellingen;
 - De voorverpakkingsbedrijfsactiviteiten en de centrale slagerij-activiteiten.
- Het deel van de onderneming waarin wordt voorverpakt; het bedrijfsmatig be- en/of verwerken van vlees en het voorverpakken van be- en/of verwerkte vlees in een consumentenverpakking als ook het bedrijfsmatig voorverpakken van hybride producten in consumentenverpakking.
- Centrale slagerijen; slagers die leveren aan filialen van een lid van de Vereniging van Grootwinkelbedrijven in Levensmiddelen (VGL) en/of aan zelfstandige supermarktondernemers die de handelsnaam van een lid van de VGL voeren.

Met hybride producten worden samengestelde producten bedoeld die voor een deel uit plantaardige en een deel dierlijke grondstoffen bestaan.

Om onder de werkingssfeer te vallen, geldt ook dat deze bedrijven:

- Werken met vlees. Met vlees bedoelen we delen van slachtdieren: runderen, schapen, varkens, geiten en eenhoevige dieren die, al dan niet na toebereiding, tot menselijk voedsel kunnen dienen.
- Voor méér dan vijftig procent (50%) van de totale loonsom aan deze activiteiten betalen.

Werkgevers- en werknemersorganisaties hebben samen besloten voor de hele bedrijfstak een pensioenregeling te treffen. Werkgevers zijn verplicht werknemers vanaf 18 jaar te laten deelnemen.

Het fonds houdt zich in de eerste plaats bezig met de uitvoering van het pensioenreglement, het innen van premies, het uitkeren van pensioenen en het beheren van de pensioengelden. Het fonds volgt daarbij alle veranderingen op het gebied van pensioenen en sociale zekerheid, en speelt zoveel mogelijk actief in op de behoeften van werkgevers en werknemers. Daarnaast verzorgt het fonds voorlichting over de regelingen.

2.2.3 Doelstelling, missie en visie

Doelstelling

Het doel van het fonds is om nu en in de toekomst uitkeringen te verstrekken aan gepensioneerden en nabestaanden bij ouderdom en overlijden. Om dit doel te realiseren int het fonds premies bij de aangesloten werkgevers in overeenstemming met de statuten en het pensioenreglement. De verkregen middelen worden op een verantwoorde en duurzame manier beheerd en belegd.

Missie

Het fonds verzorgt in opdracht van sociale partners een degelijke, maatschappelijk verantwoorde en betrouwbare pensioenregeling voor deelnemers, gewezen deelnemers en hun nabestaanden in de slagersbranche tegen aanvaardbare kosten.

Visie

De belanghebbenden staan bij het fonds voorop. Het fonds wil een degelijk, duurzaam en betrouwbaar pensioenfonds zijn, dat de financiële verplichtingen nu en in de toekomst waar kan maken. Het fonds is het pensioenfonds voor het slagersbedrijf. Het fonds wil daarbij voorbereid zijn op het toekomstig pensioenstelsel en andere veranderingen, waardoor de belangen van de deelnemers op lange termijn worden gewaarborgd. Hierbij is de dialoog met de sociale partners van belang, maar handelt het fonds ook vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid. Het fonds streeft naar een goed pensioen nu en in de toekomst tegen een zo stabiel mogelijke premie. Een goed en verantwoord beleggingsbeleid maakt dit mogelijk tegen een kostenefficiënte uitvoering. Het uitvoeren van de pensioenregeling geschiedt correct en maatschappelijk verantwoord. Het beleggingsbeleid sluit aan op de financiële risicohouding van belanghebbenden, maar draagt tegelijkertijd bij aan een duurzame maatschappij. Daarnaast streeft het fonds naar een breed risicodraagvlak voor behoud van evenwichtigheid, solidariteit en collectiviteit. Het fonds wil zijn belanghebbenden actief betrekken bij de uitvoering van de pensioenregeling. Transparantie en begrijpelijkheid en heldere communicatie staan hierbij voorop. Vertrouwen en deskundigheid vormen de basis voor het handelen van het fonds.

Strategie

Het Bestuur heeft een risicobewuste houding. Het fonds streeft ernaar nominale aanspraken waardevast na te komen. Inflatie holt de waarde van de nominale uitkeringen uit, en gezien het langetermijnkarakter van pensioenen is het belangrijk dat de koopkracht van het pensioen via toeslagverlening behouden blijft. Beleggingsrisico's kunnen acceptabel zijn in het streven naar koopkrachtbehoud, zelfs indien dit betekent dat de nominale aanspraken tijdelijk niet kunnen worden nagekomen.

De mate van risicoacceptatie van het Bestuur is o.a. gebaseerd op de volgende kwalitatieve overwegingen:

- Een afgewogen balans tussen de te nemen risico's en het naar verwachting te realiseren beleggingsrendement is noodzakelijk om op langere termijn invulling te kunnen geven aan de pensioenambitie. Voor het nastreven van de pensioenambitie dient het Bestuur bereid te zijn beleggingsrisico te nemen en een beleggingsrendement na te streven dat hoger is dan de risicovrije marktrente.
- Het fonds streeft naar een waardevast pensioen en realiseert zich dat deze ambitie naar verwachting de komende jaren slechts ten dele gerealiseerd kan worden.
- De premieomvang is klein in relatie tot de pensioenverplichtingen, waardoor de sturingskracht van premie-aanpassingen beperkt is. Er bestaan geen bijstortverplichtingen bij lage dekkingsgraden.
- Bij slechte economische omstandigheden acht het Bestuur het uitlegbaar dat weinig of geen toeslag wordt verleend. Kortingen op de pensioenaanspraken en -uitkeringen dienen zoveel mogelijk voorkomen te worden en zijn dus niet uitgesloten.

De risicobereidheid van het Bestuur kan worden beïnvloed door de actuele financiële positie van het fonds. Periodiek wordt beoordeeld of de ambitie van het fonds nog haalbaar is. Het vasthouden aan een onmogelijke ambitie is immers niet zinvol. Bij de keuze voor een bepaald beleid wordt niet alleen een verwachte ontwikkeling beoordeeld, maar worden ook scenario's beoordeeld die gunstiger of minder gunstig zijn dan de verwachte ontwikkeling. De ambitie dient in de meeste scenario's te kunnen worden behaald.

Bij een goede financiële situatie van het fonds wordt bij voorkeur minder risico genomen, omdat de ambitie dan in evenveel of meer gevallen haalbaar is met minder risico.

2.3 De organisatie van het fonds

De relatie tussen het Bestuur, de andere fondsorganen, de adviseurs en de uitvoerders worden in onderstaand organogram weergegeven.

2.3.1 Het Bestuur

Per 1 januari 2024 bestaat het Bestuur uit tien leden, waarvan vijf leden worden voorgedragen door de werkgeversvereniging in de slagers sector en drie leden worden voorgedragen door de werknemersorganisaties in de slagers sector. Daarnaast worden twee leden gekozen door de gepensioneerden.

Het Bestuur is belast met het beheer van het fonds. Het Bestuur kan uit zijn midden commissies instellen met of zonder een bepaald mandaat. Het Bestuur kan zich laten adviseren door deskundigen. Het Bestuur kan werkzaamheden uitbesteden. Het Bestuur heeft de bevoegdheid tot het vaststellen en/of wijzigen van de statuten en de reglementen en is daarmee

verantwoordelijk voor het pensioenbeleid. De beide voorzitters van het Bestuur vormen het Dagelijks Bestuur en vertegenwoordigen gezamenlijk het Bestuur.

Het Bestuur heeft de volgende vaste commissies ingesteld:

- De Beleggingscommissie;
- De Risicocommissie;
- De Communicatiecommissie.

In 2024 is het Bestuur twaalf keer bij elkaar geweest. In de Bestuursvergaderingen komen alle onderwerpen het fonds aangaande, aan de orde. In de drie Bestuurlijke commissies worden onderwerpen voorbereid, uitgediept en uitgewerkt.

Het Dagelijks Bestuur is in 2024 twaalf keer bijeengewees. Het Dagelijks Bestuur heeft tot taak om:

- a. In overeenstemming met de door het Bestuur vastgestelde richtlijnen en genomen beslissingen de dagelijks voorkomende zaken af te doen, waartoe het zo dikwijls als de voorzitters dat nodig achten vergadert.
- b. Werkzaamheden voor te bereiden, welke overeenkomstig de statuten tot de taak van het Bestuur behoren.
- c. In spoedeisende gevallen beslissingen te nemen, welke in beginsel aan het Bestuur toekomen, mits deze op de eerstvolgende vergadering van het Bestuur ter ratificatie worden voorgelegd.

In de vergadering van de Beleggingscommissie komen met name het beleggingsbeleid en de beleggingsresultaten aan de orde. Omdat in deze commissie onderwerpen aan de orde komen die gevolgen kunnen hebben voor de financiële positie van het fonds, heeft deze commissie een beperkt mandaat om namens het fonds (snel) besluiten te nemen.

De Risicocommissie onderzoekt en beoordeelt alle risico's van en voor het fonds, en geeft hierover gevraagd en ongevraagd advies aan het Bestuur.

De Communicatiecommissie adviseert het Bestuur over de communicatievisie en het communicatiebeleid van het fonds, beoordeelt en monitort de communicatie door het fonds, volgt de ontwikkelingen op pensioencommunicatiegebied, monitort de reputatie en het imago van het fonds, en bewaakt de kosten van de communicatieactiviteiten.

2.3.2 Het Verantwoordingsorgaan

Het Bestuur legt verantwoording af aan het Verantwoordingsorgaan over het beleid en de wijze waarop dit wordt gevoerd. Het Verantwoordingsorgaan bestaat uit zeven leden. De leden zijn benoemd door de volgende organisaties:

- FNV;
- CNV;
- Koninklijke Nederlandse Slagersorganisatie (KNS).

Van deze leden vertegenwoordigden drie de deelnemers, twee de gepensioneerden en twee de werkgevers.

Het verslag van het Verantwoordingsorgaan is opgenomen in hoofdstuk 4.

2.3.3 De Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht is het intern toezicht van het Pensioenfonds. Dit interne orgaan heeft als taak toezicht te houden op het beleid van het Bestuur en op de algemene gang van zaken in het fonds. De Raad van Toezicht onderhoudt een actieve dialoog met het Bestuur en is belast met het toezien op een adequate risicobeheersing en een evenwichtige belangenafweging door het Bestuur. De Raad van Toezicht legt verantwoording af over de uitvoering van de taken aan het Verantwoordingsorgaan. De Raad van Toezicht betreft in zijn toezicht de naleving door het fonds van de normen in de Code Pensioenfonds.

De Raad van Toezicht doet in hoofdstuk 5 verslag van zijn bevindingen.

2.3.4 Adviescommissie bezwaarschriften vrijstellingsbesluiten

De Adviescommissie bezwaarschriften vrijstellingsbesluiten adviseert het Bestuur in bezwaarschriftprocedures tegen vrijstellingsbeslissingen. Deze commissie heeft voor het laatst in 2003 het Bestuur geadviseerd. Sindsdien zijn geen bezwaarschriften ingediend.

2.3.5 Uitbesteding & advisering

Het Bestuur heeft:

- Vanaf 1 januari 2017 de uitvoering van het pensioenbeheer uitbesteed aan AGH, sinds 2021 zijnde Appel Pensioenuitvoering B.V.,
- Het fiduciair vermogensbeheer uitbesteed aan Van Lanschot Kempen Investment Management.

De beleggingsadministratie wordt uitgevoerd door Caceis. Het Bestuur heeft Appel Pensioenuitvoering, Van Lanschot Kempen Investment Management en Caceis gemandateerd voor de hieraan verbonden werkzaamheden.

Het fonds en Appel Pensioenuitvoering hebben de afspraken betreffende uitbesteding vastgelegd in een Overeenkomst van Pensioenbeheer. Deze Overeenkomst van Pensioenbeheer is eind 2020 verlengd voor een periode van drie jaar tot en met 31 december 2023.

Per 1 januari 2024 is met Appel Pensioenuitvoering opnieuw voor 3 jaar een Dienstverleningsovereenkomst aangegaan. Nadere afspraken over de kwaliteit van de dienstverlening zijn vastgelegd in de dienstenbeschrijving en Service Level Agreement. Er wordt voorzien in een procedure om de bestaande dienstverlening aan te passen of nieuwe diensten toe te voegen. In overleg tussen het Bestuur en Appel Pensioenuitvoering worden daarover afspraken gemaakt en contractueel vastgelegd.

Het fonds en Van Lanschot Kempen Investment Management hebben de afspraken betreffende uitbesteding vastgelegd in een Overeenkomst van Vermogensbeheer. Nadere afspraken zijn vastgelegd in een Service Level Agreement.

Actor Bureau voor Sectoradvies adviseert het Bestuur, alle commissies, het Verantwoordingsorgaan en de Raad van Toezicht op alle aandachtsgebieden. Tevens bereidt Actor alle vergaderingen voor, voert voor het fonds het secretariaat, postadres en archief, en is eerste aanspreekpunt voor het fonds en het Bestuur buiten de vergaderingen om.

Appel Pensioenuitvoering adviseert het Bestuur en de Communicatiecommissie over communicatieve en administratieve zaken. Ten aanzien van de communicatie gaat het dan om het gebied van de wettelijke en uitvoerende communicatie. Van Lanschot Kempen Investment Management en ICC Verheul adviseren het Bestuur en de Beleggingscommissie over het vermogensbeheer in de breedste zin van het woord. Sprenkels adviseert het Bestuur op actuair gebied.

Het Bestuur heeft Deloitte aangesteld om het jaarverslag en de staten voor De Nederlandsche Bank (hierna: DNB) te controleren. De accountant doet verslag van zijn bevindingen in de vorm van een accountantsverslag aan het Bestuur. In de Bestuursvergadering, waarin de jaarstukken worden besproken, is de accountant aanwezig. De accountant voert controlewerkzaamheden uit aan de hand van de dossiers van de Interne Accountantsdienst van Appel Pensioenuitvoering.

Het Bestuur heeft Triple A - Risk Finance Certification benoemd als waarmerkend actuaire. De waarmerkend actuaire maakt jaarlijks een actuair verslag waarin een verklaring wordt opgenomen van zijn bevindingen bij de jaarlijkse verslagstaten. Hij toetst de fondsmiddelen en beoordeelt de vermogenspositie van het fonds. Hierbij gaat hij uit van de gegevens van de accountant. De waarmerkend actuaire is onafhankelijk van het fonds. De waarmerkend actuaire is aanwezig bij de Bestuursvergadering waarin de jaarstukken worden besproken. Triple A – Risk Finance Certification is daarnaast aangesteld als sleutelfunctiehouder Actuaireel.

3 Verslag van het Bestuur

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk brengt het Bestuur verslag uit over het gevoerde beleid en de ontwikkelingen in 2024. Begonnen wordt met de hoofdlijnen van beleid, waarin onder andere de pensioenregeling, communicatie en goed pensioenfondsbestuur aan de orde komen.

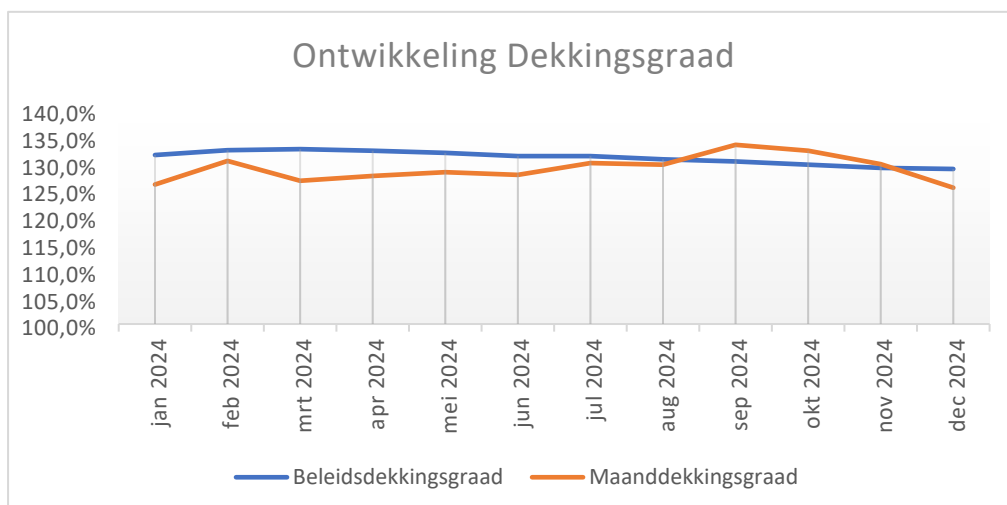
3.2 Hoofdlijnen

Deze paragraaf begint met de ontwikkeling van de financiële positie en de belangrijkste ontwikkelingen rondom de pensioenregeling. Vervolgens gaat het Bestuur in op het gevoerde beleid rondom de thema's goed pensioenfondsbestuur en communicatie. Het toezicht door de Autoriteit Financiële Markten (hierna: AFM) en DNB komt daarna aan bod. Afgesloten wordt met de meest relevante ontwikkelingen in 2024 en verder.

3.2.1 Ontwikkeling financiële positie

Sinds begin 2023 is het fonds uit herstel en is er geen herstelplan meer van toepassing. De actuele dekkinggraad lag eind 2024 boven het vereist eigen vermogen. Met ander woorden de waarde van de beleggingen was meer dan de waarde van de pensioenen en de buffer voor algemene risico's. De UFR-dekkinggraad was op 31 december 2024 126,4%. Op 31 december 2023 was de UFR-dekkinggraad 125,4%. De beleidsdekkinggraad op 31 december 2023 was 128,9%. Op 31 december 2024 was de beleidsdekkinggraad 128,4%.

Het fonds heeft per 1 januari 2025 de pensioenen kunnen verhogen met 1,86%.

De totale portefeuille heeft in 2024 een rendement behaald van 7,9%. De verplichtingen boekten een rendement van 5,6% als gevolg van de dalende rente, waardoor de dekkinggraad per saldo licht steeg.

De totale portefeuille bestaat uit twee deelportefeuilles; de matchingportefeuille behaalde een positief rendement van 4,5%. De rendementsportefeuille behaalde een rendement van 8,7%.

Aandelen kenden een zeer goed jaar, al waren de verschillen tussen de regio's groot. De wereldwijd gespreide portefeuille behaalde een rendement van ruim 27%. De minst presterende categorie was die van alternatieve beleggingen, met -1,4%. Door het hoge behaalde rendement zijn ook de vermogensbeheerkosten ten opzichte van 2023 flink gestegen.

In de paragrafen 3.3 (Financieel beleid) en 3.5 (Beleggingsbeleid) wordt hier verder op ingegaan.

3.2.2 Ontwikkelingen en uitvoering pensioenregeling

Verhoging AOW-leeftijd

Op 4 juni 2019 hebben het kabinet, werknemers- en werkgeversorganisaties een principeakkoord bereikt over vernieuwing van het pensioenstelsel, een minder snelle stijging van de AOW-leeftijd, arbeidsongeschiktheidsverzekering voor zelfstandigen en over een pakket maatregelen dat het voor eenieder haalbaar maakt om gezond werkend het pensioen te bereiken.

De AOW-leeftijd is sinds 2013 in stappen verhoogd naar 67 jaar. In 2015 gingen de Tweede en Eerste Kamer akkoord met een versnelde verhoging van de AOW-leeftijd. De AOW-leeftijd werd vanaf 2016 in stappen van drie maanden verhoogd, en vanaf 2018 in stappen van vier maanden. Daarmee werd de AOW-leeftijd 66 jaar in 2018 en 67 jaar in 2021.

Met het pensioenakkoord in 2019 werd afgesproken dat de AOW-leeftijd tot en met 2021 bevroren werd op 66 jaar en vier maanden. Vervolgens steeg de AOW-leeftijd in 2022 naar 66 jaar en zeven maanden, in 2023 naar 66 jaar en tien maanden en in 2024 naar 67 jaar.

Na 2024 wordt de AOW-leeftijd gekoppeld aan de levensverwachting. Door de stapsgewijze leeftijdsverhogingen in de AOW sluiten de pensioenleeftijd en de AOW-leeftijd vanaf 2013 niet meer op elkaar aan. De pensioenregeling van het fonds maakt het aansluiten mogelijk doordat vanaf 1 januari 2014 de ingangsdatum van het ouderdomspensioen uitgesteld en vervroegd kan worden, tot maximaal vijf jaar na de AOW-datum.

Wet toekomst pensioenen

Op 30 mei 2023 is het voorstel Wet toekomst pensioenen door de Eerste Kamer aangenomen. De nieuwe pensioenwet is per 1 juli 2023 van kracht geworden. Cao-partijen en de pensioenfondsen hebben dan nog maximaal tot 1 januari 2028 de tijd om de wet in te voeren. Dit zal leiden tot een nieuwe pensioenregeling. In 2024 zijn de voorbereidende stappen uit 2023 voortgezet. Begin 2024 heeft het fonds van sociale partners de nieuwe regeling en het transitieplan ontvangen. Door voortschrijdende inzichten en requirements heeft het pensioenfonds eind 2023 opnieuw een risicopreferentieonderzoek moeten uitvoeren. Ook in 2024 had het fonds te maken met voortschrijdende inzichten. In voorbereiding op het uiteindelijke indienen van het implementatieplan van het fonds bij DNB in 2025 heeft het fonds in 2024 zowel een partiele toetsing ingediend bij de toezichthouder voor de risicohouding als datakwaliteit. Verder heeft het bestuur gedurende het jaar doorgesproken over onder andere de communicatie in aanloop naar en het moment van transitie.

Het pensioenfonds voor het Slagersbedrijf richt zich op een overgangsdatum van 1 januari 2026.

Pensioenopbouw

Volgens de nieuwe pensioenwet gaan werknemers pensioen opbouwen vanaf 18 jaar. Dit maakt dat werknemers langer pensioen kunnen opbouwen. Vanaf 1 januari 2024 bouwen ook werknemers in de slagersbranche vanaf 18 jaar pensioen op bij het fonds. De verplichtstelling is hierop aangepast en werkgevers zijn hierover geïnformeerd in verband met de aanlevering van gegevens.

Pensioenleeftijd

Per 1 januari 2018 is de fiscale pensioenrichtleeftijd verhoogd naar 68 jaar. Daarmee ligt de fiscale pensioenrichtleeftijd hoger dan de AOW-leeftijd. Het fonds heeft met ingang van 1 januari 2014 de pensioenrichtleeftijd op 67 jaar bepaald, en heeft per die datum alle opgebouwde aanspraken op 65 jaar actuairueel neutraal omgerekend naar 67 jaar. Met ingang van 1 januari 2021 heeft het fonds besloten om de pensioenrichtleeftijd te verhogen naar 68 jaar. Dit in het kader van de komende overgang naar het nieuwe pensioenstelsel.

Maximering pensioenopbouw

Sinds 2015 is het fiscaal maximale opbouwpercentage 1,875% voor middelloonregelingen en 1,657% voor eindloonregelingen. De bovengrens tot waar pensioenopbouw fiscaal wordt ondersteund, was in 2024 € 137.800. De maximering van het pensioengevend salaris is evenals voorgaande jaren ook in 2024 ingeregeld in de pensioenadministratie van het fonds.

Financieel toetsingskader voor pensioenfondsen

De financiële regels voor pensioenfondsen staan in het Financieel Toetsingskader (FTK). Het FTK is weer onderdeel van de Pensioenwet. Op 1 januari 2015 werden een aantal wijzigingen doorgevoerd en werd het nieuw Financieel Toetsingskader van kracht. (nFTK). Sociale partners beslisten over de inhoud van de pensioenregeling en de bijbehorende parameters, zoals de franchise en/of het maximum pensioengevend salaris. Het Bestuur zorgt voor de formele opdrachtaanvaarding.

Sociale partners in de slagerssector hebben overlegd over de pensioenregeling voor 2024, waarna zij hebben besloten om:

- Als premie-budget 28,3% van de pensioengrondslag beschikbaar te stellen;
- Het opbouwpercentage voor 2024 op 1,6% vast te stellen;
- De jaarfranchise vast te stellen op € 17.545.

Het Bestuur van het fonds besloot deze kaders voor de pensioenregeling te aanvaarden, en stelde het premiepercentage vast op 28,3% van de pensioengrondslag. Het Verantwoordingsorgaan adviseerde hier 13 december 2023 positief op, waarbij het Verantwoordingsorgaan aangaf van mening te zijn dat de samenstelling van de premie voor 2024 getuigt van evenwichtige belangenbehartiging.

Haalbaarheidstoets

Met een haalbaarheidstoets geeft een pensioenfonds inzicht in de samenhang tussen de financiële opzet, het verwachte pensioenresultaat en de risico's die daarbij gelden. In de haalbaarheidstoetsen wordt steeds het pensioenresultaat over 60 jaar berekend. Bij een pensioenresultaat van 100% is de ambitie van het fonds over een periode van 60 jaar naar verwachting haalbaar. Het fonds heeft kortweg als ambitie om de pensioenen met de prijsinflatie mee te laten groeien (wat zorgt voor koopkrachtbehoud) en de pensioenopbouw tussentijds niet te verlagen.

Een pensioenfonds dient ondergrenzen te formuleren inzake het pensioenresultaat. In boekjaar 2015 heeft het fonds de volgende grenzen bepaald:

- De ondergrens voor het verwachte pensioenresultaat vanuit de UFR-dekkingsgraad bedraagt 90%.
- In een slechtweerscenario mag er maximaal 45% worden afgeweken van het verwachte pensioenresultaat.
- De ondergrens voor het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau startend vanuit een dekkingsgraad die gelijk is aan de vereiste dekkingsgraad bedraagt 95%.

Een pensioenfonds dient elk jaar een haalbaarheidstoets uit te voeren. Bij significante wijzigingen of bij een wijziging van de pensioenregeling voert het pensioenfonds een zogenaamde "aanvangshaalbaarheidstoets" uit. Het fonds heeft in 2015 een aanvangshaalbaarheidstoets uitgevoerd met rapportagedatum 1 januari 2015. Hierin is aangetoond dat het fonds voldoet aan de vastgestelde grenzen.

Gezien de beoogde indiening in 2025 van het implementatieplan ter toetsing bij DNB in het kader van de transitie naar de nieuwe pensioenregeling volgens de Wet toekomst pensioenen is, in overleg met DNB, in 2024 geen haalbaarheidstoets uitgevoerd.

In 2023 heeft het fonds de jaarlijkse haalbaarheidstoets uitgevoerd met rapportagedatum 1 januari 2023. De uitkomsten van deze haalbaarheidstoets waren als volgt:

- Het verwachte pensioenresultaat vanuit de UFR-dekkingsgraad komt uit op 99,6%.
- In het slechtweerscenario wordt er maximaal 32% afgeweken van het verwachte pensioenresultaat.

Uit deze haalbaarheidstoets blijkt derhalve dat de door het fonds opgestelde grenzen niet worden overschreden.

Het verloop van het pensioenresultaat over de verschillende leeftijdscohorten is in lijn met het voorgaande jaar.

Naar verwachting kan het fonds de gewenste ambitie waarmaken met het voorgenomen beleggingsbeleid. Het feitelijk gelopen risico komt nog overeen met de vastgestelde risicohouding van het fonds. Daarmee sluit voor het Bestuur het huidige premiebeleid, het beleggingsbeleid en de risicohouding goed aan bij de ambitie van het fonds.

Herstelplan

Het pensioenfonds heeft geen lopend herstelplan, aangezien het over voldoende vermogen beschikt.

Klachten en geschillen

Het pensioenfonds heeft een klachtenprocedure voor de (gewezen) deelnemers, aanspraakgerechtigden, pensioengerechtigden en werkgevers (betrokkene). Een klacht is iedere uiting van ontevredenheid gericht aan het fonds. Indien betrokkene het niet eens is met de beslissing of als Appel Pensioenuitvoering B.V. de klacht ongegrond verklaart, kan betrokkene in bezwaar gaan bij het Bestuur van het pensioenfonds.

Als het Bestuur de klacht/het bezwaar ongegrond verklaart, kan betrokkene beroep instellen bij de Geschilleninstantie Pensioenfondsen (GIP) of bij de burgerlijke rechter. Voorheen kon beroep worden ingesteld bij de Commissie van Scheidslieden.

Door de aansluiting bij de Geschilleninstantie Pensioenfondsen is de Commissie van Scheidslieden per 1 januari 2024 ontbonden. Bij een geschil over de verwerking van persoonsgegevens kan betrokkene bezwaar maken bij de Autoriteit Persoonsgegevens.

De klachtencoördinator van Appel Pensioenuitvoering B.V. beoordeelt en onderzoekt eerst de klachten of bezwaren. Na onderzoek registreert hij die klachten of bezwaren en zorgt ervoor dat de procedure goed verloopt. De klachtencoördinator zorgt tijdig voor een schriftelijke reactie aan de betrokkene en legt de klacht zo nodig voor aan het Bestuur. In geval van een bezwaar zorgt hij ervoor dat het Bestuur tijdig en goed geïnformeerd wordt over de inhoud ervan. Nadat het Bestuur een besluit heeft genomen over het bezwaar, zorgt hij voor de uitvoering van het bezwaar.

Appel Pensioenuitvoering B.V. rapporteert per kwartaal aan het Bestuur over de klachten/bezwaren. Appel Pensioenuitvoering B.V. heeft in 2024 de volgende klachten/bezwaren geregistreerd:

- Er zijn 18 klachten geregistreerd. Alle klachten zijn in 2024 afgehandeld.
- Er is geen bezwaar ingediend in 2024.

De geregistreerde klachten zijn in de klachtenrapportages verwerkt en besproken met het Dagelijks Bestuur. Het Dagelijks Bestuur is op deze wijze in de gelegenheid maatregelen te bespreken om herhaling van klachten of bezwaren te voorkomen. Vervolgens zijn de rapportages in de Bestuursvergaderingen besproken.

Per 1 januari 2024 is de Gedragslijn ‘Goed omgaan met klachten’ in werking getreden. Het fonds heeft zijn klachtenprocedure hierop aangepast en gepubliceerd op de website. Vanaf 1 juli 2023 wordt iedere uiting van ongenoegen die door een belanghebbende wordt geuit gedefinieerd als een klacht.

3.2.3 Goed pensioenfondsBestuur

Deskundig en competent pensioenfondsbestuur

Het Bestuur hecht er groot belang aan dat het fonds op deskundige wijze wordt bestuurd. Hoe zij hier vorm aan geeft, wordt afgesproken in een deskundigheidsplan. In dit plan staat het beleid rondom deskundigheid en zijn afspraken gemaakt over opleidingen om de kennis op peil te houden en te optimaliseren. Voor zowel ieder Bestuurslid afzonderlijk als voor het Bestuur als collectief geldt een minimumniveau.

Volgens de Pensioenwet moeten zowel de Bestuurders van pensioenfondsen, als degenen die het beleid van het pensioenfonds bepalen, geschikt zijn in verband met de uitoefening van het bedrijf van het pensioenfonds. In het Bestuur dient daartoe volgens de Beleidsregel geschiktheid van DNB een zodanig niveau van kennis, vaardigheden en professioneel gedrag aanwezig te zijn dat het fonds, mede met het oog op de evenwichtige belangenbehartiging uit de Pensioenwet, behoorlijk wordt bestuurd. Als professioneel Bestuurder beschouwt de toezichhouder de Bestuurder die betrouwbaar, geschikt, onafhankelijk (doet wat goed is voor het fonds) en beschikbaar is (tijd heeft).

Het fonds heeft een geschiktheidsbeleidsplan vastgesteld, op basis van onder andere de Beleidsregel geschiktheid 2012 van DNB en de Code Pensioenfondsen. In dit plan is het deskundigheidsbeleid vastgelegd, inclusief de functieprofielen, de wijze van het evalueren van het functioneren en een procedure voor de aanname van nieuwe Bestuursleden. Naast deskundigheid wordt ook naar competenties van (kandidaat-)Bestuursleden gekeken. Nieuwe Bestuursleden en wijzigingen van functie (bijvoorbeeld een Bestuurslid, die voorzitter of lid van de Beleggingscommissie wordt) worden aan de vastgestelde functieprofielen getoetst. In het geschiktheidsbeleidsplan wordt ook ingegaan op de benodigde tijd en op de optie van het werken met aspirant-Bestuursleden.

In 2024 was er een nieuwe benoeming. Diverse Bestuursleden hebben in 2024 opleidingen gevolgd om het gewenste individuele geschiktheidsniveau B te behalen. Het doel van het Bestuur is dat alle Bestuursleden dit niveau permanent hebben.

Naast het gewenste basisniveau werkt het Bestuur continu aan permanente educatie om met name bij te blijven bij actuele ontwikkelingen. In 2023 heeft het Bestuur collectief vooral opleidingen gevolgd over het nieuwe Pensioenstelsel en het beleggingsbeleid. Individueel hebben de Bestuursleden SPO Leergangen op deskundigheidsniveau B gevolgd en diverse seminars en informatiebijeenkomsten bezocht.

Gezien de aangepaste beleidsregeling geschiktheid en het in 2023 door de Pensioenfederatie gepubliceerde Servicedocument. Besturen van een pensioenfonds heeft het Bestuur in het kader van de actualisatie van het geschiktheidsbeleid besloten door een externe partij 0-metingen te laten verrichten op het gebied van deskundigheid en competenties.

Expliciet zijn daar ook de deskundigheidsgebieden informatietechnologie en ESG in meegenomen. In 2025 wordt hierop voortbordurend het geschiktheidsbeleidsplan volledig herzien.

Beloningsbeleid

Het fonds heeft een beloningsbeleid vastgesteld, waarbij de uitgangspunten van de Pensioenfederatie zijn gevolgd. Het betreft een beheerst en duurzaam beloningsbeleid, dat in redelijke verhouding staat tot de verantwoordelijkheid, functie-eisen en het tijdsbeslag van de leden van het Bestuur, van het verantwoordingsorgaan en de Raad van Toezicht.

Gemiddeld wordt van de twee voorzitters van het Bestuur verwacht dat zij twee dagen per week besteden aan het besturen van het fonds. Hierin zijn ook studie, lezen, overleg, bijeenkomsten, commissies, en dergelijke begrepen. De overige Bestuursleden worden geacht gemiddeld één dag per week te besteden aan het besturen van het fonds.

Voor de voorzitter van de Raad van Toezicht wordt ook uitgegaan van één dag per week. Van de overige leden van de Raad van Toezicht wordt uitgegaan van een halve dag per week.

Er is geen sprake van een prestatie-gerelateerde beloning en er is rekening gehouden met het feit dat een kritische opstelling niet mag worden belemmerd. Daarom worden er geen leningen verstrekt, noch hebben de leden andere financiële of niet-financiële voordelen. Ook worden er geen ontslagvergoedingen o.i.d. verstrekt.

Hoogte bedragen 2024 leden Bestuur:

• Voorzitters	€ 16.332,88 per kwartaal
• Leden met commissie en/of SFH	€ 8.166,44 per kwartaal
• Leden zonder commissie	€ 6.533,15 per kwartaal
• Reiskosten	€ 0,28 per kilometer

De leden van het verantwoordingsorgaan ontvangen een vergoeding per vergadering en een jaarvergoeding. Hoogte bedragen 2024:

• Vaste vergoeding voorzitter(s)	€ 1.923,23 per jaar
• Vaste vergoeding leden	€ 641,08 per jaar
• Vacatievergoeding vergadering	€ 410,00 per dagdeel, plm. 4 uur
• Vacatievergoeding collectieve opleiding	€ 205,00 per dagdeel, plm. 4 uur
• Verblijfskosten per vergadering/opleiding	€ 12,00 per keer
• Reiskosten	€ 0,28 per kilometer

Daarnaast worden voor de leden van het Bestuur en het verantwoordingorgaan de kosten van opleidingen en reiskosten naar seminars etc. vergoed.

De leden van de Raad van Toezicht ontvingen de volgende vergoeding in 2024:

• Voorzitter	€ 6.908,83 per kwartaal
• Lid	€ 3.454,41 per kwartaal

Zelfevaluatie

Ieder Bestuur van een pensioenfonds is verplicht tot periodieke zelfevaluatie. Doel van de zelfevaluatie is de kwaliteit van het Bestuurlijk proces in stand te houden/te verbeteren. De grote lijn van de zelfevaluatie van het eigen functioneren houdt in dat het Bestuur onder elkaar zijn functioneren bespreekt, beoordeelt en terugkoppelt. Het Bestuur trekt conclusies, maakt afspraken en bewaakt het nakomen van die afspraken. Het Bestuurlijk functioneren in al zijn facetten dient aan de orde te komen. Gedurende 2023 heeft het Bestuur van het fonds zijn functioneren continu beoordeeld, besproken en geëvalueerd. Het steeds actief bijsturen van het Bestuurlijke proces stond hoog op de agenda. Het Bestuur stelde continu vast dat alle Bestuursleden het functioneren van het Bestuur over het algemeen als voldoende beoordelen en dat het Bestuur tevreden is over zijn eigen functioneren.

Veel verbeterpunten hadden direct of indirect betrekking op de voorbereiding en afhandeling van de Bestuursvergaderingen. Bij de eerdergenoemde actualisatie van het geschiktheidsbeleid wordt ook expliciet de evaluatiecyclus meegenomen, zowel de jaarlijkse, collectieve (zelf)evaluatie van het bestuur als de individuele voortgangsgesprekken van bestuursleden.

Gezien dit ingezette traject en de uitgevoerde 0-metingen op competenties, waarbij de bestuursleden in gesprek zijn gegaan met een organisatiepsycholoog, heeft begin 2024 een sessie plaatsgevonden met het bestuur waarbij de resultaten hiervan collectief zijn besproken. Najaar 2025 staat een zelfevaluatie gepland.

Integriteitsbeleid

De doelstelling van het integriteitsbeleid van het fonds is dat Bestuurders, leden van het Verantwoordingsorgaan, de Raad van Toezicht, medewerkers van het Bestuursbureau en andere bij het pensioenfonds verbonden personen zich integer gedragen en zich conformeren aan de waarden en normen van het pensioenfonds en de wet- en regelgeving die van toepassing is op het fonds.

Het integriteitsbeleid is gericht op het beperken van compliancerisico's. Een compliancerisico is het risico van aantasting van de integriteit en daarmee van de reputatie van het fonds als gevolg van het niet naleven van ethische standaarden en toezichtwet- en regelgeving.

Het Bestuur stelt zich daarom ten doel ervoor te zorgen dat wet- en regelgeving, maar ook interne regels en procedures worden nageleefd. Het fonds heeft een compliance officer aangesteld die het Bestuur assisteert bij deze belangrijke taak. De compliance officer heeft een signalerende en adviserende rol bij de implementatie van nieuwe en de wijziging van bestaande (toezicht)wet- en regelgeving. Daarnaast assisteert de compliance officer het Bestuur bij monitoringsactiviteiten en helpt zij de bewustwording omtrent de compliancerisico's binnen het fonds op peil te houden.

Onderdeel van het integriteitsbeleid zijn de Gedragscode, de Incidentenregeling en de Klokkenluidersregeling.

De Gedragscode kent een meldplicht in specifiek benoemde situaties voor verbonden personen. Het gaat daarbij vooral om het melden van situaties die een potentieel belangenconflict op kunnen leveren voor het fonds. De gedragscode is gebaseerd op het model van de Pensioenfederatie. De verbonden personen melden situaties uit de gedragscode aan de compliance officer en/of het Bestuur. Ook tekenen verbonden personen jaarlijks de nalevingsverklaring. Voor 2024 geldt dat de gedragscode integraal is nageleefd en dat er zich in dit kader verder geen bijzonderheden hebben voorgedaan.

Een overzicht van de nevenfuncties van de Bestuurders is verderop in dit jaarverslag opgenomen.

De Incidentenregeling beschrijft de procedure die gevolgd moet worden wanneer er binnen het fonds een gebeurtenis plaatsvindt die een ernstig gevaar vormt voor de integere en beheerste bedrijfsvoering. Voorbeelden van zo'n ernstig gevaar zijn betrokkenheid bij strafbare feiten zoals fraude, witwassen of corruptie. Maar ook situaties waarbij het fonds betrokken is bij negatieve berichtgeving in de media waardoor zijn reputatie in het geding is.

In 2024 is er sprake geweest van zeven operationele incidenten. Het merendeel hiervan betrof operationele incidenten in de uitvoering. Operationele incidenten worden afgehandeld/gemonitord binnen de commissie onder wiens aandachtsgebied het incident valt. Een van deze incidenten betrof een integriteitsincident. Integriteitsincidenten worden besproken en afgehandeld met/door de voorzitters en het Bestuur.

De Klokkenluidersregeling beschrijft de procedure die gevolgd moet worden wanneer er binnen het fonds sprake is van een misstand. De regeling bevat waarborgen voor de bescherming van de verbonden persoon, de klokkenluider, die te goeder trouw melding maakt van (potentiële) misstanden. In 2024 zijn er geen meldingen op grond van de Klokkenluidersregeling gedaan.

Privacywetgeving

Het fonds heeft de nodige maatregelen getroffen om de privacy te beschermen van de deelnemers en andere natuurlijke personen wiens gegevens zij verwerkt. Zij heeft een functionaris voor de gegevensbescherming aangesteld die de naleving van de privacywetgeving door het fonds monitort.

In 2024 zijn geen datalekken gemeld die een hoog risico inhielden voor de rechten en vrijheden van betrokkenen, waardoor er geen melding aan de Autoriteit Persoonsgegevens heeft plaatsgevonden.

Naleving Code Pensioenfondsen

Doel van de Code is de verhoudingen binnen het pensioenfonds transparanter te maken, communicatie met de belanghebbenden te versterken, en bij te dragen aan het versterken van 'goed pensioenfondsbestuur'. Per 1 januari 2024 is de Code Pensioenfondsen geactualiseerd, vooral op de onderwerpen 'centraal stellen van de belanghebbenden', 'duurzaamheid' en 'diversiteit en inclusie'. Pensioenfondsen leven de Code na op basis van het pas toe of leg uit-beginsel.

Een pensioenfonds past de normen van de Code toe, of zet in het jaarverslag gemotiveerd uiteen waarom een norm niet (volledig) is toegepast. Het fonds streeft ernaar alle normen uit de Code na te leven. Het fonds past de normen van de Code toe. Het fonds heeft een duidelijke visie, missie en strategie die zijn afgestemd op de behoeften en verwachtingen van belanghebbenden.

In onderdeel 2.2.3 zijn de visie, missie en strategie van het fonds opgenomen. Het fonds streeft naar verdergaande dialoog met belanghebbenden. Het fonds investeert voortdurend in nieuwe oplossingen en past zich aan veranderende marktomstandigheden en regelgeving. Periodiek worden missie, visie, strategie en beleidsuitgangspunten geëvalueerd en bijgesteld. Belanghebbenden worden door het fonds betrokken door middel van onder andere enquêtes, dialoog en feedbacksessies, bijvoorbeeld via het deelnemersplatform.

Het fonds erkent het belang van diversiteit en inclusie binnen de bestuursorganen van het fonds. Gestreefd wordt naar variatie in geslacht/genderidentiteit en leeftijd. Om deze doelen te bereiken, nemen we specifieke maatregelen bij de werving en selectie van nieuwe bestuursleden. Jaarlijks rapporteren we in ons bestuursverslag over de samenstelling van onze bestuursorganen. In ieder fondsorgaan zitten ten minste een vrouw en een man en liefst een persoon onder de 40 jaar. Dit laatste blijkt lastig in praktijk uit te voeren. In het Verantwoordingsorgaan en de Raad van toezicht zaten in 2024 geen personen van onder de 40 jaar. Bij vacatures wordt, volgens het diversiteitsbeleid van het fonds, actief gezocht naar geschikte kandidaten van onder de 40 jaar.

Op het punt zittingstermijnen (norm 37 van de Code) wordt op dit moment door het pensioenfonds afgeweken. In het kader van continuïteit in aanloop naar de transitie van het fonds naar de nieuwe pensioenregeling onder de Wet toekomst pensioenen zijn twee bestuursleden nogmaals herbenoemd voor een volgende termijn van 4 jaar. Hierbij neemt het bestuur ook mee de invulling van de governance onder deze nieuwe wet en mogelijke veranderingen die hieruit voortvloeien. Deze doorkijk gericht op de toekomst van dit fonds staat komende maanden op het programma van de verschillende fondsorganen.

3.2.4 Communicatie

Het fonds besteedt veel aandacht aan goede en heldere communicatie over het beleid, de ontwikkelingen op pensioengebied en de gevolgen voor individuele deelnemers, oud deelnemers en gepensioneerden. De communicatie van het fonds vindt plaats op basis van de uitgangspunten die zijn vastgelegd in het communicatiebeleidsplan 2021-2024. De jaarlijkse communicatiedoelen zijn uitgewerkt in een communicatiejaarplan. Hierin is vermeld welke specifieke communicatieactiviteiten voor de verschillende doelgroepen zijn gepland en op welke trends en ontwikkelingen het fonds dat jaar nader ingaat. Deze activiteiten zijn een aanvulling op de gebruikelijke communicatie met belanghebbenden, zoals bijvoorbeeld het jaarlijkse UPO.

Communicatiecommissie

De taken van de communicatiecommissie zijn het door- ontwikkelen van de communicatievisie en het communicatiebeleid van het fonds, het beoordelen van de communicatie van het fonds en het volgen van de ontwikkelingen op het gebied van pensioencommunicatie. Daarnaast monitort de commissie de reputatie en het imago van het fonds, en bewaakt de commissie de kosten van de communicatieactiviteiten. De commissie is samengesteld uit Bestuursleden. De commissie wordt geadviseerd door een communicatieadviseur van Actor. Vanaf eind 2015 vergaderen structureel twee klankbordleden (een deelnemer en een gepensioneerde) mee. Sinds afgelopen jaar heeft een van de twee leden de klankbord verlaten. Vanaf deze plek willen wij hem nogmaals hartelijk danken voor zijn activiteiten voor het fonds. In 2024 is een oproep uitgegaan voor een nieuw in te richten deelnemerspanel. De commissie vergaderde in 2024 viermaal.

De communicatie van het fonds in 2024

Communicatie rondom financiële situatie en actualiteiten

- Via de nieuwsbrief en de website communiceert het pensioenfonds over relevante pensioenontwikkelingen en wettelijke wijzigingen.
- De nieuwsbrief wordt tweemaal per jaar naar deelnemers, gepensioneerden en werkgevers verzonden. In het voor- en het najaar verschijnen de reguliere nieuwsbrieven met onder de meer de volgende onderwerpen:
 - Verschillende life events;
 - Het verhogen van de pensioenen;
 - De nieuwe regels voor pensioen;
 - Financiële situatie van het fonds;

- Risicopreferentie-onderzoek;
- Populair jaarverslag;

Artikelen in branchebladen

In vier edities van Slagersleven is een artikel gepubliceerd. Onderwerpen waren: minder werken en pensioen en de nieuwe regels voor het pensioen die ook voor het slagerspensioen gaan gelden. Het gepubliceerde transitieplan van sociaal partners en de aankondiging van het webinar zijn daarbij onder de aandacht gebracht. Ook is een oproep geplaatst voor deelname aan het deelnemersplatform van het pensioenfonds.

Risicobereidheidsonderzoek

Eind 2023 heeft het fonds opnieuw een risicobereidheidsonderzoek uitgevoerd onder deelnemers en gepensioneerden. Hiermee peilt het bestuur de risicohouding en risicocapaciteit van deelnemers aan het fonds. In 2024 heeft het fonds deelgenomen aan een uitraag van de toezichthouder AFM over dit onderwerp.

Reputatie- en communicatieonderzoek

Begin 2024 heeft het fonds een reputatieonderzoek laten uitvoeren onder deelnemers, gepensioneerden en werkgevers. Doel van dit onderzoek was het verschaffen van inzicht in het vertrouwen in en de reputatie van het pensioenfonds. Ook de appreciatie van de huidige communicatieuitingen zijn hierin meegenomen. Het fonds scoorde in dit onderzoek met een voldoende ruim boven de benchmark voor bedrijfstakpensioenfonds.

Wettelijke correspondentie

Het UPO 2024 is verzonden aan 11.740 actieven, 455 arbeidsongeschikten, 38.991 slapers, 9.235 gepensioneerden en 3.351 overige pensioengerechtigden (nabestaanden). Tevens hebben 10.750 ex-partners van deelnemers van het fonds in 2024 een UPO ontvangen.

Nieuwe regels voor pensioen

Ook in 2024 is regelmatig aandacht geschonken aan de nieuwe regels voor pensioen. Deze nieuwe regels hebben ook gevolgen voor de pensioenregeling van het fonds en daarmee voor de deelnemers. In 2024 bestond de communicatie uit het informeren over wat de nieuwe regels voor pensioen op hoofdlijnen inhouden en generieke informatie over het proces dat het fonds volgt. Aan de website van het fonds is een aparte pagina toegevoegd met informatie over de nieuwe pensioenregeling.

Keuzebegeleiding

Met de nieuwe regels voor pensioen ging op 1 juli 2023 ook keuzebegeleiding gelden. Het fonds werd daarmee verplicht om deelnemers te begeleiden bij pensioenkeuzes. Dit deed het fonds al, maar heeft zij de communicatie op een aantal zaken aangescherpt. Het fonds voldoet daarmee aan de wettelijke vereisten.

Daarnaast heeft het fonds in december 2023 gesproken over de Zorgambitie: Hoe kijkt het Bestuur aan tegen zorgambitie in de toekomst? In 2024 is dit in overleg met Appel Pensioenuitvoering weer verder uitgewerkt.

Pensioenconsulent

De pensioenconsulent richt zich primair op werkgevers. Hij bezoekt aangesloten werkgevers om uitleg te geven over de inhoud van de pensioenregeling en over de administratieve processen die voor werkgevers van belang zijn. Tevens worden werkingssfeeronderzoeken uitgevoerd, betalingsachterstanden besproken en op verzoek van de werkgever presentaties verzorgd voor werknemers waarbij de pensioenregeling wordt toegelicht en werknemers na afloop de mogelijkheid hebben om individueel vragen te stellen m.b.t. hun eigen pensioen.

In 2024 zijn 100 looncontroles uitgevoerd waarvan 43 met een bezoek aan de onderneming en 57 via digitale wijze. De 41 handhavingsbezoeken (deels aangekondigd en deels onaangekondigd) zijn afgelegd in het kader van handhavingsonderzoek naar ondernemingen die na bureauonderzoek van het fonds, niet hebben gereageerd op schriftelijke informatieverzoeken vanuit het fonds. Er zijn twee pensioenbijeenkomsten op locaties van ondernemingen geweest. Naast de in onderstaande tabel getoonde aantallen bezoeken is uiteraard ook sprake van een hoge mate van telefonisch en digitaal contact door de pensioenconsulent met werkgevers, hun boekhouders en accountants.

Aantal bezoeken per categorie:

Categorie	Aantal
Looncontrole	43
Ondernemingen m.b.t. handhaving bezocht	41
Werkgevers bezocht m.b.t. pensioenregeling en adm. processen	24
Boekhouders bezocht	8

3.2.5 Toezichthouders AFM en DNB

AFM

De AFM is als toezichthouder belast met het bevorderen van een zorgvuldige financiële dienstverlening aan consumenten. Hieronder valt het bewaken van de informatie die pensioenfondsen verschaffen ten aanzien van juistheid en begrijpelijkheid en het vaststellen van spelregels over de wijze waarop de pensioencommunicatie dient plaats te vinden.

Onderzoeken

SFDR en Taxonomieverordening

In 2023 heeft het fonds deelgenomen aan het self-assesment van de AFM ten aanzien van de naleving van de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) en Taxonomieverordening. Zomer 2024 heeft het fonds bericht ontvangen van AFM dat geconcludeerd is dat aan de basisvereisten van de SFDR en Taxonomieverordening wordt voldaan. Het fonds heeft kennis genomen van het door AFM gepubliceerde rapport “Duidelijke SFDR-templates nodig voor duurzaam beleggen”.

Risicopreferentieonderzoek

Ten aanzien van de vereisten ten aanzien van het risicopreferentieonderzoek (RPO) heeft het fonds deelgenomen aan een onderzoek van de AFM. Naar aanleiding van de resultaten van dit onderzoek heeft in augustus een gesprek met de AFM plaatsgevonden. De door de AFM teruggekoppelde specifieke en algemene aandachtspunten voor het RPO worden door het fonds meegenomen naar het volgend uit te voeren RPO.

Uitvraag WTP

Tijdens de transitieperiode naar de nieuwe pensioenregeling onder WTP wordt door AFM en DNB gezamenlijk een uitvraag WTP aan het fonds gedaan. In april en november 2024 is deze uitvraag gevuld door het fonds. In 2024 heeft het fonds twee partiële toetsingen ingediend, namelijk voor risicohouding en beleid en een toetsing op datakwaliteit. Vanuit DNB is in het kader daarvan informatie opgevraagd en verstrekt.

DNB

DNB is als toezichthouder belast met het toezicht op financiële instellingen en het netwerk waarvan zij deel uitmaken. Dit toezicht richt zich op de financiële stevigheid van financiële ondernemingen. Doel is bij te dragen aan de stabiliteit van de financiële sector. Voorgenomen (her)benoemingen van Bestuursleden en de leden van de Raad van Toezicht worden vooraf getoetst door DNB.

Het fonds legt structureel alle wijzigingen in statuten, reglementen, ABTN en de jaarstukken voor aan DNB. Het fonds heeft DNB verder met de voorgeschreven rapportages periodiek geïnformeerd over de financiële situatie van het fonds.

Contact met DNB

Van DNB heeft het fonds in 2024 verschillende brieven ontvangen inzake op dat moment actuele thema's voor pensioenfondsen. Daarnaast is er over de volgende onderwerpen contact geweest met DNB:

Beheersing datakwaliteitsonderzoek in relatie tot de transitie van de administratie bij pensioenuitvoeringsorganisatie

In mei 2024 heeft DNB bij Appel pensioenuitvoering onderzoek uitgevoerd naar de beheersing van datakwaliteit in relatie tot de transitie van de pensioenadministratie. Hierbij heeft een risicoidentifierend gesprek plaatsgevonden tussen DNB en Appel pensioenuitvoering. Het fonds heeft de terugkoppeling van dit onderzoek ontvangen van DNB.

Partiele toetsing risicohouding en beleid- Wtp

Op 1 juli 2024 heeft het fonds een partiele toetsing ingediend bij DNB op risicohouding en beleid, in aanloop naar de transitie van de pensioenregeling naar het nieuwe pensioenstelsel. Naar aanleiding van de informatie die daarbij is ingediend heeft DNB diverse vragen gesteld. In oktober is bericht ontvangen van DNB waarin DNB aangeeft dat het fonds voldoende aannemelijk heeft gemaakt dat het fonds, op een aantal bevindingen na die voor de indiening van het implementatieplan en de invaarmelding geadresseerd moeten zijn, voldoet aan de eisen die de wet stelt.

Partiele toetsing datakwaliteit – Wtp

Op 25 oktober 2024 heeft het fonds een partiele beoordeling bij DNB ingediend in het kader van de datakwaliteit van het fonds. Na beantwoording van diverse vragen gesteld vanuit de toezichthouder is eind maart 2025 van DNB een schone beoordeling ontvangen op de borging en zekerstelling van de datakwaliteit voor transitie.

In 2024 heeft geen regulier relatiegesprek met DNB plaatsgevonden. Wel staat het fonds regelmatig in contact met DNB omtrent de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel waaronder de in 2024 ingediende partiele toetsingen (risicohouding en beleid en datakwaliteit) en het in 2025 ingediende implementatieplan.

3.2.6 Ontwikkelingen in 2024 en verder

Nota Bene: Deze paragraaf is opgesteld naar de stand van zaken per juni 2025.

Nieuw pensioenstelsel

Op 1 juli 2023 is de Wet Toekomst Pensioenen ingegaan.

In de wet blijven belangrijke fundamenten van ons huidige stelsel in stand, zoals: behoud van de verplichtstelling en collectiviteit (risicodeling). Tegelijkertijd zullen garanties afnemen en worden er risico's richting deelnemers en gepensioneerden verschoven.

Het gevolg van dit nieuwe pensioenstelsel is dat alle pensioencontracten moeten worden aangepast.

Eind april 2024 hebben sociale partners het transitieplan gepubliceerd. Dit transitieplan is ook gepubliceerd op de website van het fonds. Sociale partners in de slagersbranche hebben gekozen voor de solidaire premiereregeling. In de solidaire regeling wordt gewerkt met projectierendement: premie en uitkering worden bepaald op basis van verwachte rendementen. Het pensioenfonds voor het Slagersbedrijf streeft naar 1 januari 2026 voor de invoering van het nieuwe stelsel. In april 2025 heeft het fonds de invaarmelding ingediend bij DNB. Het communicatieplan voor de transitie naar de nieuwe regeling is ook in april ingediend bij de AFM.

Wet bedrag ineens

De Wet bedrag ineens moest op 1 januari 2023 in werking treden en geeft deelnemers de mogelijkheid om tot 10 procent van het pensioen ineens uit te laten keren. Dat kan op de pensioendatum of in de maand januari van het jaar erop wat fiscaal handiger kan zijn. De introductie van deze nieuwe keuzemogelijkheid biedt deelnemers bij de start van de uitkeringsfase meer flexibiliteit. Het idee is dat dit de welvaart van deelnemers verhoogt, doordat het pensioen beter kan worden afgestemd op de persoonlijke levenssituatie en bestedingsbehoefte. Bovendien kan dit de betrokkenheid van deelnemers bij het pensioenstelsel en hun eigen pensioensituatie vergroten.

De ingangsdatum van deze wet is in 2025 wederom opgeschoven naar 1 juli 2026.

Wetsvoorstel pensioenverdeling bij scheiding

Het in september 2019 ingediende wetsvoorstel Pensioenverdeling bij scheiding voorziet in een standaard verdeling van het pensioen bij scheiding in een apart zelfstandig ouderdomspensioen voor de ex-partner, ook wel conversie genoemd. Dit komt er kortgezegd op neer dat de verdelingsgerechtigde partner dezelfde rechten en plichten krijgt als een ex-deelnemer bij de pensioenuitvoerder.

Door de vele vragen heeft de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid meer tijd nodig voor de invoering van de nieuwe wet. De beoogde inwerkingtredingsdatum is 1 januari 2027.

DORA

16 januari 2023 is de Digital Operations Resilience Act (DORA) in werking getreden. Dit is een Europese verordening waarmee wordt beoogd dat financiële organisaties hun IT-risico's beter gaan beheersen en weerbaarder worden tegen

cyberdreigingen. Financiële organisaties in de EU moeten voor 17 januari 2025 voldoen aan de nieuwe regels. Door het fonds is in 2023 beoordeeld welke stappen door het fonds gezet moeten worden om te kunnen voldoen aan deze richtlijn. Gedurende 2024 zijn vervolgens diverse stappen gezet om aan DORA te voldoen. Ook is hierover met uitbestedingspartijen contact geweest. Een aantal beleidsdocumenten zijn inmiddels bijgewerkt of nieuw opgesteld. Te denken valt dan bijvoorbeeld aan een andere opzet van het IT-beleid en is het business continuïteit plan bijgewerkt. In 2025 is de eerste rapportage van het DORA register ingediend bij de toezichthouder.

MVB-beleid

In 2024 heeft het fonds zijn MVB-beleid opnieuw vastgesteld. Het fonds beschouwt maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB) als een vanzelfsprekendheid. Het fonds belegt het vermogen op een maatschappelijk verantwoorde wijze, in de overtuiging dat dit niet ten koste gaat van financieel rendement. Het fonds wil op deze manier een positieve bijdrage leveren. De keuzes die hierbij worden gemaakt zijn gebaseerd op input van alle stakeholders van het fonds, waarbij sociale partners en deelnemers aan het pensioenfonds belangrijk zijn. Zo zijn in 2024 een aantal MVB-vragen toegevoegd aan het risicopreferentieonderzoek onder deelnemers van het fonds. In 2024 zijn mede door de resultaten van dit onderzoek de thema's fatsoenlijk werk en economische groei en verantwoorde productie en consumptie als doelstellingen toegevoegd. Voor de komende jaren wordt impactbeleggen waar mogelijk verder uitgebreid. Het fonds is trots op het gevoerde beleid en zet dit graag in dialoog met de deelnemers van het fonds voort. Enkele resultaten over 2024 zijn:

- Het fonds sluit beleggingen uit in o.a. tabak, kolen, controversiële wapens en landen met ESG-risico's
- Er werd 43.528 ton CO₂-uitstoot vermeden en 23.938 MWh duurzame energie opgewekt
- 73.914 hectare landbouwgrond werd duurzaam gecultiveerd en 234.340 kleinschalige boeren werden ondersteund
- Binnen vastgoed en hypotheek is extra aandacht voor energie-efficiëntie en sociale duurzaamheid
- 5% van het vermogen is belegd in impactprojecten met een positieve maatschappelijke bijdrage; dit moet groeien naar 10% in 2034

3.3 Financieel beleid

3.3.1 Inleiding

Het fonds wil aan zijn in paragraaf 2.2.3 omschreven doelstelling voldoen. Het is dus belangrijk dat het voldoende geld ontvangt, zodat er altijd genoeg middelen zijn om (toekomstige) uitkeringen te kunnen betalen. Het Bestuur gebruikt hiervoor de beleidsinstrumenten premiebeleid, toeslagbeleid, beleggingsbeleid en de pensioenregeling.

In deze paragraaf komen de eerste twee instrumenten aan de orde. De wijzigingen in de pensioenregeling komen in paragraaf 3.2.2 aan de orde. Het beleggingsbeleid komt aan bod in de volgende paragraaf. Naast het premiebeleid en toeslagbeleid komen in deze paragraaf ook de kosten van de uitvoering van het pensioenbeheer en het vermogensbeheer aan de orde. Begonnen wordt met de financiële kerncijfers.

3.3.2 Financiële kerncijfers

Resultaat

In boekjaar 2024 is een resultaat behaald van € 58.025.

	31-12-2024	31-12-2023	31-12-2022	31-12-2021	31-12-2020
Baten					
Premiebijdragen ¹⁾	59.510	57.076	57.628	88.213	40.820
Beleggingsresultaat	203.082	113.065	-607.892	145.983	285.521
Overige baten	1.087	10	10	55	54
Totaal	263.678	170.151	-550.254	234.251	326.396
Lasten					
Pensioenuitkeringen	58.200	55.774	50.506	49.232	46.480
Pensioenuitvoeringskosten	6.344	5.614	4.847	4.414	4.238
Mutatie technische voorzieningen	137.822	107.407	-638.555	-164.604	296.354
Saldo overdracht van rechten	3.267	17.784	1.172	-6.452	3.692
Overige lasten	21	40	33	11	144
Totaal	205.653	186.620	-581.997	-117.399	350.908
Saldo van baten en lasten	58.025	-16.469	31.743	351.649	-24.512

1) Inclusief de vanaf 1 mei 2015 geldende bijdragen voor de Regeling Voorwaardelijk Pensioen (VPL-regeling). Per 31 december 2021 is de VPL-overgangsregeling beëindigd en zijn alle extra pensioenaanspraken uit hoofde van die regeling toegekend. Het saldo van de VPL-regeling is opgenomen onder de premiebijdragen. Met deze beëindiging is de kortlopende schuld uit hoofde van VPL vervallen.

Het saldo van baten en lasten over de afgelopen jaren kan als volgt worden geanalyseerd:

	31-12-2024	31-12-2023	31-12-2022	31-12-2021	31-12-2020
Premieresultaat	11.449	13.233	-2.723	-5.485	-22.004
Interesresultaat	87.731	-15.772	215.561	351.327	-61.152
Overig resultaat	-41.155	-13.930	-181.095	5.808	58.653
	58.025	-16.469	31.743	351.649	-24.512

Samenvatting van de financiële positie van het fonds en ontwikkelingen gedurende het jaar.

	Pensioen- vermogen	Technische voorzieningen	Dekkingsgraad UFR
Stand per 1 januari 2024	2.612.305	2.083.691	125,4%
Beleggingsresultaten	203.082	70.756	
Premiebijdragen	59.510	42.760	
VPL-premie (inkoopsom)	-	-	
Uitkeringen	-	-	
Wijziging marktrente	-	44.595	
Wijziging actuariale uitgangspunten	-	8.277	
Overige	-64.455	-28.566	
Stand per 31 december 2024	2.810.441	2.221.513	126,5%

De UFR-dekkingsgraad wordt bepaald door op de balansdatum het balanstotaal minus de langlopende schulden en minus de kortlopende schulden te delen op de technische voorzieningen.

Het pensioenfonds heeft geen lopend herstelplan, aangezien het over voldoende vermogen beschikt.

De dekkingsgraad ultimo jaar (op basis van de jaarrekening) heeft zich de afgelopen jaren als volgt ontwikkeld:

Dekkingsgraad	31-12-2024	31-12-2023	31-12-2022	31-12-2021	31-12-2020
UFR dekkingsgraad	126,5%	125,4%	127,6%	119,6%	105,8%
Beleidsdekkingsgraad	128,4%	128,9%	130,7%	113,5%	101,5%
Reële dekkingsgraad	95,8%	95,0%	99,0%	91,8%	83,2%

- De *UFR-dekkingsgraad* is gelijk aan het pensioenvermogen gedeeld door de technische voorzieningen.
- De *beleidsdekkingsgraad* betreft de dekkingsgraad waarop beleidsmaatregelen gebaseerd zullen worden. Deze beleidsdekkingsgraad wordt berekend als een voortschrijdend gemiddelde van de aanwezige dekkingsgraden over de afgelopen twaalf maanden, inclusief de maand waarin de beleidsdekkingsgraad wordt vastgesteld.
- De *reële dekkingsgraad* is gedefinieerd als de verhouding tussen het aanwezige vermogen en de technische voorzieningen, waarbij voor de toekomstige jaren rekening wordt gehouden met toekenning van de voorwaardelijke toeslagverlening.

3.3.3 Premiebeleid

Langetermijnbeleid

Bij sociale partners bestaat een grote voorkeur voor een premie die in de tijd zoveel mogelijk stabiel is. Het dempen van de premie op basis van verwacht rendement (in plaats van de 10-jaars-rente) heeft op dit moment de voorkeur van sociale partners. Dit vooral omdat er dan (telkens) een periode van 5 jaar met 'rust en zekerheid' is.

In 2020 is het premiebeleid vanaf 2021 en verder uitgebreid besproken met sociale partners. Het Bestuur heeft in eerdere vergaderingen de vaststelling van de pensioenpremie besproken en zijn standpunten duidelijk gemaakt aan sociale partners.

Het Bestuur heeft eind 2020 besloten:

Voor 2021 zal de premie worden vastgesteld op 24,3% en het opbouwpercentage op 1,2%.

Voor 2022 zal de premie worden vastgesteld op 28,3% en het opbouwpercentage op 1,3%.

Tenslotte zal voor 2023 de premie worden vastgesteld op 30,3% en het opbouwpercentage op 1,3%.

Eind 2023 heeft het Georganiseerd Overleg een brief gestuurd naar het pensioenfonds met de premiehoogte en het opbouwpercentage voor 2024. Voor 2023 kon door de sterk gestegen premiedekkingsgraad bij een premie van 28,3% het opbouwpercentage voor 2023 op 1,54% gesteld worden.

Voor 2024 is de premie gelijk gebleven op 28,3% met een opbouwpercentage voor 2024 van 1,6%. In 2022 is afgesproken de premie niet te verhogen naar 30,3%, maar deze verhoging bij overgang naar het nieuwe pensioenstelsel in te voeren.

Financiering 2024

De pensioenregeling wordt gefinancierd door middel van een reglementaire doorsneepremie. Deze was in 2024 28,3% van de pensioengrondslag. Uit deze premie worden ouderdomspensioen, (tijdelijk) partnerpensioen en wezenpensioen gefinancierd. De doorsneepremie is minimaal gelijk aan de gedempte kostendekkende premie. Deze gedempte kostendekkende premie is gebaseerd op het verwacht rendement en de op dat moment geldende uitgangspunten ter bepaling van de technische voorzieningen.

Zuivere kostendekkende premie 2024

De kostendekkende premie is gebaseerd op de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 30 september 2023 en de op dat moment geldende uitgangspunten ter bepaling van de technische voorzieningen.

De zuivere kostendekkende premie bestaat uit de volgende onderdelen:

- Actuariële inkoop van onvoorwaardelijke onderdelen;
- Opslag voor premievrijstelling bij invaliditeit van 6% van de actuariële benodigde premie;
- Opslag voor kosten;
- Opslag voor solvabiliteit ter grootte van het vereist eigen vermogen.

In 2024 bedroeg de zuivere kostendekkende premie € 57,4 miljoen (in 2023: € 51,5 miljoen).

Gedempte kostendekkende premie 2024

De gedempte kostendekkende premie bestaat uit de volgende onderdelen:

- De actuariële inkoop van onvoorwaardelijke onderdelen;
- Opslag in verband met toekomstbestendige toeslagverlening;
- Opslag voor premievrijstelling bij invaliditeit van 6% van de actuariële benodigde premie;
- Opslag voor kosten.

In 2024 bedroeg de gedempte kostendekkende premie € 49,9 miljoen (in 2023: € 57,3 miljoen).

Feitelijke premie 2024

Een pensioenfonds ontvangt van werkgevers en werknemers een premie, ook wel feitelijke premie (of doorsneepremie) genoemd. Aan de hoogte van deze feitelijke premie zijn regels verbonden.

Zo moet deze minimaal gelijk zijn aan de zuivere kostendekkende premie of – indien van toepassing – de gedempte kostendekkende premie. In 2024 lag de feitelijke premie hoger dan de gedempte kostendekkende premie. De feitelijke premie was in 2024 28,3% van de pensioengrondslag (2023: 28,3%).

Samenstelling feitelijke premie

De werkgeversbijdrage in 2024 was 17%, en de werknemers betalen een bijdrage van 11,3%. De premie wordt volledig geïnd bij de werkgever, maar deze mocht het werknemersdeel van de premie inhouden op het salaris van de werknemer. In 2024 bedroeg de feitelijke premie € 59,5 miljoen (in 2023: € 57,1 miljoen).

Samenstelling feitelijke premie

	2024	2023
Actuariële premie pensioenopbouw en risicodekking	24.152	30.364
Solvabiliteitsopslag	3.840	5.192
Opslag bestemd voor uitvoeringskosten	4.701	4.051
Opslag bestemd voorwaardelijke toeslagverlening	16.719	17.728
Subtotaal = gedempte kostendekkende premie	49.412	57.335
Marge in premie	10.098	-259
Totale feitelijke premie	59.510	57.076

3.3.4 Toeslagbeleid en kortingsbeleid

Het nieuwe Financieel Toetsingskader is erg gericht op de bescherming van nominale pensioenen. De regels voor toeslagverlening zijn sinds 2015 wel strenger geworden. Toeslagen moeten vanaf 2015 toekomstbestendig zijn. Toekomstbestendig betekent dat niet alleen het komend jaar, maar ook naar verwachting de daaropvolgende jaren de betrokken toeslag kan worden toegekend.

Het toeslagbeleid is gebaseerd op een beleidsstaffel die leidt tot lagere toeslagen bij een lagere beleidsdekkingsgraad, en fungeert daarom als een sturingsmiddel. De staffel is echter een richtlijn en het Bestuur heeft niet de plicht om de staffel exact te volgen. Het korten van pensioenrechten en -aanspraken is voor het fonds het ultieme sturingsmiddel, dat niet eerder ingezet wordt dan op het moment dat duidelijk is dat korten noodzakelijk is én dat alle overige (sturings)middelen onvoldoende werken.

Toeslagbeleid

Het Bestuur streeft ernaar jaarlijks per 1 januari toeslagen toe te kennen. Het Bestuur hanteert hierbij als maatstaf de prijsinflatie, (te weten; het CBS-consumentenindexcijfer, alle huishoudens afgeleid).

Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd. De toeslagverlening wordt uit het beleggingsrendement gefinancierd. In de gedempte kostendekkende premie wordt rekening gehouden met het verwachte rendement van het fonds en de financiering van toeslagen. Indien een toeslag toegekend wordt, worden de aanspraken van deelnemers, de aanspraken van gewezen deelnemers en de ingegane pensioenen met eenzelfde percentage verhoogd.

- Het Bestuur beslist jaarlijks over het al dan niet toekennen van een toeslag aan de hand van onderstaande staffel als richtlijn: Tot een beleidsdekkingsgraad van 110% mag er niet geïndexeerd worden.
- Bij een beleidsdekkingsgraad vanaf 137% (deze bovengrens wordt periodiek vastgesteld conform de wettelijke voorschriften) mag volledig conform de ambitie worden geïndexeerd.
- Tussen genoemde grenzen kan een pro-rata toeslag toegekend worden.

Inhaaltoeslagverlening

Vanaf een beleidsdekkingsgraad hoger dan de bovengrens van de staffel kan het Bestuur inhaaltoeslagen verlenen, maar pas als eventuele kortingen ongedaan zijn gemaakt en de toeslagverlening volledig is voldaan. Voor inhaaltoeslagverlening mag jaarlijks maximaal 1/5 van het voor inhaal beschikbare vermogen worden ingezet.

Kortingsbeleid

Het fonds kan de pensioenaanspraken en -rechten uitsluitend korten als het niet mogelijk is om binnen de hersteltermijn uit een situatie van tekort te komen en als alle andere maatregelen zijn ingezet om het herstel te bespoedigen. De kortingsmaatregel is een uiterste noodmaatregel en kan alleen ingezet worden om het benodigde herstel te bereiken.

Als het fonds moet korten, dan kan het Bestuur besluiten om uniform (zelfde korting voor deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden), dan wel gedifferentieerd (op basis van onderlinge getalsverhoudingen) te korten.

Korting lange termijn

Een langetermijnkorting vindt plaats indien de beleidsdekkingsgraad van het fonds lager is dan de vereiste dekkingsgraad, en als herstel van de beleidsdekkingsgraad naar de vereiste dekkingsgraad binnen de herstelperiode niet mogelijk is.

In deze situatie wordt jaarlijks 1/10-deel van het 'tekort' aan beleidsdekkingsgraad gekort. Hierbij is de korting in jaar 1 onvoorwaardelijk. Kortingen die betrekking hebben op latere jaren, zijn voorwaardelijk. Dat betekent dat ze gewijzigd kunnen worden (omhoog of omlaag) als een nieuw herstelplan daar aanleiding voor geeft.

Korting korte termijn

Een kortetermijnkorting vindt plaats indien de beleidsdekkingsgraad van het fonds gedurende vijf jaar lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad. De korting is in deze situatie gelijk aan het verschil tussen de aanwezige dekkingsgraad en de minimaal vereiste dekkingsgraad. Deze korting wordt gespreid over 5 jaar, maar alle kortingen zijn onvoorwaardelijk.

Toeslagverlening per 1 januari 2025

In de Bestuursvergadering van 4 december 2024 heeft het Bestuur besloten om op basis van voorgaand beleid een toeslag te verlenen per 1 januari 2025 van 1,86%.

Realisatie ambitie

Tot en met de toeslagverlening per 1 januari 2009 is de ambitie volledig gerealiseerd (cao-loonstijging of inflatie). Onderstaand is de toeslagverlening ten opzichte van de ambitie in de laatste 10 jaar weergegeven.

Datum verandering	Verhoging van uw pensioen	Prijsstijging	Onze ambitie	Verlaging van uw pensioen
1 januari 2025	1,86%			0%
1 januari 2024	0%	2,54%	2,54%	0%
1 januari 2023	8,80%	-1,4%	-1,4%	0%
1 januari 2022	0,30%	2,6%	2,6%	0%
1 januari 2021	0%	1,0%	1,0%	0%
1 januari 2020	0%	1,6%	1,6%	0%
1 januari 2019	0,31%	1,5%	1,5%	0%
1 januari 2018	0,12%	1,5%	1,5%	0%
1 januari 2017	0%	0%	0%	0%
1 januari 2016	0%	0,4%	0,4%	0%
1 januari 2015	0%	0,6%	0,6%	0%

Per 1 januari 2025 bedraagt de cumulatieve toeslagachterstand:

- Deelnemers: 26,5% (per 1-1-2024: 25,7%);
- Gewezen deelnemers en ingegane pensioenen: 24,6% (per 1-1-2024: 23,8%).

Toeslagverwachting

Het Bestuur verwacht dat de pensioenen ook de komende jaren niet altijd volledig verhoogd kunnen worden. Het valt ook niet uit te sluiten dat de pensioenen voor de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel nog verlaagd moeten worden. Dit gebeurt alleen als er geen andere mogelijkheden meer zijn.

3.3.5 Kosten uitvoering pensioenbeheer

Het fonds maakt voor de uitvoering van de regeling diverse kosten. Globaal kunnen deze kosten worden onderverdeeld in kosten voor de uitvoering van de pensioenregeling en kosten van het vermogensbeheer.

Het fondsbestuur vindt het belangrijk om open te zijn over deze kosten. Hierna is in dit kader een rapportage over de kosten voor de uitvoering van de pensioenregeling opgenomen. De kosten worden gepresenteerd met inachtneming van de aanbevelingen van de Pensioenfederatie en de AFM.

Hierdoor kunnen de kosten die pensioenfondsen maken met elkaar worden vergeleken. De kostprijsverhogende belastingen worden meegenomen als kosten in de categorie waar deze belastingen op drukken.

De kosten van pensioenbeheer bedragen voor 2024 € 6,46 miljoen (2023: € 5,61 miljoen). Omgerekend is dit € 224,09, (2023: € 217,72) per deelnemer en gepensioneerde.

BESTUURSVERSLAG

	2024	2023
Accountantskosten	193	204
Controle en advies Actuaris	505	486
Kosten adviseurs	116	61
Contributies en bijdragen	234	256
Bestuurskosten	2.059	1.429
Toerekening aan VMB kosten	-1.071	-875
Overige kosten	229	199
	2.266	1.760
Administratiekosten		
Pensioenadministratie (deelnemers en werkgevers)	3.326	2.268
Financieel beheer en bestuursondersteuning	528	1.321
Projectkosten	224	264
	4.078	3.854
	6.344	5.614

	31-12-2024	31-12-2023
Actieve deelnemers	14.480	12.505
Gewezen deelnemers (slapers)	45.077	42.579
Pensioengerechtigden	13.829	13.281
Totaal	73.386	68.365

	31-12-2024	31-12-2023
Totale kosten pensioenbeheer	6.344	5.614
Waarvan WTP gerelateerd	811	-
Waarvan kosten Uitvoerder	4.078	3.854

Kosten per deelnemer

(bedragen x € 1,00)	31-12-2024	31-12-2023
Kosten per deelnemer exclusief gewezen deelnemers		
Totale kosten pensioenbeheer inclusief WTP	224,09	217,72
Totale kosten pensioenbeheer exclusief WTP	195,44	217,72
Kosten Uitvoerder	144,06	149,45
Kosten per deelnemer inclusief gewezen deelnemers		
Totale kosten pensioenbeheer inclusief WTP	86,44	82,12
Totale kosten pensioenbeheer exclusief WTP	75,39	82,12
Kosten Uitvoerder	55,57	56,37
Kosten BTW Uitvoerder per deelnemer		
exclusief gewezen deelnemers	18,39	21,69
inclusief gewezen deelnemers	7,09	8,18

Toelichting bij kosten uitvoering pensioenbeheer 2024

Bestuur, advies en controle

In de Bestuurskosten zijn in 2024 de kosten van het Bestuursbureau van Actor opgenomen, alsmede de Compliance officer en de ondersteuning van de Sleutelfunctiehouders IORP II. In de accountantskosten zijn tevens de kosten van de audits uit hoofde van IORP II door een externe accountant opgenomen.

Toerekening aan Vermogensbeheer (VMB) kosten

Evenals vorig jaar heeft het Bestuur een nauwkeurige toerekening van kosten aan pensioenbeheer en vermogensbeheer gemaakt. Dit heeft gevolgen voor de kosten per deelnemer.

Hieronder staat een opgave van de in 2024 toegerekende kosten aan Vermogensbeheer (x 1000):

	2024	2023
Kosten Beleggingscommissie	84	49
Kosten Bestuursbureau	610	428
Kosten (advies en controle) Accountant	97	93
Kosten (advies en controle) Actuaris	268	243
Kosten BTW Advies	12	21
Contributies en overige kosten	-	41
Totaal	1.071	875

Pensioenadministratiekosten deelnemer en pensioengerechtigden:

Deze kosten hebben betrekking op alle werkzaamheden die de administrateur van het fonds verricht om de pensioenaanspraken te administreren, de uitkeringen van de pensioengerechtigden te verzorgen en alle deelnemers en gerechtigden te informeren. Te denken valt hierbij aan het verwerken van waardeoverdrachten, het afkopen van kleine pensioenen, het toekennen van pensioenen en de communicatie met alle doelgroepen (helpdesk, website, pensioenplanner, nieuwsbrief, Uniform Pensioenoverzicht, start- en stopbrieven enzovoorts).

Pensioenadministratiekosten werkgever:

Deze kosten hebben betrekking op alle activiteiten die voortvloeien uit het beheer van het bestand van aangesloten werkgevers, de aanlevering en verwerking van de werknemersgegevens, het opleggen en innen van de pensioenpremies en het onderhouden van de contacten met die werkgevers.

Kosten financieel beheer en Bestuursondersteuning door Appel Pensioenuitvoering:

Deze kosten hebben betrekking op het opstellen van het jaarverslag, het samenstellen van financiële rapportages, en de advies- en controlekosten door Appel Pensioenuitvoering.

Overige kosten

In 2024 is onder 'overige kosten' een last van € 10 opgenomen betreffende de dotatie van de voorziening dubieuze debiteuren. In 2023 was er sprake van een last van € 197.

3.3.6 Kosten uitvoering vermogensbeheer

Het Bestuur van het fonds wil een helder en transparant inzicht in de vermogensbeheerkosten die het fonds maakt. Om die reden zijn ook over het jaar 2024 de kosten inzichtelijk gemaakt. Dit zoveel mogelijk in lijn met de aanbevelingen van de Pensioenfederatie. In het kostenoverzicht worden zowel de rechtstreeks aan het fonds in rekening gebrachte beheervergoedingen voor het vermogensbeheer getoond, als de prestatieafhankelijke vergoedingen en de transactiekosten.

BESTUURSVERSLAG

2024	Transactiekosten				Totaal	Totaal incl. Transactie kosten	Totaal excl. Transactie kosten
	Beheerfee	Performance gerelateerde kosten	Transactie kosten (binnen fonds/mand.)	Aan- en verkoop kosten			
Kosten per beleggingscategorie							
Vastgoed	2.094	-	25	667	692	2.786	2.094
Aandelen	747	-	255	297	552	1.299	747
Alternatieve beleggingen	2.937	-	-	328	328	3.265	2.937
Vastrentende waarden	2.808	733	193	63	256	3.797	3.542
Derivaten	-	-	-	-	-	-	-
Overige beleggingen	75	-	21	-	21	96	75
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën excl. overlay	8.661	733	494	1.355	1.850	11.243	9.394
Kosten overlay beleggingen	803	-	-	12	12	814	803
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	9.463	733	494	1.367	1.861	12.058	10.197
Overige vermogensbeheerkosten							-
Kosten vermogensbeheer pensioenfondsen en bestuursbureau	1.071					1.071	1.071
Kosten fiduciair beheer	2.680					2.680	2.680
Custodian	249					249	249
Advieskosten vermogensbeheer	84					84	84
Overige kosten	1.064					1.064	1.064
Totaal overige vermogensbeheerkosten	5.148					5.148	5.148
Totaal kosten vermogensbeheer	14.612					17.206	15.345

BESTUURSVERSLAG

2023			Transactiekosten				
	Beheerfee	Performance gerelateerde kosten	Transactie kosten (binnen fonds/mand.)	Aan- en verkoop kosten	Totaal	Totaal incl. Transactie kosten	Totaal excl. Transactie kosten
Kosten per beleggingscategorie							
Vastgoed	2.168	-	-	-	-	2.168	2.168
Aandelen	652	-	341	92	434	1.086	652
Alternatieve beleggingen	2.010	16	-	437	437	2.463	2.026
Vastrentende waarden	2.607	190	73	210	282	3.079	2.797
Derivaten					-	-	-
Overige beleggingen	72	-	18	-	18	90	72
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën excl. overlay	7.509	206	432	739	1.171	8.886	7.714
Kosten overlay beleggingen	714	-	-	6	6	720	714
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	8.222	206	432	746	1.177	9.605	8.428
Overige vermogensbeheerkosten							-
Kosten vermogensbeheer pensioenfondsen en bestuursbureau	875					875	875
Kosten fiduciair beheer	2.560					2.560	2.560
Custodian	281					281	281
Advieskosten vermogensbeheer	65					65	65
Overige kosten	336					336	336
Totaal overige vermogensbeheerkosten	4.118					4.118	4.118
Totaal kosten vermogensbeheer	12.340					13.723	12.546

Toelichtingen op de kosten

Kosten fiduciair beheer

Deze kosten omvatten de advieskosten door Van Lanschot Kempen, ICC Verheul en Actor en de kosten van de beleggingscommissie. Het grootste deel betreft de kosten van Van Lanschot Kempen, daarbij gaat het om het monitoren en managen van beleggingsinstellingen, treasury management, het adviseren over overlay management en het Asset Liability Management, risicomanagement en kosten van de beleggingsadministratie.

Beheerkosten

De beheerkosten zijn de kosten die periodiek door een vermogensbeheerder (dat kan ook een fondsbeheerder van een beleggingsfonds zijn) onttrokken worden aan het belegde vermogen. Ook de administratieve en juridische kosten van de beleggingen in Vastgoed, Private Equity en Infrastructuur worden onder beheerkosten meegenomen.

Performance gerelateerde kosten

Dit betreft kosten die door het fonds aan de fondsbeheerder worden betaald als de fondsbeheerder een bepaalde performance heeft behaald in een gespecificeerde periode. Vaak wordt de performancevergoeding uitbetaald als het mandaat of beleggingsfonds beter presteert dan zijn benchmarkindex.

Voor de fondsbeheerders van de beleggingscategorieën Private Equity en Infrastructuur worden niet jaarlijks prestatievergoedingen betaald. Gedurende de looptijd van de investering worden reserveringen gedaan voor de tot dat moment toe te rekenen prestatievergoeding. Indien in een bepaald jaar een extra rendement is behaald, dan worden de prestatievergoedingen hieraan toegerekend (matchingprincipe). Afhankelijk van de contractuele bepalingen en de beleggingsprestaties, kan een verantwoorde verplichting in latere perioden weer vervallen.

Transactiekosten

De transactiekosten zijn de kosten die gemaakt worden om de effectentransactie tot stand te brengen en uit te voeren. Deze kosten zijn veelal op basis van een schatting tot stand gekomen, omdat er bijvoorbeeld bij transacties in de categorie vastrentende waarden niet separaat kosten in rekening worden gebracht.

Daarnaast is het bij participatie in beleggingsfondsen niet exact te bepalen welke kosten er zijn gemaakt. Daarvoor is een schatting gemaakt van de 'turn-over' in de portefeuille.

Op basis van gemiddelde transactiekosten in de markt zijn de kosten bij benadering bepaald. De aannames die verder zijn gemaakt bij het berekenen van de transactiekosten zijn afkomstig uit de aanbevelingen van de Pensioenfederatie. Onderstaand de belangrijkste gehanteerde veronderstellingen:

- Directe beleggingstitels: per aan- en verkoop een spread vermenigvuldigd met de transactiewaarde. Spread percentage afkomstig uit de aanbevelingen van de Pensioenfederatie.
- Transactiekosten voor beleggingsfondsen zijn de daadwerkelijk afgerekende aan- en verkoopkosten, dan wel de aangeleverde data door de betreffende fondsbeheerders en externe managers.

Aansluiting met de jaarrekening

In de jaarrekening is een totaal aan beleggingskosten vermeld van € 3.825. Het verschil van per saldo € 13.381 wordt veroorzaakt doordat in de jaarrekening alleen de kosten zijn opgenomen die direct bij het fonds in rekening worden gebracht, overeenkomstig de Richtlijnen van de Raad voor de Jaarverslaggeving. De Aanbevelingen uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie nemen naast de directe kosten ook de indirecte kosten mee en maken expliciet onderscheid tussen vermogensbeheerkosten en transactiekosten. De indirecte vermogensbeheerkosten en indirecte transactiekosten maken in de jaarrekening deel uit van de waardeveranderingen van de beleggingen. Daarnaast worden exploitatiekosten van direct vastgoed conform de aanbevelingen niet meegenomen.

De totale kosten vermogensbeheer inclusief transactiekosten bedroegen in 2024 € 17.206 miljoen (2023 € 13.723 miljoen).

De totale kosten vermogensbeheer exclusief transactiekosten bedroegen in 2024 € 15.345 miljoen (2023 € 12.546 miljoen).

Als percentage van het gemiddeld belegd vermogen bedragen de kosten vermogensbeheer exclusief transactiekosten in 2024: 0,50 %. De totale transactiekosten bedroegen in 2024 € 1,86 miljoen. Als percentage van het gemiddeld belegd vermogen bedragen de transactiekosten in 2024: 0,05 %

3.3.7 Actuariel

Actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN) en Financieel crisisplan

De Pensioenwet schrijft voor dat een bedrijfstakpensioenfonds een ABTN dient vast te stellen. Deze dient zodanig te zijn dat DNB tot een oordeel kan komen over de wijze waarop wordt voldaan aan een aantal in de Pensioenwet benoemde bepalingen. In 2024 is de ABTN geactualiseerd. De wijzigingen zijn vastgesteld in de Bestuursvergadering van 7 februari 2024. In de ABTN is onder meer een beschrijving te vinden van de pensioenregeling die het fonds uitvoert. Ook wordt aandacht besteed aan de wijze waarop de omvang van de verplichtingen wordt vastgesteld en op welke wijze de jaarlijkse bijdrage wordt bepaald die nodig is voor de dekking van deze verplichtingen. Ten slotte komen de sturingsmiddelen die het fonds ter beschikking staan aan bod, evenals het vermogen en het beleggingsbeleid en de organisatie van het fonds. Bijlagen bij de ABTN zijn de Verklaring inzake beleggingsbeginselen, het Financieel crisisplan, de klokkenluidersregeling, de incidentenregeling en de beleggingsrichtlijnen.

Financieel crisisplan

Naar de mening van DNB waren veel pensioenfondsen tijdens de kredietcrisis onvoldoende voorbereid op een snelle verslechtering van de financiële positie. Daarom moeten sinds 2012 alle pensioenfondsen verplicht, als onderdeel van de ABTN, een financieel crisisplan opstellen. Het financieel crisisplan geeft aan welke acties het fonds onderneemt in een crisissituatie. Dit is een ander plan dan het herstelplan. Het herstelplan geeft aan hoe het fonds de huidige financiële positie verbetert. Het crisisplan beschrijft hoe het fonds omgaat met een plotselinge verandering in de economische situatie (de "schokbestendigheid") van het fonds. In 2024 heeft zich geen crisissituatie voorgedaan.

Uitkomsten van de solvabiliteitstoets

De solvabiliteit van het fonds van 26,4% is hoger dan de vereiste solvabiliteit van 16,5% en hoger dan de minimaal vereiste solvabiliteit van 4,2%. Er is geen sprake van een reservetekort.

	31-12-2024		31-12-2023	
		In %		In %
Pensioenvermogen	2.810.441	126,5	2.612.305	125,4
Af: technische voorzieningen	2.221.513	100,0	2.083.691	100,0
Eigen vermogen	588.928	26,5	528.613	25,4
Af: vereist eigen vermogen	323.271	114,6	331.920	16,5
Vrij vermogen	265.657	12,0	196.693	8,9
Minimaal vereist eigen vermogen	93.851	4,2	89.548	4,3
UFR dekkingsgraad		126,5%		125,4%
Beleidsdekkingsgraad		128,4%		128,9%

Oordeel van de waarmerkend actuaris over de financiële positie

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn toereikende technische voorzieningen vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. Hierbij merk ik op dat op grond van overgangsrecht de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet gelden, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden. De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van "Stichting de Samenwerking", Pensioenfonds voor het Slagersbedrijf is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegeven verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen beperkt zijn.

Amsterdam 27 juni 2025,

Drs. Hen Veerman AAG RBA
verbonden aan Triple A – Risk Finance Certification B.V.

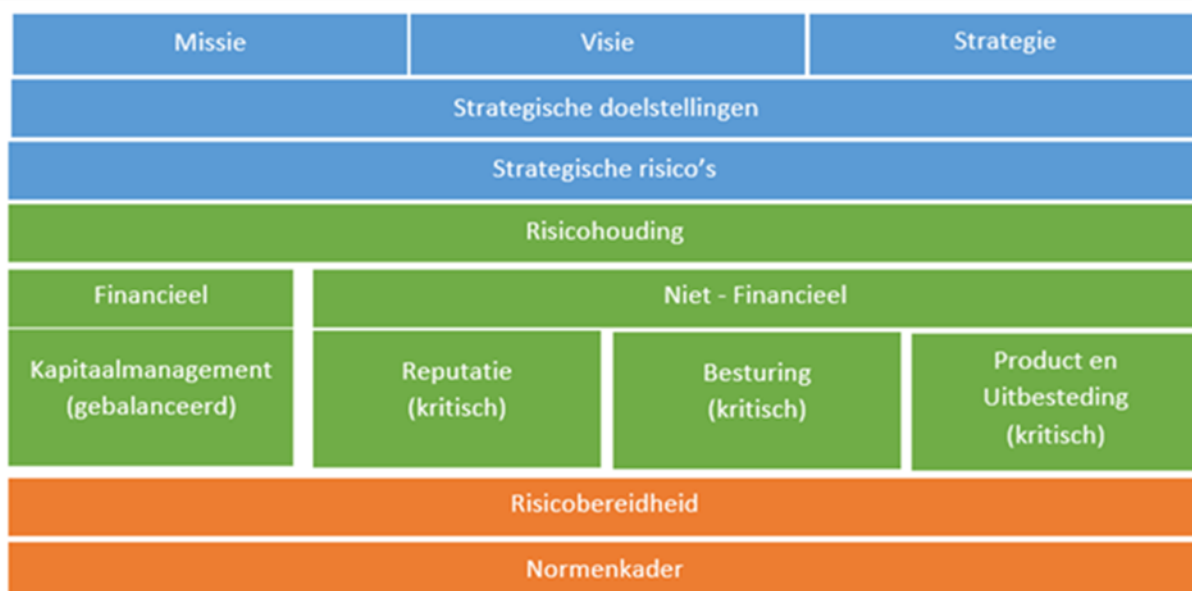
3.4 Risicobeleid

3.4.1 Algemeen

Pensioenfondsbesturen moeten voldoen aan alle wet- en regelgeving, en controle hebben over alle risico's die zich voordoen. De Pensioenwet verplicht het Bestuur tot het treffen van maatregelen voor een integere en beheerste bedrijfsvoering. Deze verplichting gaat verder dan de maatregelen die het Bestuur heeft getroffen op het gebied van compliance, en de gedragscode die het fonds heeft. Het gaat om een risicobeleid, waarbij financiële risico's en niet-financiële risico's in kaart worden gebracht.

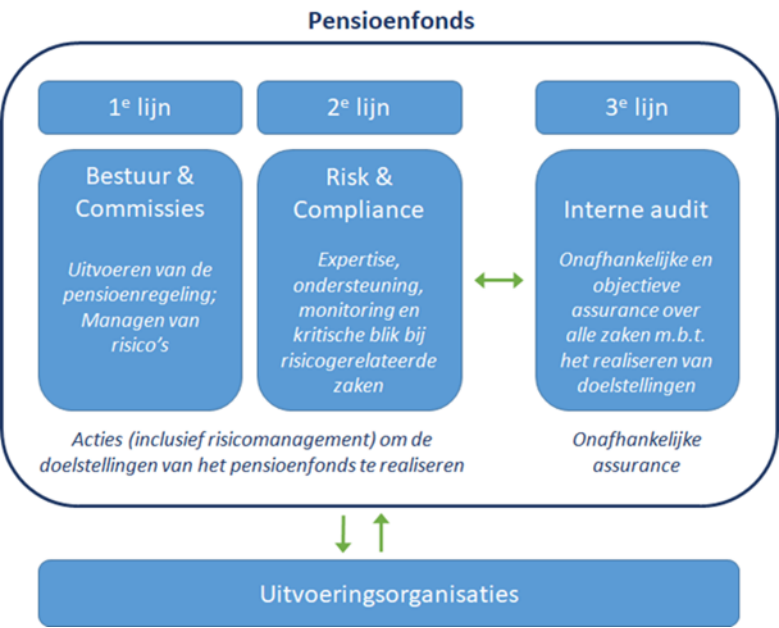
DNB volgt het risicomanagement van pensioenfondsen nauwgezet. Voor DNB geldt dat het Bestuur van een pensioenfonds uiteindelijk altijd voor alles verantwoordelijk is. Deze verantwoordelijkheid kan een pensioenfonds niet uitbesteden. Daarbij is integraal risicomanagement meer dan een proces alleen. Het omvat ook een continue beoordeling en daar waar nodig bijsturing. Integraal risicomanagement is niet statisch. Het moet worden aangepast aan de veranderende omstandigheden. Dat vraagt van het fondsbestuur risicobewustzijn, gezond verstand, kennis en een voortdurende kritische houding.

Het fonds stelt minimaal eens per 3 jaar zijn missie, visie en strategische doelstelling vast. Jaarlijks wordt getoetst of het noodzakelijk is om dit te herijken. Het bereiken van de strategische doelstellingen betekent enerzijds het nemen van risico's ('kansen') en anderzijds zorgdragen dat risico's ('bedreigingen') van strategische doelstellingen zo goed mogelijk worden beperkt of beheerst. Uit de strategische doelstellingen worden de strategische risico's afgeleid. Vervolgens wordt de risicohouding vastgesteld. In het vaststellen van de risicohouding worden vooraf de financiële en niet-financiële strategische principes door het Bestuur vastgesteld. Deze strategische principes geven richting aan de houding van het Bestuur t.a.v. de risico's die het fonds wenst te nemen. Bij het vaststellen van de risicohouding maakt het fonds onderscheid tussen vier domeinen: kapitaalmanagement, reputatie, besturing en product en uitbesteding. Deze risicohouding is verder geconcretiseerd in enkele risicobereidheidsprincipes en vervolgens in het normenkader. In dit normenkader worden de strategische doelstellingen en strategische risico's nader gekwantificeerd.

3.4.2 Risk Governance

De inrichting van het risicomanagement is gebaseerd op het Three Lines Model. De eerste lijn is verantwoordelijk voor de eigen processen, inclusief de risicobeheersing. De tweede lijn bewaakt of de eerste lijn haar verantwoordelijkheden daadwerkelijk neemt. Daarnaast levert de tweede lijn expertise, ondersteuning, monitoring en een kritische blik bij risico gerelateerde zaken. De derde lijn geeft een onafhankelijke beoordeling en adviezen over de toereikendheid en effectiviteit van governance en risicomanagement.

De verschillende gremia binnen het pensioenfonds hebben ieder hun rol in de eerste, tweede en derde lijn:

Uitvoering (1 ^e lijn)	Controle (2 ^e lijn)	Assurance (3 ^e lijn)
bestuur	risicocommissie	sleutelfunctie interne audit
eerstelijns commissies	sleutelfunctie risicobeheer	accountant
bestuursondersteuning	sleutelfunctie actuarieel	
beleggingsadviseur	compliance officer	
adviserend actuaris		
Risicomanager		

3.4.3 Strategische risico's

Dit zijn de risico's die het realiseren van de strategische doelstellingen in de weg kunnen staan. Het identificeren en/of valideren van de strategische risico's is integraal onderdeel van de strategische risicomanagementcyclus. Bij wijzigingen in missie, visie, strategie en/of strategische doelstellingen worden de strategische risico's herijkt. Bij de identificatie en definitie van de risico's beschrijft het fonds de risico's zo specifiek mogelijk in termen van oorzaak, onzekerheid en gevolg (voor de strategische doelstellingen). Het fonds heeft de onderstaande risico's gedefinieerd als zijnde de meest materiële risico's voor het fonds.

Strategische risico's	Beschrijving
Uitbestedingsrisico	Pensioenadministratie, vermogensbeheer en custody zijn uitbesteed en kennen ieder een eigen aandachtspunten. Bij Appel de relatief beperkte omvang t.o.v. hun concurrenten en het benodigde verandervermogen inzake het nieuwe contract. Hoewel op papier de operaties goed lopen is het de vraag in hoeverre Appel dit weet vast te houden. Dit risico heeft met name impact op de continuïteit van de dienstverlening en de reputatie van het fonds. Ook heeft het fonds een uitbestedingsrisico op de overige uitbestedingspartners, zoals CACEIS en VLK IM. Bij CACEIS en VLK IM speelt ook de vraag in hoeverre zij klaar zijn voor het nieuwe pensioencontract.
Uitwerking pensioenakkoord	De transitie naar het nieuwe contract brengt de nodige risico's met zich mee. Enerzijds moet het fonds borgen dat er een evenwichtige transitie plaatsvindt, hiervoor moet het fonds over voldoende financiële middelen beschikken voor zowel het invaren, het vullen van een eventuele solidariteitsreserve en het vullen van een eventueel compensatiedepot. Ook is het belangrijk om de deelnemers en de werkgevers goed mee te nemen in de uitwerking van het contract. De complexiteit van zowel de transitie als het invaardossier neemt het risico mee dat de deelnemers niet goed weten waar ze aan toe zijn. Dit kan voor ontevredenheid onder de deelnemers zorgen. Dit heeft met name impact op de reputatie van het fonds.
IT Risico's	Het risico dat het fonds niet in control is omtrent de IT-inrichting, cyberbeveiliging en datakwaliteit. Dit kan als gevolg hebben dat het fonds schade ondervindt als gevolg van een cyberaanval, of dat het fonds de datakwaliteit niet op orde heeft, ofwel dat het fonds niet beschikt over voldoende verandervermogen omtrent IT. Ook de onderuitbestedingspartijen dienen hun IT-huishouding op orde te hebben.
Stijgende inflatie	Door stijgende inflatie - mogelijk in combinatie met lage rente - kan het fonds mogelijk niet langer voldoen aan de doelstelling om een goed pensioen te genereren en te indexeren.
Klimaat- en ESG risico	Klimaatrisico kan enerzijds een risico vormen voor het MVB beleid/ESG beleid van het fonds. Anderzijds kan klimaatrisico van invloed zijn op landen, bedrijven etc. waar door het fonds in wordt belegd. Hiermee kan het een bedreiging vormen voor het realiseren van een goed pensioen. Ook kan MVB mogelijk van invloed zijn op de sector doordat vlees in een kwaad daglicht komt te staan. Hierdoor wordt het draagvlak aangetast van de deelnemers voor het fonds.
Beleggingsrisico	Externe ontwikkelingen zoals beleid van centrale banken of een pandemie leiden tot effecten op de financiële markten (rente, dalende aandelenkoersen, asset bubbles, schuldencrisis etc.). Dit vormt een risico op de doelstelling om een goed pensioen te realiseren en kan daarmee ook van invloed zijn op de 'startpositie' voor overgang naar het nieuwe pensioenstelsel.
Brancherisico	Het risico dat als gevolg van ontwikkelingen in de Slagers sector bijvoorbeeld door stijgende prijzen, krapte op de arbeidsmarkt of een pandemie onze werkgevers onder druk komen te staan. Met als gevolg dat premie's niet of te laat betaald worden en/of werkgevers wegvallen waardoor de toekomstbestendigheid in gevaar komt.

3.4.4 Risicohouding, risicobereidheid en normenkader

In hoofdstuk 2 is de missie van het fonds weergegeven. De kern van de missie is het verzorgen, in opdracht van sociale partners van een degelijke, duurzame en betrouwbare pensioenregeling voor zijn deelnemers. Het gehele beleid van het fonds is op dit uitgangspunt gebaseerd.

Risicohouding

- Bij het definiëren van de risicohouding onderscheidt het bestuur vier domeinen: kapitaalmanagement, reputatie, besturing en product en uitbesteding. Hierbij wordt de risicohouding uitgedrukt in een keuze van één van de vijf categorieën zoals hieronder weergegeven.
- Nul (1): In dit geval wordt de risicohouding gekenmerkt door de wens dat er geen risico's worden genomen, vanuit de visie dat gewenste rewards niet vereisen dat een minimaal niveau van blootstelling aan risico's wordt geaccepteerd;
- Kritisch (2): Deze risicohouding wordt gekenmerkt door de wens de mate van blootstelling aan risico's relatief laag te houden, vanuit de visie dat gewenste rewards vereisen dat een relatief laag niveau van blootstelling aan risico's wordt geaccepteerd;
- Gebalanceerd (3): Deze risicohouding wordt gekenmerkt door de wens de mate van blootstelling aan risico's te balanceren, vanuit de visie dat gewenste rewards vereisen dat een gebalanceerd niveau van blootstelling aan risico's wordt geaccepteerd;
- Opportunistisch (4): Deze risicohouding wordt gekenmerkt door de wens de mate van blootstelling aan risico's relatief hoog te houden, vanuit de visie dat gewenste rewards vereisen dat een relatief hoog niveau van blootstelling aan risico's wordt geaccepteerd;
- Gemaximeerd (5): In dit geval is de risicohouding gekenmerkt door de wens dat de blootstelling aan risico's maximaal is, vanuit de visie dat de gewenste rewards vereisen dat een maximale blootstelling aan risico's wordt geaccepteerd.

De actuele risicohouding per domein wordt hieronder beschreven:

- Kapitaalmanagement: Dit betreft de financiële huishouding van het fonds. De volgende aspecten zijn hier onderdeel van (niet limitatief): dekkingsgraad, vermogensbeheer, balansmanagement, liquiditeit en kosten. Ter attentie van dit domein hanteert het fonds een gebalanceerde risicohouding.
- Reputatie: De kern hiervan is de reputatie van het fonds. Dit domein valt uiteen in compliance, integriteit, imago en identiteit. Ter attentie van het domein reputatie hanteert het fonds een kritische risicohouding.
- Besturing: De kern van dit domein betreft de besturingsfilosofie van het fonds. Dit valt uiteen in onder andere het leiderschap, de governance en de cultuur van het fonds. Ter attentie van het domein besturing hanteert het fonds een kritische risicohouding.
- Product en uitbesteding: Dit domein betreft onder andere de pensioenregeling en de operationele uitvoering van de regeling. Ter attentie van dit domein hanteert het fonds een kritische risicohouding.

Deze risicohouding is verder geconcretiseerd in enkele risicobereidheidsprincipes. Tot slot heeft het bestuur nagedacht over het normenkader. In dit normenkader worden de strategische doelstellingen en strategische risico's nader gekwantificeerd.

Risicobereidheid

De risicohouding wordt verder geconcretiseerd in de risicobereidheidsprincipes. Beleidsbesluiten van het bestuur worden getoetst aan de deze risicobereidheid. De actuele risicobereidheidsprincipes worden hieronder weergegeven.

1. Kapitaalmanagement: Het beleggen van het pensioenvermogen vindt plaats op basis van de ambitie en risicohouding van sociale partners, het fonds en haar deelnemers.
2. Reputatie: Het doel van communicatie is informeren en verantwoorden en draagt bij aan de hoge mate van vertrouwen in de reputatie van het fonds. Door handelingsperspectief te bieden wil BPS deelnemers betrekken en motiveren om in actie te komen. Daarom zijn communicatie-uitingen juist en begrijpelijk.
3. Besturing: Het fonds draagt zorg voor een professionele en integere besturing van het fonds.
4. Product en uitbesteding: Het fonds wil een efficiënte en beheerste bedrijfsvoering die is gericht op een hoge kwaliteit en weinig uitval en verlangt dit ook van haar uitbestedingspartners.

Normenkader

Deze risicobereidheidsprincipes zijn vervolgens weer vertaald in concrete normen, die ook in de integrale risicorapportage, de risicomonitor, zijn opgenomen.

Domein	Doelstelling	Indicator	Grens oranje	Grens rood
Besturing	Het fonds draagt zorg voor een professionele en integere besturing van het fonds.	Aantal besluiten zonder risico-opinie. Bij ieder besluit in de voorlegger hetzij een opinie of constatering dat dit niet nodig.	1	>1
		Aantal openstaande bevindingen van RVT, interne audit, accountant, certificerend actuaaris die niet tijdig zijn opgelost.	2-3	>3
		Aantal vacatures in bestuur- of commissies dat langer dan 90 dagen open staat.	Tussen 1 en 2	>2
		Integriteitsincidenten binnen bestuur	n.v.t.	>=1
		Aantal risico's uit projecten zoals nieuw pensioenstelsel en digital twin dat op oranje of rood staat.	1-2 oranje	>=1 rood >2 oranje
Kapitaal-manage-ment	Het beleggen van het pensioenvermogen vindt plaats op basis van de ambitie en risicohouding van sociale partners, het fonds en haar deelnemers.	Het balansrisico gerapporteerd door Kempen valt binnen de normen	Tussen 3% en 4% Tussen 6% en 7%	> 7% en < 3%
		ESG Global Compact (% fail) - Aandelen - Obligaties	n.v.t.	>=1% >=1%
		Verwacht pensioenresultaat en relatieve afwijking.	n.v.t.	Pensioenresultaat <90%. Relatieve afwijking >45%
		UFR dekkingsgraad versus invaardekkingsgraad. Deze wordt toegevoegd zodra invaardekkingsgraad bekend is.	UFR dekkingsgraad tussen de 105% en 110%	UFR dekkingsgraad <105%
Product en uit-besteding	Het fonds wil een efficiënte en beheerste bedrijfsvoering die is gericht op een hoge kwaliteit en weinig uitval en verlangt dit ook van zijn uitbestedingspartners.	Aantal risicocategorieën in de niet-financiële risicorapportages met classificeren oranje of rood.	>= 1 en <= 2 oranje classificatie	=>1 rood classificatie >2 oranje classificatie
		Mate waarin niet voldaan wordt aan SLA afspraken pensioenen tijdens het betreffende kwartaal.	1 rood 3 oranje	> 1 rood > 3 oranje
		Aantal beveiligingsincidenten	>= 1 en <=2 midden	>2 midden of >=1 hoog incidenten
		Aantal overige incidenten	>= 1 en <=2 midden	=>3 midden of >=1 hoog incidenten
Reputatie	Het doel van communicatie is informeren en verantwoorden en draagt bij aan de hoge mate van vertrouwen in de reputatie van het fonds.	Aantal geëscaleerde klachten in het kwartaal	>=1 < 3	>=3
		Aantal klachten in het kwartaal	>= 10 < 15	>=15
		Aantal SLA normen m.b.t. tijdige communicatie niet gehaald.	1	>1

Door handelingsperspectief te bieden wil BPS deelnemers betrekken en motiveren om in actie te komen. Daarom zijn communicatie-uitingen juist en begrijpelijk.	Aantal communicatiecommissie-vergaderingen zonder klankbordgroep.	1	>1
---	---	---	----

3.4.5 Integraal Risicomanagement

De wettelijke verankering van de risicohouding

In de Pensioenwet (artikel 102a) en in het Financieel Toetsingskader (artikel 1a) is vastgelegd dat het bestuur van een pensioenfonds in overleg met de overige organen van een pensioenfonds zorgdraagt voor de vastlegging van de doelstellingen en beleidsuitgangspunten, waaronder de risicohouding. De organen van een pensioenfonds gebruiken deze doelstellingen en uitgangspunten bij de toetsing van de opdracht aanvaarding van de door de sociale partners overeengekomen pensioenregeling, en bij de besluitvorming, de verantwoording, de advisering en het toezicht binnen een pensioenfonds. Het bestuur streeft er hierbij naar om van de sociale partners zo veel mogelijk duidelijkheid te verkrijgen over de doelstellingen, het ambitieniveau van de toeslagverlening en de risicohouding, die ten grondslag liggen aan de pensioenregeling, die door hen ter uitvoering aan het pensioenfonds is gegeven.

De risicohouding vormt de basis voor:

- De aanvaarding van de opdracht van de sociale partners door een pensioenfonds;
- Het vaststellen van het beleid door het Bestuur;
- De verantwoording achteraf van het Bestuur over het gevoerde beleid.

Op grond van artikel 109a van de Pensioenwet dient een pensioenfonds periodiek een haalbaarheidstoets uit te voeren. De haalbaarheidstoets geeft inzicht in de samenhang tussen de financiële opzet, het verwachte pensioenresultaat en de risico's die daarbij gelden. In artikel 22 van het Besluit FTK wordt beschreven hoe de haalbaarheidstoets wordt uitgevoerd. De artikelen 30-30c van de Wet verplichte beroepspensioenregeling bevatten nadere voorschriften. Daar wordt de berekeningswijze van het centrale begrip pensioenresultaat bepaald, en evenals de wijze waarop de uitvoering plaatsvindt en de te hanteren normen binnen de haalbaarheidstoets worden toegepast.

Het fonds heeft een aanvangshaalbaarheidstoets uitgevoerd. De ondergrenzen van het pensioenresultaat zijn gebaseerd op de uitkomsten van de aanvangshaalbaarheidstoets. Het fonds wil de ondergrens niet te hoog definiëren, omdat het wil voorkomen dat het onnodig de discussie over de risicobereidheid opnieuw voert terwijl er niets significant is veranderd aan het beleid van het fonds. Anderzijds wil het fonds de ondergrens niet te laag definiëren, omdat het gebruik wil maken van de signaalfunctie. Gezien de uitkomsten van de aanvangshaalbaarheidstoets is besloten om als ondergrens voor het mediane pensioenresultaat vanuit de huidige beleidsdekkingsgraad 90% te hanteren en als ondergrens vanuit de vereiste dekkingsgraad 95% te hanteren. Ter attentie van de relatieve afwijking (tussen het verwachte pensioenresultaat en het pensioenresultaat in het 5% percentiel) hanteert het fonds een maximale afwijking van 45%. De voorgestelde grenzen voldoen aan de specifieke eis uit de Pensioenwet (Artikel 30c, lid 1 van de regeling pensioenwet).

De korte termijn risicohouding is vastgelegd in termen van het vereist eigen vermogen. Hierbij dient het vereist eigen vermogen tussen de 116% en 122% te liggen.

3.4.6 Integraal Risicomanagement

Het fonds maakt onderscheidt tussen een strategische cyclus en een operationele cyclus. De strategische cyclus betreft het vaststellen van de samenhang tussen de missie, visie strategische doelstellingen en het risicomanagement.

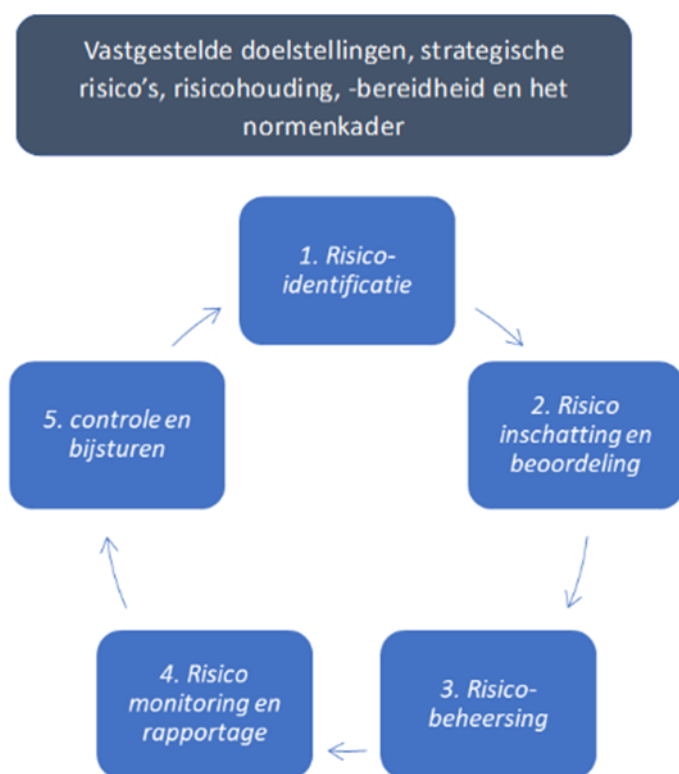
De operationele cyclus gaat over de uitvoering van het risicomanagement binnen de doorlopende uitvoering en besluitvorming. In de operationele cyclus worden zowel de strategische als operationele risico's meegenomen waarbij de focus ligt op het beheersen van de strategische risico's.

Strategische cyclus

Minimaal eens in de drie jaar herijkt het fonds de strategische risicoanalyse door het uitvoeren van een Eigenrisicobeoordeling (ERB). Tussentijdse veranderingen kunnen ervoor zorgen dat er vaker een strategische risicoanalyse wordt uitgevoerd. Deze veranderingen (triggers) zijn opgenomen in het ERB beleid. De strategische cyclus omvat het herijken van de strategische doelstellingen van het fonds, de strategische risico's en de overkoepelende risicohouding, risicobereidheid en normenkaders. Daarnaast toetst het fonds jaarlijks de relatie tussen tot de strategische risico's, risicohouding, risicobereidheid en het normenkader. Dit onderdeel is het hart van het risicomanagement. De strategische risico's worden gekoppeld aan risico's uit het risicoregister of als het nieuwe risico's zijn dan worden deze toegevoegd. Hiermee worden de strategische risico's verankerd in het operationele (doorlopende) risicomanagement van het fonds. Binnen het bestuur gaat de meeste aandacht uit naar het beheersen van de strategische risico's. Het bestuursbureau en de verschillende commissies zijn verantwoordelijk voor de dagelijkse uitvoering van het risicomanagement waarin ook de operationele risico's worden beheerst.

Operationele cyclus

Doorlopend wordt het risicomanagement uitgevoerd conform de operationele risicomanagementcyclus die wordt doorlopen bij de beheersing van de risico's. De uitkomsten (en evaluatie) van de vorige cyclus dienen als input voor de nieuwe cyclus, zodat het risicomanagement (register) telkens verder verbeterd kan worden. Fouten en inefficiënties uit de voorafgaande cyclus kunnen in de nieuwe cyclus van het begin het hoofd worden geboden. Voorafgaand aan stap 1 van de risicomanagement cyclus is het uitgangspunt dat (op enig moment) de strategische doelstellingen en bijbehorende risico's zijn vastgesteld evenals de risicohouding, de risicobereidheid, het normenkader. De cyclus is onderdeel van het dagelijkse risicomanagement. Ieder kwartaal wordt er een foto gemaakt van de huidige stand van zaken en dit wordt vastgelegd in de risicomonitor. In onderstaand figuur wordt de risicomanagement cyclus of het proces schematisch weergegeven.

De inhoud van de stappen wordt hieronder kort beschreven.

Stap	Onderdeel	Toelichting
1	Risico-identificatie	Welke risico's zijn er en hoe kunnen ze zich voordoen evenals welke definitie wordt er per risico gehanteerd.
2	Risicometing en risicobeoordeling	Hoe worden risico's gemeten: wat is de belangrijkste risico indicator / maatstaf.
3	Risicobeheersing	Welke mitigerende beheersmaatregelen zijn er bepaald.
4	Risicomonitoring en risicorapportage	Op welke wijze vindt monitoring van de risico's plaats en hoe wordt er over de risico's gerapporteerd.
5	Controle en bijsturing	Indien de actuele stand afwijkt van de norm, wat is de tolerantie voor afwijkingen van de norm en hoe wordt – indien nodig – bijgestuurd.

3.4.7 Risicoregister

De onderstaande tabel toont de risico's op hoofdlijnen zoals die zijn opgenomen in het risicoregister.

Kapitaalmanagement	Besturing	Product en Uitbesteding	Domeinoverstijgend
Balansrisico	Integriteitsrisico	Uitbestedingsrisico Pensioenbeheer	Omgevingsrisico
Klimaat- en ESG risico	Governancerisico	Uitbestedingsrisico Vermogensbeheer	Uitwerking pensioenakkoord
Stijgende inflatie		IT-risico	Brancherisico
Geen premie wel recht		Operationeel risico	
		Juridisch risico	
		Informatierisico	

Het balansrisico is nog verder uitgesplitst naar sub-risico's zoals rente-, inflatie en marktrisico. Voor deze sub-risico's is geen kwalitatieve kans en impact inschatting gemaakt langs de 5 puntenschaal, maar wordt gebruikt gemaakt van kwantitatieve modellen zoals ALM om een inschatting te maken van de kans en impact. Dit wordt vervolgens vertaald naar normen om deze risico's te kunnen monitoren. Daarnaast zijn het klimaat- en ESG-risico, IT-risico, uitwerking pensioenakkoord en uitbestedingsrisico ook verder uitgesplitst.

3.4.8 Ontwikkelingen 2024

Gedurende 2024 zijn de reguliere risicomanagementactiviteiten zoals actualiseren van het IRM-beleid en opstellen van de kwartaal risicorapportage uitgevoerd. Daarnaast zijn er een aantal relevante specifieke ontwikkelingen in 2024 op het gebied van risicomanagement. Deze zijn hieronder samengevat.

- Aandacht kennis en awareness op het gebied van IT
- De eigenrisicobeoordeling (ERB) is vastgesteld.
- De SIRA is geactualiseerd
- Het IRM-beleid en ERB-beleid zijn geactualiseerd
- Risicoanalyse op het gebied van keuzebegeleiding uitgevoerd

Verbeteren informatiebeveiliging

In 2024 zijn de volgende acties uitgevoerd ten behoeve van het verbeteren van de informatiebeveiliging.

- Verschillende beleidsdocumenten zijn bijgewerkt vanwege de Digital Operational Resilience Act (DORA).
- De risicoanalyse informatiebeveiliging is herijkt
- Beoordelen van de effectiviteit van de IT-beheersmaatregelen

Uitbestedingsrisico's

In 2024 zijn de volgende acties uitgevoerd ten behoeve van het verder inzichtelijk maken van de uitbestedingsrisico's en de beheersing daarvan. Dit betrof onder andere het verkrijgen van gedetailleerder inzicht in de keten van uitbesteding en de beheersing daarvan en het verbeteren van informatiebeveiliging bij uitbestedingspartijen.

Risico's bij besluitvorming en implementatie nieuw pensioenstelsel

Onderdeel van het project nieuw pensioenstelsel is het periodiek actualiseren van de risicoanalyse. Deze analyse is begin 2022 voor het eerst uitgevoerd door de bestuurlijke werkgroep. De risicomanager had daarbij een ondersteunende taak. Gedurende 2023 en 2024 is deze risicoanalyse meerdere malen geactualiseerd. Daarnaast wordt periodiek de effectiviteit van de beheersmaatregelen getoetst.

Verbeteren werking risicobeheer inclusief aantoonbaarheid borgen

Ook in 2024 heeft het fonds weer stappen gezet ter verbetering van de werking van het risicobeheer. In 2024 lag de focus op het verder verbeteren van de samenwerking tussen de risicocommissie en de 1^e-lijns commissies en het verder verbeteren van de kwartaal risicorapportage.

3.5 Beleggingsbeleid

3.5.1 Strategisch beleid

Het Bestuur van een pensioenfonds is verantwoordelijk voor het strategische belegging- en risicobeleid. De regelgeving van het FTK maakt de economische risico's (verbonden aan aandelen, valuta, rente, etc.) die in pensioenfondsen aanwezig zijn expliciet en vertaalt deze naar vereiste reserveposities en dekkingsgraden. Binnen dit kader overwegen pensioenfondsen welk totaal risiconiveau het pensioenfonds kan of wil accepteren. Daarmee wordt aansluiting tussen het beleggingsbeleid, de pensioenverplichtingen en de overige sturingsmiddelen bereikt. De basis hiervoor is de ALM-studie die periodiek door een pensioenfonds wordt uitgevoerd.

Elk jaar stelt het fonds in het vierde kwartaal het beleggingsbeleid voor het daaropvolgende jaar vast. Dit gebeurt aan de hand van de ALM-studie, rendementsverwachtingen en de huidige financiële positie.

ALM-studie

De meest recent uitgevoerde Asset Liability Management (ALM) studie is eind 2021 uitgevoerd. Belangrijkste conclusies van dat traject waren:

- **Risicohouding**, gemeten aan de hand van het Vereist Eigen Vermogen, kan niet verhoogd worden zolang het fonds in herstel is (beleidsdekkingsgraad < vereiste dekkingsgraad). Inmiddels is dit niet meer aan de orde, en is het fonds ook ná de indexatie die eind 2022 is toegekend volledig uit herstel.
- **Premiebeleid**: De premie is de laatste jaren in stappen verhoogd.
- **Toeslagbeleid**: Toeslagstaffel wordt gevolgd op basis van nFTK (niet strenger, maar ook voorlopig niet ruimer door eventueel gebruik van transitie FTK).
- **Uitsmeren rechtenkortingen**: De lange termijn rechtenkorting wordt bepaald op basis van de maximaal te hanteren horizon van 10 jaar. Afschrijving van lange termijn korting vindt plaats op basis van 1/10 deel per jaar.
- **Beleggingsbeleid**:
 - Het strategisch beleid bevat een allocatie naar zakelijke waarden van 42%.
 - Renteafdekking blijft dynamisch.

Transitie naar de Solidaire Premiereregeling

Eind van 2022, begin 2023 is er een 'update' geweest van de ALM studie vanwege de toegenomen duidelijkheid over de toekomst (Wet Toekomst Pensioenen) en de radicaal veranderde omgeving (veel hogere rente en dekkingsgraad). Naar aanleiding hiervan is het beleid niet gewijzigd.

Eind 2023 is begonnen met het onderzoeken van transitierisico's die relevant zijn bij de overgang naar de nieuwe Solidaire Premiereregeling. In de tweede helft van 2024 is op basis van een combinatie van statistische en deterministische analyses besloten om vanaf begin 2025 de renteafdekking te verhogen naar 80%, en deze niet meer dynamisch te laten zijn.

3.5.2 Portefeuillebeleid 2024

De portefeuille is opgesplitst in een zogenaamde 'matchingportefeuille' en een 'rendementsportefeuille'. De rendementsportefeuille bestaat uit de risicovolle beleggingen van het fonds. Deze portefeuille heeft als belangrijkste taak toeslagverlening mogelijk te maken. De matchingportefeuille daarentegen bestaat voornamelijk uit hoge kwaliteit obligaties en producten om het renterisico af te dekken. Deze portefeuille heeft als belangrijkste taak te kunnen voldoen aan de pensioenverplichtingen.

Het beleid in 2024 wekt qua normweringen enigszins af van het strategisch beleggingsbeleid.

Beleggingsbeleid:

- Een allocatie naar zakelijke waarden van 42%.
- De renteafdekking lag gedurende het hele jaar op 70%.
- De allocatie naar bedrijfsobligaties lag net als in 2023 2,5% hoger dan de strategische norm, terwijl die naar hypotheek 2,5% lager lag. Dit had te maken met de toegenomen illiquiditeit in de portefeuille en de relatieve aantrekkelijkheid van bedrijfsobligaties.

- De allocaties naar illiquide beleggingen bleef min of meer constant. Wel wordt er binnen directe bedrijfsleningen, vastgoed en hypotheek geschoven tussen de beschikbare managers om de portefeuillesamenstelling te optimaliseren.

Onderstaande tabel geeft het beleggingsbeleid van 2024 weer. Qua normwegingen was dit gelijk aan het beleid van 2023.

	Beleid 2024	Beleid 2023
Matchingportefeuille	32%	32%
Renteafdekking (marktcurve)	70%	70%
Rendementsportefeuille	68%	68%
Aandelen ontwikkelde landen	17%	17%
Aandelen opkomende landen	5%	5%
Niet-beursgenoteerd onroerend goed	15%	15%
Alternatieve beleggingen	5%	5%
Vastrentende waarden bedrijfsobligaties	5%	5%
Vastrentende waarden hypotheek	7,5%	7,5%
Vastrentende waarden hoogrentend	7,5%	7,5%
Directe bedrijfsleningen	5%	5%
Liquiditeiten	1%	1%
Totaal	100%	100%

3.5.3 Beleggingsresultaat 2024

De dekkingsgraad is in 2024 gestegen van 125,4% naar 126,5%. Dit gebeurde in een omgeving waarin de rente daalde met ongeveer 0,2%. Dit maakt toekomstige pensioenen duurder. De portefeuille bewoog voor ongeveer 70% mee met het duurder worden van de verplichtingen. De beleidsdekkingsgraad is een 12-maands gemiddelde van de actuele dekkingsgraad. Deze is in 2024 licht gedaald van 128,9% naar 128,4%.

Rendement

De totale portefeuille heeft in 2024 een rendement behaald van 7,3%. De verplichtingen boekten een rendement van 5,6% als gevolg van de dalende rente, waardoor de dekkingsgraad per saldo licht steeg.

De totale portefeuille bestaat uit twee deelportefeuilles; de matchingportefeuille behaalde een positief rendement van 4,5%. De rendementsportefeuille behaalde een rendement van 8,7%.

Aandelen kenden een zeer goed jaar, al waren de verschillen tussen de regio's groot. De wereldwijd gespreide portefeuille behaalde een rendement van ruim 27%. De minst presterende categorie was die van alternatieve beleggingen, met -1,4%.

	Rendement (%)		Vermogensverdeling* (%)	
	Portefeuille	Benchmark	Portefeuille	Benchmark
Matchingportefeuille	4,5	6,0	32,2	32,0
Rendementsportefeuille	8,7	8,3	67,8	68,0
Totale portefeuille	7,3	5,6**		
Rendementsportefeuille				
Vastrentende waarden	4,3	4,2	36,4	36,3
Aandelen	20,9	18,6	32,0	31,4
Private Equity & Infrastructuur	-1,4		7,8	7,8
Niet-genoteerd OG	7,0		23,0	23,0
Liquiditeiten			0,8	1,4

Relatief presteerde de matchingportefeuille 1,5% minder goed dan de benchmark. Dit werd voornamelijk veroorzaakt doordat de kredietopslagen op staatsobligaties (het verschil tussen de swaprente en de rente op staatsobligaties; ook wel 'spread' genoemd) in 2024 voor bijna alle landen flink stegen, wat betekent dat staatsobligaties slechter presteerden dan gedacht. Daarbij daalden de swaprentes ook over de volle linie, terwijl de swaprente gebruikt wordt voor de waardering van de verplichtingen en daarom ook de benchmark.

De rendementsportefeuille deed het zo'n 0,4% beter dan de benchmark. De grootste bijdrage hieraan kwam van Europese aandelen.

3.5.4 Macro-economische ontwikkelingen en marktontwikkelingen

Macro-economische ontwikkelingen 2024

2024 was een sterk jaar op financiële markten. De economische groei verraste positief en centrale banken verlaagden beleidsrentes. Aandelen presteerden in 2024 over het algemeen beter dan obligatiecategorieën.

De economie bleef in 2024 vrij sterk, vooral in de VS. In het eerste kwartaal verdreven goede economische data enige recessiezorgen. Tegelijkertijd was de inflatie in het begin van het jaar nog dermate hoog dat er zorgen waren of centrale banken de rentes tijdig zouden kunnen verlagen. Waar de economie in de VS haar kracht behield, ondanks tijdelijke arbeidsmarktzorgen in de zomermaanden, versterkte het Europese momentum licht richting een trendmatig niveau. Dalende inflatie zorgde ervoor dat beleidsrenteverlagingen mogelijk werden: de ECB (in juni) en de Bank of England (in augustus) verlaagden de beleidsrente voor het eerst met 0,25% en de Fed volgde in september met 0,50%. In 2024 verlaagden de ECB en de Fed de rente met 1,0% en de BoE met 0,5%, hetgeen steun bood aan markten.

De monetaire ingreep die het meeste stof deed opwaaien, was de beleidsrenteverhoging in Japan naar 0,25% in juli. Hierop apprecieerde de Japanse yen 8% tegenover de dollar, wat op zijn beurt het omkeren van *carry-trades*¹ tot gevolg had. Dit leidde tot de nodige volatiliteit op internationale financiële markten. In reactie hierop liet de Bank of Japan weten, bij eventuele nieuwe monetaire verstrakkingen, de stabiliteit van financiële markten in ogenschouw te zullen nemen.

In Frankrijk waren er politieke uitdagingen rond de begroting en overheidsschuld. De minderheidsregering van premier Barnier kon niet rekenen op steun en na diens val verlaagde Moody's de rating van Frankrijk naar Aa3. De risico-opslag op Franse staatsobligaties liep uit ten opzichte van Duitsland en naderde die van Italië, terwijl Italië een lagere kredietrating heeft en een nog hogere schuldquote (ca. 140% van het bruto binnenlands product) dan Frankrijk (ca. 110% van het bruto binnenlands product). Desondanks was de reactie van financiële markten gematigd in vergelijking met de eurocrisis in 2012. De economie van Frankrijk noch de Europese economie zat in een recessie en de ECB had bewegingsruimte om, indien nodig, zuurstof te geven aan de economie en financiële markten middels beleidsrenteverlagingen. Bayrou was aan het einde van het jaar als opvolger van Barnier benoemd en voorlopig is een noodwet van toepassing voor de begroting van 2025.

De Chinese economie had het in 2024 moeilijk door een combinatie van uitdagingen. Een zwakke huizenmarkt, vergrijzing van de bevolking, schulden van lokale overheden, de hoge jeugdwerkloosheid en het lage consumentenvertrouwen hadden een negatieve invloed op het groeitempo van de economie. De overheid kwam daarop in actie en kwam in het derde kwartaal met een aankondiging van (fiscale) stimuleringsmaatregelen. Financiële markten reageerden initieel positief, later verslechterde het sentiment doordat de aangekondigde steunmaatregelen onvoldoende concreet werden.

In november kregen met name VS aandelen een impuls door de verkiezing van Trump als president, wat zicht gaf op mogelijke belastingverlagingen en minder regulering. Deze euforie ebde in december weg door gestegen rentes (sinds medio september). Enerzijds door degelijke groei, anderzijds door eventuele inflatoire gevolgen van het beleid van Trump omtrent invoertarieven en immigratiebeperkingen. Dit leidde tot minder verwachte Fed-renteverlagingen voor 2025 en zo sloot de tienjaarsrente in de VS, maar ook in Duitsland en het VK, het jaar 2024 hoger af dan dat het begon.

3.5.5 Maatschappelijk verantwoord beleggen

¹ Een *carry trade* is een beleggingsstrategie waarbij een belegger geld leent in een valuta met een lage rente, in dit geval de Japanse yen, en het vervolgens ergens anders in investeert (aandelen of bijvoorbeeld een valuta met een hogere rente). Het risico is als, in dit geval, de Japanse yen sterk apprecieert aangezien het terugbetalen van de lening dan duurder wordt. Dit is wat in augustus 2024 gebeurde.

Beleid

Het fonds streeft ernaar om op verantwoorde wijze te beleggen. Daarom heeft het Fonds een ESG-beleid vastgesteld en de fiduciair manager gevraagd om hier uitvoering aan te geven. Hieronder is het ESG-beleid op hoofdlijnen weergegeven.

Tevens is in de bijlage van dit bestuursverslag de Annex IV inzake SFDR opgenomen. Het pensioenfonds is een artikel 8 fonds. In 2024 is het beleid op dit gebied volledig vernieuwd en geactualiseerd. Hierbij zijn onder andere concrete thema's aangewezen die het pensioenfonds belangrijk vindt en is een inventarisatie gedaan van de risico's op het gebied van duurzaamheid.

Integratie ESG binnen het beleggingsbeleid en de beleggingsprocessen

In de beleggingsprocessen van het fonds – met name bij de selectie en monitoring van vermogensbeheerders – wordt het effect van ESG-factoren op de beleggingsrisico's en het rendement expliciet meegewogen conform het gedefinieerde ESG-beleid. Het fonds verwacht van zijn vermogensbeheerders dat zij een MVB-beleid hebben dat niet materieel van het MVB-beleid van het fonds afwijkt en dat niet leidt tot te hoge risico's.

Uitsluiting en betrokken aandeelhouderschap

Het uitsluitingsbeleid van het fonds voldoet aan de wettelijke verplichtingen en de aanvullende ESG-criteria van het fonds.

Voor beleggingen in aandelen en investment grade bedrijfsobligaties is het uitsluitingsbeleid als volgt:

- Harde uitsluiting geldt voor ondernemingen met een CCC-rating conform de MSCI ESG Rating systematiek.
- Het fonds heeft de ambitie om ondernemingen met een lage rating (B conform MSCI ESG) ook uit te sluiten.

Via de vermogensbeheerders streeft het fonds naar een constructieve dialoog ('engagement') met de bedrijven waarin zij belegt op het gebied van milieu, maatschappij en goed ondernemingsbestuur. Mede met dit engagementbeleid geeft het fonds nadere invulling aan haar streven om verantwoord te beleggen.

Impact investing

In het geval van impact investing wordt een beleid ontwikkeld waarbij specifiek wordt geïnvesteerd in thema's en/of bedrijven die een oplossing bieden voor een specifiek duurzaamheidsvraagstuk. Het fonds heeft ervoor gekozen om deze categorie geleidelijk op te bouwen, waarbij de thema's klimaatverandering en waterschaarste belangrijk zijn. Eind 2024 was de belegging in deze categorie ongeveer € 144 mln, 5,2% van het totale vermogen.

Onroerend goed

Binnen onroerend goed is de ambitie van het fonds om panden energiezuinig te krijgen. Dit kan worden bereikt door het bouwen met milieubesparende maatregelen zoals zonne-energie, isolatie, zonnepanelen (voor warm water) en warm-koud opslag in de grond. Een andere mogelijkheid is verbeteringen aanbrengen binnen bestaande bouw om deze te verduurzamen.

De criteria ten aanzien van vastgoed zijn:

- Doelstelling groene portefeuille woningen: minimaal 95% label A of hoger, ambitie 100% label A of hoger

Klimaat en CO2-reductie

Het fonds onderschrijft de noodzaak om de doelen van het Akkoord van Parijs te behalen. Dit heeft ook impact op de manier waarop geld naar beleggingen gealloceerd moet worden. Het fonds heeft ervoor gekozen om de komende jaren te streven naar het behalen van de "Paris Aligned Benchmark" voor wat betreft CO2-reductie. Dit betekent concreet:

- Begin 2020 een reductie in CO2-uitstoot ten opzichte van de markt van 50%;
- Vervolgens jaarlijks een reductie van de CO2-uitstoot van 7% ten opzichte van het voorgaande jaar.
- Ultimo 2024 betekent dit een reductie van 66%;

Er is geen concrete deadline gesteld waarop de gehele portefeuille moet voldoen aan dit pad, omdat er afhankelijkheden van data van voldoende kwaliteit zijn.

Er zal geprobeerd worden de 'Scope 3 emissies' mee te gaan nemen in de monitoring. Dit zijn emissies die veroorzaakt worden in de waardeketen van een bedrijf, maar niet door het bedrijf zelf. Een voorbeeld is de CO2 die vrijkomt doordat auto's de benzine van een oliemaatschappij verbranden. Scope 3 emissies zijn al onderdeel van de wettelijk verplichte 'Annex IV' die opgesteld wordt in het kader van SFDR en een bijlage is van dit jaarverslag.

3.5.6 Risicoparaagraaf vermogensbeheer

Het Financieel Toetsingskader (“FTK”) voor pensioenfondsen is een onderdeel van de Pensioenwet. De regelgeving van het FTK werkt de economische risico’s voor pensioenfondsen verbonden aan onder meer aandelen, valuta’s en rente uit. Het vertaalt deze naar vereiste reserveposities en dekkingsgraden. Hiermee worden pensioenfondsen gedwongen te overwegen welk totaal risiconiveau ze kunnen of willen accepteren. Het pensioenfonds zet, binnen de kaders van het geformuleerde risicobeleid, in op maximalisatie van het rendement op het vermogen.

Renterisico

Renterisico is het risico dat een rentebeweging de financiële situatie van het fonds negatief beïnvloedt. Dit risico bestaat doordat beleggingen en verplichtingen niet in dezelfde mate gevoelig zijn voor rentebewegingen. Het renterisico neemt af naarmate de looptijd van de beleggingen meer overeenkomt met de looptijd van de verplichtingen.

Het verkleinen van het renterisico leidt tot een lager vereiste dekkingsgraad voor het fonds, dan het geval zou zijn geweest zonder beperking van het renterisico. Door middel van obligaties en swaps werd het renterisico voor 70% afgedekt per eind 2024.

Risico zakelijke waarden

Dit is voornamelijk het koersrisico van beleggingen in de verschillende onroerend goed- en aandelenmarkten. Door dit risico te lopen wordt op de lange termijn naar verwachting een extra rendement gehaald dat het fonds gebruikt om aan zijn doelstellingen te voldoen. Dit risico wordt beheerst doordat in de uitvoering wordt gezorgd voor een goede selectie van aandelen en spreiding over regio’s en sectoren. De blootstelling aan zakelijke waarden bedroeg per ultimo 2024 circa € 1185 miljoen.

Inflatierisico

Inflatierisico is het risico dat inflatie de waarde van de beleggingen aantast in termen van koopkracht. Het inflatierisico kan worden verkleind door meer inflatiegevoelige beleggingen in de portefeuille op te nemen. Keerzijde daarvan is dat zulke inflatiegevoelige beleggingen de kans kunnen vergroten dat het fonds niet aan zijn nominale pensioenverplichtingen kan voldoen. Op grond van de Asset Liability Managementstudie (ALM) heeft het fonds besloten om meer renterisico te accepteren om zodoende het inflatierisico te verkleinen.

Valutarisico

Valutarisico is het risico dat wisselkoersschommelingen de waarde van een belegging beïnvloeden. Dit risico is voor het fonds beperkt, aangezien het grootste gedeelte van de beleggingsportefeuille bestaat uit in Euro’s genoteerde waarden. Het resterende risico naar de Amerikaanse Dollar en Britse Pond wordt voor 50% afgedekt.

Grondstoffenrisico

In het beleggingsbeleid 2024 is geen allocatie naar directe grondstoffen opgenomen. Het grondstoffenrisico is daarom niet aanwezig.

Kredietrisico

Dit is het risico dat de tegenpartij niet (meer) aan zijn verplichtingen kan voldoen, bijvoorbeeld door liquiditeits- of solvabiliteitsproblemen. Om dit risico te beheersen worden de tegenpartijen nauwgezet geselecteerd. Bij beleggingen in OTC derivaten binnen de LDI fondsen vindt op dagelijkse basis onderpandbeheer (margin accounts) plaats. Binnen de matchingportefeuille is sprake van kredietrisico op landen voor zover is belegd in staatsobligaties. Om dit risico te beperken zijn in het beleid beperkingen opgelegd voor de maximale allocatie naar verschillende landen en de kredietwaardigheid van deze landen.

Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico omvat het risico dat een belegging niet tijdig tegen een redelijke prijs kan worden geliquideerd. Dit risico wordt beheerst doordat de vermogensbeheerder de beleggingsportefeuille op een zodanige manier opzet dat het naar verwachting aan de liquiditeitsbehoefte van het fonds kan voldoen. Deze behoefte wordt ook gesimuleerd onder stressscenario’s. Om in de liquiditeitsbehoefte te voorzien is strategisch vastgesteld dat circa 70% van de beleggingen binnen een maand liquide te maken is en een groot deel daarvan zelfs op dag basis liquide te maken is. Daarnaast is er een kortetermijn liquiditeitsrisico, dat ontstaat als het fonds niet aan betalingsverplichtingen kan voldoen. Dit risico ontstaat met name doordat rente- en valutarisico met derivaten wordt afgedekt.

Werken met derivaten is efficiënt, omdat er meer geld overblijft om te beleggen in zaken die op lange termijn rendement opleveren, maar als de rente oploopt of vreemde valuta meer waard worden moet het pensioenfonds geld bijstorten om de afdekking in stand te houden. De fiduciair manager heeft de opdracht om dit risico doorlopend te monitoren. Hierbij wordt gewerkt met een stresstest die een historisch worst-case scenario met een horizon van 1 maand omvat. Het doel is om altijd tenminste 75% van het benodigde vermogen voor die stress-test in cash aan te houden.

Concentratierisico

Het concentratierisico is het risico dat zich voordoet als een groot deel van het vermogen bij een debiteur of binnen een beleggingscategorie of regio geconcentreerd is. Indien deze debiteur failliet gaat of binnen de betreffende categorie of regio grote koersverliezen plaatsvinden heeft dit een significante impact op het vermogen. Om dit risico te beperken is in de beleggingsportefeuille van het fonds spreiding aangebracht over beleggingscategorieën en regio's, en zijn eveneens restricties (bandbreedtes) opgenomen met betrekking tot maximale allocatie naar debiteuren en naar beleggingen met een lagere kredietwaardigheid.

Operationeel risico

Het fonds beheerst operationele risico's door met zijn contractpartners afspraken te maken aangaande een deugdelijke functiescheiding, een goed beschreven administratieve organisatie en toezicht op de naleving van de afgesproken procedures.

Van de contractpartners wordt verder verwacht dat over de beheersing van de operationele risico's wordt gerapporteerd op basis van vooraf overeengekomen parameters. Verder worden tijdens het jaarwerkproces de uitbestede bedrijfsprocessen getoetst, aan de hand van ISAE 3402 rapporten.

3.5.7 Z-score en performancetoets

Op 24 april 1998 is de 'Vrijstellingsregeling Wet Bedrijfspensioenfondsen' officieel in werking getreden. Deze regeling is uitgevaardigd door het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, en heeft als belangrijkste doel ondernemingen vrijstelling te verlenen van de verplichtstelling van deelname aan een bedrijfstakpensioenfonds indien de beleggingsperformance van het fonds ontoereikend is.

Op basis van artikel 5 lid 1a Vrijstellingsregeling moet vrijstelling worden verleend als uit de performancetoets blijkt dat het feitelijk behaalde beleggingsrendement van het bedrijfspensioenfonds in negatieve zin afwijkt van het rendement van de door het fonds vastgestelde normportefeuille.

De z-score maakt deel uit van de performancetoets. Deze score wordt grotendeels bepaald door het verschil tussen het werkelijk behaalde rendement en het rendement van de normportefeuille.

Daarmee is het een indicator voor de mate van out- of underperformance op de beleggingen, waarbij een correctie wordt gemaakt voor beleggingskosten en het beleggingsrisico gedurende een jaar.

Over 2024 is een z-score behaald van 0,73. Volgens de Vrijstellingsregeling zal de performancetoets per 31 december 2024 worden toegepast over de periode januari 2020 tot en met december 2024.

De performancetoets over de periode januari 2020 tot en met december 2024 komt uit op 1,03. De performancetoets (inclusief de bijtelling van 1,28) komt daarmee uit op 2,31.

3.5.8 Vooruitblik

Gebeurtenissen na balansdatum

De technische voorzieningen zijn vastgesteld op basis van de rentetermijnstructuur van De Nederlandsche Bank per 31 december 2024 en de factoren zoals genoemd in de grondslagen bij de jaarrekening. De Nederlandsche Bank heeft toegelicht dat de rentetermijnstructuur de komende jaren in vier stappen wordt gewijzigd. Een wijziging die volgt uit het advies van de Commissie Parameters. Tezamen met het effect van de verwachte daling van het tienjaars voortschrijdende gemiddelde van de rente zal een verhogend effect op de technische voorzieningen ontstaan, wat een drukkend effect op de dekkingsgraad heeft.

Arbeidsongeschikten

Uit de werkzaamheden die in 2023 en 2024 uitgevoerd op het project datakwaliteit bleek eind 2023 dat nieuwe arbeidsongeschikte deelnemers niet direct doorgemeld worden via het UWV.

De gegevensuitlevering met het UWV is in 2024 inmiddels hersteld. Voor mogelijk arbeidsongeschikte deelnemers die recht hebben op premievrijstelling op basis van hun arbeidsongeschiktheid is in 2024 een aanvullende schadevoorziening opgenomen. In 2025 is de hoogte van deze aanvullende schadevoorziening herbeoordeeld naar aanleiding van uitgevoerde acties op dit punt en naar beneden bijgesteld.

Transitie nieuw pensioenstelsel (Wtp)

Het fonds heeft op 22 april 2025 het implementatieplan inclusief de melding tot invaren ingediend bij DNB. Ook is het bijbehorende communicatieplan op 22 april 2025 ingediend bij de AFM. Hieraan voorafgaand is er veel werk verzet door diverse partijen, binnen het fonds, maar ook daarbuiten. De komende maanden werkt het fonds nauw samen met de verscheidene uitbestedingspartijen en de toezichthouders om zo de transitie per 1 januari 2026 integer en beheerst uit te kunnen voeren.

Ondertekening jaarverslag

Woerden, 30 juni 2025

L.T.M. de Leede
Werkgeversvoorzitter

I.M. van Eekelen
Werknemersvoorzitter

VERANTWOORDING EN TOEZICHT

Verslag van het verantwoordingsorgaan

Verslag van het Verantwoordingsorgaan van het Bpf voor het Slagersbedrijf over het jaar 2024

Inleiding

Het afgelopen jaar heeft het Verantwoordingsorgaan (VO) zich bezig gehouden met de bevoegdheden zoals deze in de wet- en regelgeving zijn gegeven aan het VO. Met dit verslag geeft het VO inzicht in de werkzaamheden in 2024 en in het oordeel over het handelen van het bestuur.

Om tot een oordeel te komen heeft het VO het Normenkader in 2024 vanwege de Wet toekomst pensioenen (Wtp) aangepast, om rekening te houden met de ontwerpen en beslissingen die genomen zijn rondom de invoering van de wet. Hierbij zijn negen belangrijke normen vastgesteld die als aparte onderwerpen in het verslag terugkomen.

Het VO is in 2024 drie keer regulier bij elkaar gekomen. Het VO heeft vier opleidingsdagen gehad onder leiding van een externe opleider. Het VO heeft bij de opleidingsdagen onder andere het jaarwerk uitgediept.

Het VO heeft een gezamenlijke opleidingsdag over cybersecurity bijgewoond met het bestuur en de Raad van Toezicht. Dit heeft het VO als prettig ervaren, omdat het goed is voor de onderlinge verhoudingen om samen activiteiten te ondernemen.

Samenstelling

Het VO heeft gekeken naar de vaardigheden en deskundigheid van de leden en heeft geconstateerd dat alle kennisgebieden gedekt zijn. De vacature in het VO is in 2024 opgevuld. In overeenstemming met het diversiteitsbeleid van het fonds en om te voldoen aan de Code Pensioenfondsen wordt er bij vacatures actief gezocht naar gekwalificeerde kandidaten onder de 40 jaar. Helaas zit er op dit moment geen persoon onder de 40 jaar in het VO. Bij toekomstige vacatures zal hier opnieuw aandacht voor zijn om ervoor te zorgen dat het VO voldoet aan de diversiteitseis.

Het VO is tevreden over de connectie met de achterban.

Het VO is toekomstgericht en daarom is er aandacht voor de samenstelling van het VO. Om ervoor te zorgen dat de continuïteit wordt gewaarborgd wordt in 2025 een rooster van aftreden opgesteld.

Wet Toekomst Pensioen

Op 1 juli 2023 is de nieuwe Wet toekomst pensioenen in werking getreden, waarbij sociale partners en het fonds in 2023 de nodige stappen hebben ondernomen in het kader hiervan. In 2024 is hieraan verdere opvolging gegeven. Het transitieplan is tot stand gekomen en vastgesteld. Ook is het implementatieplan opgesteld ter voorbereiding op de invaarmelding in 2025. Het VO heeft het transitieplan en het implementatieplan als input gebruikt voor hun adviesaanvraag over het voorgenomen besluit tot invaren.

Het VO heeft in haar opleidingsdagen en via informatie vanuit bijvoorbeeld de pensioenfederatie, het bestuursbureau en Sprekels veelvuldig aandacht besteed aan de transitie. Onderwerpen zoals het transitieplan, het implementatieplan en de risicohouding stonden centraal. Het VO heeft overlegrecht bij het vaststellen van de risicohouding en heeft hiervan gebruikgemaakt. Het VO heeft geconstateerd dat door het bestuur invulling is gegeven aan de wettelijke verplichtingen voor het op- en vaststellen van de risicohouding.

Verder is uitgebreid stilgestaan bij de voorbereiding voor de adviesaanvraag over de invaarmelding. Het VO is tevreden over hoe het proces verloopt en het VO wordt goed op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen. De samenwerking hiervoor met zowel het bestuur, de Raad van Toezicht, het bestuursbureau en de adviseurs wordt als positief ervaren.

Adviezen

Het VO heeft positieve adviezen gegeven over de volgende onderwerpen:

- Premie
- Indexatie
- Communicatiebeleidsplan
- Uitvoeringsreglement
- Voorgenomen besluit tot invaren

VERANTWOORDING EN TOEZICHT

Het VO adviseerde positief over de premie. Het VO vindt het prettig dat de premie hoger is dan de kostendekkende premie.

Ten aanzien van indexatie heeft er geen discussie plaatsgevonden en adviseerde het VO unaniem positief over het indexatiebesluit. Het VO is van mening dat de indexatie met het oog op invaren op 1 januari 2026 evenwichtig is.

Het VO heeft positief geadviseerd over het communicatiebeleidsplan. Het VO kan zich vinden in de zienswijze van het bestuur om een addendum bij het huidige plan te voegen en de looptijd ervan met een jaar te verlengen. Waarbij het VO aangeeft graag te worden meegenomen in de voorbereiding van wettelijke communicatie en in de consequenties van eventueel uitstel van de transitie.

Wat betreft het uitvoeringsreglement adviseerde het VO positief aangezien het uitvoeringsreglement afgezien van het jaartal niet is gewijzigd.

In 2024 stond een groot deel van de werkzaamheden van het VO in het teken van de adviesaanvraag voor het voorgenomen besluit tot invaren. Zowel Sprekels als de externe opleider van het VO hebben er veel tijd en energie ingestoken om het VO zo goed mogelijk mee te nemen in het besluitvormingsproces van het bestuur. Het VO heeft tijdens de kennissessies en de opleidingsdagen de kans gekregen vragen te stellen, onder andere over de evenwichtigheid van de transitie. Hierbij is voortdurend aandacht geweest voor de effecten van de transitie op de verschillende deelnemersgroepen. Op 10 december 2024 heeft het VO een positief advies gegeven op het voorgenomen besluit tot invaren, met inbegrip van het aanwenden van het vermogen van het fonds bij invaren. Aangezien het bestuur nadien heeft besloten de invaarmelding uit te stellen, heeft het VO in 2025 nog een aanvullend positief advies gegeven op het voorgenomen besluit tot invaren.

Overleg met het bestuur en de Raad van Toezicht

Het VO heeft in 2024 meerdere malen overleg gehad met de leden van het bestuur en de Raad van Toezicht over de ontwikkelingen omtrent de Wtp. Ook de opleidingsdag met bestuur over cybersecurity heeft het VO als positief ervaren. Het VO is zeer te spreken over de kwaliteit van het bestuurlijke proces van bestuur en Raad van Toezicht. Daarnaast is er zowel binnen het bestuur als de Raad van Toezicht aandacht voor continuïteit.

De samenwerking met het bestuur is ook in 2024 weer heel goed. Het VO wordt goed op de hoogte gehouden van alle ontwikkelingen binnen het pensioenfonds. Net als vorig in 2023 stelt het VO dit zeer op prijs.

De Raad van Toezicht heeft verantwoording afgelegd aan het VO, dat deze wijze van verantwoording als constructief en positief beoordeeld. Het werkplan van de Raad van Toezicht is besproken met het VO.

Opvolging bevindingen 2023

Het VO heeft in 2023 twee aanbevelingen gedaan die betrekking hebben op communicatie. Het VO adviseerde het bestuur namelijk stappen te zetten in het kader van digitalisering van de communicatie van het pensioenfonds. Het VO ziet dat het bestuur voorbereidingen heeft getroffen voor een kaartenactie om de e-mailadressen van deelnemers uit te vragen. De kaartenactie wordt in 2025 uitgevoerd. Het betreft kaarten die aan alle deelnemers worden gezonden, met daarop de uitnodiging het e-mailadres te registreren. Ook staat op de kaart een QR-code waardoor registratie eenvoudig is. Deze ontwikkeling is positief, want dit is een eerste stap in de goede richting naar een digitaal pensioenfonds. Aangezien communicatie enorm belangrijk is in het kader van de Wtp, blijft het VO hierover graag in gesprek met het bestuur.

De tweede aanbeveling had betrekking op communicatie in andere talen dan het Nederlands. Het VO heeft geconstateerd dat deze bevinding wegens gebrek aan capaciteit in 2024 niet is opgevolgd. In 2025 is hieraan wel opvolging gegeven. Het is nu mogelijk de website en de documenten op de website te vertalen in het Engels en het Duits.

Voor het jaar 2025 wil het VO meer prioriteit geven aan bepaalde thema's zoals bijvoorbeeld toekomst, Wet Toekomst Pensioen met daarbij de go- / no-gomomenten, IT-readiness, communicatie en geopolitiek.

Bevindingen en oordeel 2024

Het VO maakt gebruik van zijn bevoegdheid om het beleid van het bestuur te beoordelen, inclusief de uitvoering ervan en de gemaakte keuzes voor de toekomst. Daarbij worden ook de bevindingen van de Raad van Toezicht meegenomen, om te bepalen of er sprake is van adequate risicobeheersing en een evenwichtige afweging van de belangen van alle belanghebbenden. Om tot een zorgvuldige beoordeling te komen, is het essentieel dat de verstrekte informatie tijdig en relevant is.

VERANTWOORDING EN TOEZICHT

Normen

Evenwichtige belangen afweging

Bij alle relevante beleidsbeslissingen heeft het bestuur een expliciete afweging van de belangen van de afzonderlijke belangengroepen gemaakt. Hierover wordt op transparante wijze met het VO gecommuniceerd. Daarnaast heeft het bestuur aandacht voor de evenwichtige belangenafweging van de verschillende deelnemersgroepen in het kader van het nieuwe pensioenstelsel.

Bevindingen

In de verslaglegging van het fonds wordt duidelijker aangegeven dat er een expliciete afweging van de belangen van de leeftijdsgroepen wordt gemaakt. Dat is ook zichtbaar bij alle berekeningen die in het kader van de Wtp zijn gemaakt.

Oordeel

Het VO is van oordeel dat het bestuur duidelijk in zijn verslaglegging aandacht heeft voor de evenwichtige belangenafweging. Het VO vindt het positief dat hierbij uitdrukkelijk aandacht is voor de verschillende deelnemersgroepen en leeftijdsgroepen.

Adequate risicobeheersing

Het bestuur verantwoordt in een dialoog met het VO en in het jaarverslag over de risico's en het risicomanagement en hoe deze op een integere wijze worden beheerd. In de aanloop naar het nieuwe pensioenstelsel veranderen de risico's voor de verschillende deelnemersgroepen. Het bestuur moet kunnen aantonen dat hiervoor aandacht is.

Bevindingen

Het bestuur houdt bij het vaststellen van beleid en het nemen van besluiten expliciet rekening met risico's en risicobeheersing. Dit komt duidelijk naar voren in de verslaglegging van het fonds. Er is aanzienlijke vooruitgang geboekt op het gebied van belangenafweging en risicobeheersing. Het bestuur stimuleert en waarborgt een cultuur waarin risicobewustzijn als vanzelfsprekend wordt beschouwd.

Het VO heeft in 2024 inzicht gekregen in de risicomonitor en deze besproken tijdens de vergaderingen.

Risico is een belangrijk onderwerp zeker gezien de verandering naar het nieuwe pensioenstelsel, omdat de risico's van de deelnemers veranderen.

Gezien de financiële positie van het fonds en de voorbereiding op de transitie is de rente meer afgedekt. Dit ziet het VO als een positieve ontwikkeling om de invaardoelstellingen te behalen. Het is belangrijk tot het moment van invaren te kijken naar hoe de mogelijke risico's als gevolg van de hogere renteafdekking worden gemonitord.

Datakwaliteit en risicobeheersing op IT is voor de toekomst heel erg belangrijk. Het VO geeft het bestuur mee hier veel aandacht aan te besteden. Het bestuur heeft aandacht gehad voor adequate risicobeheersing op dit gebied door onder andere een opleidingsdag over IT waarin de mogelijke risico's uitvoerig zijn behandeld.

Er is ook gezamenlijk met het bestuur een opleiding cybersecurity gevolgd dat het VO als zeer positief heeft ervaren.

Oordeel

Het VO oordeelt dat het bestuur in de verslaglegging de risicobeheersing duidelijk weergeeft. Het VO beveelt het bestuur aan aandacht te blijven houden voor adequate risicobeheersing. Gezien de aanstaande transitie naar het nieuwe pensioenstelsel is dit enorm belangrijk.

Het VO is content met de rapportages vanuit de risicomonitor en deze worden gedeeld met het VO. Het VO is van oordeel dat deze kwalitatief goed zijn.

Het verloop van het pensioenresultaat over de verschillende leeftijdscohorten is in lijn met afgelopen jaar. Het VO is tevreden met de evenwichtigheid hiervan.

Aanbeveling

Houd het VO goed op de hoogte van de portefeuille risicobeheersing. Dit is op het moment van invaren belangrijk. Het VO vindt het positief dat risico's met betrekking tot renteafdekking voldoende zijn afgedekt, om de invaardoelstellingen te behalen. Het is belangrijk om tot het moment van invaren te bewaken hoe de risico's worden afgedekt. Dit is een belangrijk aandachtspunt rondom de transitie.

Communicatie

Het communicatiebeleid wordt uitgevoerd volgens plan en het VO wordt hierbij voldoende betrokken. De website wordt goed onderhouden en is actueel. De deelnemer wordt actief benaderd bij belangrijke onderwerpen.

VERANTWOORDING EN TOEZICHT

Het fonds communiceert in begrijpelijk taal met de deelnemers. Er is specifieke aandacht voor de communicatie bij de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel.

Bevindingen

De communicatie van het fonds vindt plaats op basis van de uitgangspunten die zijn vastgelegd in het communicatiebeleidsplan. Het VO wordt hier voldoende bij betrokken. Het fonds heeft een helder beleid op communicatie. Er wordt veel werk verzet in het betrekken van de deelnemers en werkgevers bij het pensioenfonds om hun pensioenbewustzijn te vergroten. Dit komt bijvoorbeeld tot uiting bij advisering aan werkgevers en verschillende artikelen in diverse sectorbladen. Mede door de capaciteitsuitbreiding van de communicatieafdeling op het bestuursbureau kan het communicatiebeleid en de wensen en ambities van het fonds beter en sneller worden opgepakt.

Het bestuur heeft zichtbaar separate communicatie opgesteld voor de overgang naar de Wtp. Op de website zijn nieuwsberichten geplaatst en is er een aparte landingspagina over de Wet Toekomst Pensioen.

Het VO is van mening dat het goed is om te communiceren over het nieuwe stelsel en op deze manier de deelnemer op de hoogte te houden van de stand van zaken.

Oordeel

Het fonds heeft in 2024 veel aandacht besteed aan goede en heldere communicatie over het beleid, ontwikkelingen op pensioengebied en de gevolgen voor individuele deelnemers, oud deelnemers en gepensioneerden.

De berichtgeving in de nieuwsbrieven was duidelijk leesbaar en werd goed ontvangen.

Voor het VO is een digitaal pensioenfonds essentieel vooral met het oog op de toekomst. Hiervoor zijn emailadressen onontbeerlijk. Het bestuur heeft voor het vergaren van e-mailadressen voorbereidingen getroffen voor een kaartenactie. De uitvoering hiervan vindt plaats in 2025. Het VO ziet het resultaat graag tegemoet.

Het is goed dat het mogelijk is om emailadressen achter te laten op de website en dat hiernaar actief wordt gerefereerd in de nieuwsbrieven. Mogelijk kan hiervoor ook een QR-code worden opgenomen in de UPO's.

Het VO weet dat er in 2025 nog meer werk wordt verzet om de digitale communicatie te verbeteren. Daarnaast focust het bestuur in 2025 specifiek op de transitiecommunicatie.

Het VO blijft goed op de hoogte van de communicatie vanuit het fonds.

Aanbeveling

Het VO adviseert het bestuur om de stappen die in gang zijn gezet in het kader van digitalisering van de communicatie van het pensioenfonds op korte termijn verder uit te werken. Op die manier is het fonds goed voorbereid op het nieuwe pensioenstelsel.

Toekomst

Het pensioenfonds heeft een heldere en realistische visie en deze vertaald in duidelijke strategische doelen, waarbij schaalgrootte en de (on)zekerheden van alle deelnemers een belangrijke rol speelt. Het VO wordt op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen omtrent de periode na invaren.

Bevindingen

Er is hard gewerkt aan de plannen (het transitieplan, het implementatieplan en het wettelijke communicatieplan) en alle andere voorbereidende werkzaamheden voor indiening van de invaarmelding. Er heeft partiële beoordeling op risicohouding plaatsgevonden. Het VO complimenteert het bestuur met de voortgang en het meenemen van alle betrokkenen.

Het VO heeft inzicht in de visie van het fonds na de transitie. De uitwerking van het nieuwe pensioenstelsel loopt conform planning en het VO wordt goed op de hoogte gehouden van alle ontwikkelingen. Hierbij is het belangrijk dat het VO ook wordt meegenomen bij de verschillende go- / no-gomomenten. De adviseur van het bestuur heeft het VO meegenomen in de planning, proces en inhoud van alle ontwikkelingen op het gebied van het nieuwe pensioenstelsel.

Oordeel

Het VO is van oordeel dat het bestuur de planning volgt ten aanzien van de invoering van het nieuwe pensioenstelsel en het VO wordt goed op de hoogte gehouden van de stand van zaken en de go- / no gomomenten.

Aanbeveling

Het VO vindt het belangrijk dat het bestuur het VO actief meeneemt in de strategie en de visie voor de periode na invaren. De ontwikkelingen dienen tijdig met het VO te worden besproken.

VERANTWOORDING EN TOEZICHT

Bestuurlijke principes/Governance

Het bestuur en de RvT leggen regelmatig verantwoording af over het gevoerde beleid, resp. het toezicht. Het bestuur heeft een transparante werkwijze en informeert het VO tijdig over relevante onderwerpen. Wet- en regelgeving worden consequent toegepast en het VO heeft voldoende invloed op het goed uitvoeren van haar verantwoordelijkheden. Het bestuur communiceert helder met de belanghebbende. De rol van het VO wordt gerespecteerd.

Bevindingen

Het bestuur geeft inzicht in het beleid, de besluitvormingsprocedures, de besluiten en de realisatie van het beleid. De werkwijze van het bestuur is transparant en het VO wordt tijdig geïnformeerd over relevante onderwerpen. Alle stukken van het bestuur zijn voor het VO toegankelijk. Het bestuur heeft in het bestuursverslag gerapporteerd over de naleving van de gedragscode en de Code Pensioenfondsen. Tevens is in het bestuursverslag een evaluatie over het functioneren van het bestuur opgenomen.

Het bestuur heeft regelmatig overleg met het VO over het afleggen van verantwoording.

Het verslag van de Raad van Toezicht is input geweest voor het VO evenals de gesprekken met de Raad van Toezicht.

Oordeel

Het VO constateert opnieuw dat het bestuur helder inzicht biedt in het gevoerde beleid, de besluitvormingsprocedures, de genomen besluiten en de uitvoering daarvan. De werkwijze is transparant en het bestuur heeft de zaken goed onder controle. Het VO spreekt hierover grote waardering uit. Tevens is goed dat bij de vervanging van bestuursleden er veel aandacht is voor het selecteren van deskundige bestuurders. De functieprofielen spelen hierin een belangrijke rol.

De samenwerking is intensiever geworden in 2024. Door het intensief samenwerken kan de dialoog tussen het VO en het bestuur als steeds beter worden bestempeld.

Uitvoering, Kosten en Beloningsbeleid

In het kader van het nieuwe pensioenstelsel staat bij de uitvoering de kwaliteit van de administratie voorop, waarbij beheersbaarheid eveneens van belang is. Het VO moet erop kunnen vertrouwen dat de uitvoerbaarheid in de overgang naar de nieuwe regeling op een beheersbare, correcte en volledige wijze gebeurt. In het bestuursverslag verantwoordt het bestuur op transparante wijze de kosten. Het beloningsbeleid dient evenwichtig te zijn voor alle organen van het fonds en zorgvuldig te worden vastgesteld.

Bevindingen

Het bestuur rapporteert in het bestuursverslag over de kosten van de uitvoering van de pensioenregeling en het vermogensbeheer. In aanloop naar de Wtp zijn de kosten omhooggegaan. Gezien alle werkzaamheden en activiteiten die nodig zijn voor een beheersbare invoering van het nieuwe stelsel, ligt het voor de hand dat de kosten zijn gestegen.

In zijn rapportage is het bestuur daarover transparant. Er is sprake van een zorgvuldige verantwoording.

Het beloningsbeleid is marktconform.

Oordeel

De rapportage inzake de kosten zijn transparant en worden op zorgvuldige wijze verantwoord. Gezien alle werkzaamheden en activiteiten die voor de Wtp zijn uitgevoerd, begrijpt het VO dat de kosten zijn gestegen.

Het VO is van oordeel dat het beloningsbeleid evenwichtig en zorgvuldig is vastgesteld en daarmee transparant.

Premiebeleid

De samenstelling van de premie is weloverwogen en uitlegbaar (normen voor solvabiliteitsopslag, kostenopslag, herstellpremie e.d.). Daarbij expliciteert het bestuur in hoeverre de premie zich verhoudt tot de zuiver kostendekkende premie, de risico's van de premievaststelling en de belangenafweging die daarbij is gemaakt. Er is beleid bepaald ten aanzien van de premie bij reservetekort en bij een crisis. Het fonds heeft ervoor gekozen in stappen te gaan naar de gewenste premie voor het nieuwe pensioenstelsel. Bij het gewenste percentage kunnen alle doelstellingen worden behaald. Het premiepercentage hangt samen met de premiedekkingsgraad, die voor de overgang naar het nieuwe stelsel in ieder geval 100% moet zijn.

Bevindingen

Het VO constateert dat de samenstelling van de premie weloverwogen en uitlegbaar is.

De feitelijke premie is hoger dan de gedempte kostendekkende premie. Daarmee voldoet het fonds aan de wet- en regelgeving. Ten aanzien van de berekening van de premie wordt opgemerkt dat het bestuur er goed aan doet om dit consistent toe te passen, zoals ook wordt aanbevolen door de certificerend actuaris.

Oordeel

Het VO is van oordeel dat de premievaststelling goed is verlopen.

VERANTWOORDING EN TOEZICHT

Toeslagbeleid en opdrachtaanvaarding

Het bestuur van het fonds streeft er naar dat alle belanghebbenden zo veel mogelijk duidelijkheid verkrijgen over de doelstellingen, het ambitieniveau van de toeslagverlening en de risicohouding van de pensioenregeling die de sociale partners als opdracht in uitvoering aan het fonds geven. De besluiten zijn in overleg met de organen genomen en de resultaten zijn weergegeven in een haalbaarheidstoets, uitgelegd, besproken in dialoog met het VO en vastgelegd.

De toeslagverlening en beleid ten aanzien van korting is evenwichtig voor alle belangengroepen. Ook is het beleid ten aanzien van inhaalindexatie vastgelegd. Doelstellingen en beleidsuitgangspunten ten aanzien van de toeslagverlening zijn vastgesteld in overleg met het VO en raad van toezicht.

Bevindingen

Gezien de beoogde indiening in 2025 van het implementatieplan ter toetsing bij DNB in het kader van de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel is, in overleg met DNB, in 2024 geen haalbaarheidstoets uitgevoerd. Het vereist eigen vermogen is op korte termijn binnen de gestelde grenzen.

De risicohouding is conform de lijn van vorige jaren.

Oordeel

Het VO is van oordeel dat het huidige beleid in lijn is met de overeengekomen risicohouding. Ook staat het VO achter de keuze van het bestuur geen haalbaarheidstoets uit te voeren.

Beleggingsbeleid

Het bestuur gaat als een goed huisvader om met het belegde vermogen en is in control. Er is beleid voor maatschappelijk verantwoord beleggen. Het bestuur verantwoordt zich naar het VO in een dialoog over de strategie en resultaten.

Bevindingen

Het VO constateert dat het ESG-beleid goed is beschreven en goed uitgevoerd door middel van heldere rapportages. Het VO is goed geïnformeerd over de wijze van beleggingen en de resultaten van de beleggingen.

De actuaris heeft geconstateerd dat het bestuur zich als goed huisvader heeft gedragen ten aanzien van het belegde vermogen.

De totale portefeuille heeft in 2024 een rendement behaald van 7,9%.

Er was een lichte stijging van de dekkingsgraad van 125,4% naar 126,4%. Deze stijging was groter dan het effect van de verplichtingen en de dalende rente.

Oordeel

Het VO is tevreden met de uitvoering van het beleid inzake maatschappelijk verantwoord beleggen door het bestuur. Het VO constateert dat het rendement van 7,9% conform benchmark is en gunstig uitpakt voor het pensioenfonds. Het VO is benieuwd naar de invloed van de geopolitieke situatie op het beleggingsbeleid.

Aanbeveling

Het VO beveelt het bestuur aan de geopolitieke situatie nauw te monitoren en de invloed hiervan op het beleggingsbeleid te beoordelen.

Samenvattend oordeel

Het VO vindt dat het bestuur naar behoren functioneert.

Het VO is tevreden over de frequentie en de wijze waarop het bestuur het VO informeert over het proces en de voortgang van het nieuwe pensioenstelsel. De benodigde documenten worden volledig en tijdig met het VO gedeeld.

Het VO beoordeelt de verstandhouding tussen de verschillende organen van het pensioenfonds als positief en is tevreden over de samenwerking met zowel het bestuur als de Raad van Toezicht.

Daarnaast waardeert het VO de samenwerking met de diverse adviseurs, de externe opleider en de uitbestedingspartners. Tot slot spreekt het VO zijn grote tevredenheid uit over de ondersteuning van het bestuur.

VERANTWOORDING EN TOEZICHT

Namens het Verantwoordingsorgaan,

K. Bant (voorzitter)

H. Hartgerink

P. Heikoop

H. Hofmeester

J. van der Kooi

J. te Riele

J. Stoots

Reactie van het Bestuur op het oordeel van het Verantwoordingsorgaan

Het bestuur is van mening dat het Verantwoordingsorgaan zijn taken en verantwoordelijkheden op uitstekende wijze heeft vervuld, zoals blijkt uit de voorgaande toelichting. Hiervoor spreekt het bestuur zijn grote waardering uit. De bevindingen, oordelen en aanbevelingen zijn helder, concreet en constructief geformuleerd, waardoor het bestuur hier direct mee aan de slag kan. Tijdens de jaarwerkvergadering van 6 juni 2025, waarin het bestuur, het Verantwoordingsorgaan en de Raad van Toezicht bijeenkwamen, is het oordeel besproken en waar nodig toegelicht. Het bestuur zal de bevindingen, oordelen en aanbevelingen betrekken bij het beleid voor het komende jaar en het Verantwoordingsorgaan regelmatig informeren over de voortgang.

VERANTWOORDING EN TOEZICHT

Verslag van de Raad van Toezicht

Inleiding

De Raad van Toezicht (hierna: RvT) wil met dit verslag inzicht geven in haar werkzaamheden, waarnemingen en de bevindingen in 2024. Daarnaast wordt in dit verslag gerapporteerd over de voortgang van eerdere bevindingen van de RvT.

Voorafgaand aan elk jaar stelt de RvT een werkplan op. In dit plan worden reguliere toezicht-onderwerpen opgenomen, maar ook onderwerpen waaraan zij specifieke aandacht willen geven in het desbetreffende jaar. In 2024 zijn diverse thema's behandeld aan de hand van een jaarplan. Deze is met het bestuur en het verantwoordingsorgaan (hierna: VO) besproken. De specifieke thema's in 2024 waren: de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel, digitale weerbaarheid (DORA) en ESG risicobeheersing. De leden van de RvT zijn aanwezig geweest bij vergaderingen van het bestuur en/of de commissie met het aandachtsgebied dat past bij het aandachtsgebied van het lid van de RvT.

De RvT heeft in 2024 viermaal vergaderd met het bestuur, daarnaast waren er twee vergaderingen met het VO. In verband met de Wtp heeft de RvT een opleidingsdag van het VO bijgewoond. Tevens hebben de voorzitters van bestuur, RvT en VO regelmatig overleg gehad.

De RvT is zelf vijfmaal bijeengekomen. Alle vergaderingen vonden plaats in aanwezigheid van de secretaris van het bestuursbureau. Ze werden gefaciliteerd en ondersteund door de uitvoerder en het bestuursbureau Actor.

Opdracht en werkwijze

De RvT beoordeelt de samenwerking met het bestuur en andere organen als zeer open, transparant en constructief. Alle stukken van het bestuur zijn voor de RvT toegankelijk. De RvT wordt ruimhartig uitgenodigd voor bijeenkomsten en opleidingsdagen.

Voor de werkwijze van de RvT is het reglement leidend. Het reglement staat op de website. In dit reglement staat dat de RvT het bestuur desgevraagd of uit eigen beweging adviseert over:

- De beleids- en bestuursprocedures en –processen en de checks en balances binnen het fonds;
- De wijze waarop het fonds wordt aangestuurd;
- De wijze waarop door het bestuur wordt omgegaan met de risico's op lange termijn.

De RvT beoordeelt het functioneren van het fonds en het bestuur. De RvT ziet toe op evenwichtige belangenafweging. Daarnaast beoordelen wij of de vereiste beleidsdocumenten, reglementen, regelingen en procedures aanwezig zijn en hoe deze tot stand zijn gekomen. Vervolgens wordt erop toegezien of de implementatie heeft plaatsgevonden en op welke wijze de opvolging en evaluatie plaatsvindt. De wijze waarop het bestuur zijn rol invult, wordt in de beoordeling meegenomen.

De RvT neemt kennis van de notulen van de vergaderingen van het bestuur en de notulen van de bestuurscommissies. De rapportages betreffende de resultaten en prestaties, zoals de SLA, worden aan de RvT ter beschikking gesteld. De RvT blijft verder op de hoogte van de relevante ontwikkelingen binnen het fonds door het voeren van gesprekken met betrokkenen en aan de hand van fondsdocumenten als het jaarverslag en kwartaalrapportages.

De RvT bezoekt periodiek de vergaderingen van bestuur en commissies om een indruk te krijgen van het functioneren.

VERANTWOORDING EN TOEZICHT

Samenstelling Raad van Toezicht eind 2024

Naam	Functie	Aandachtsgebied	Relevante (neven) functies
Paul de Geus	Voorzitter	Governance en Financiële opzet, Algemene zaken	Uitvoerend bestuurder BPF Banden & Wielen, uitvoerend bestuurder Oak Pensioenfonds (v.h. BPF Meubel).
Sevinc Acar	Lid	Vermogensbeheer	Head Public Markets NN Group, Bestuurder Social Impact Fonds NN.
Charlotte Kuiper	Lid	Risicomanagement, Communicatie	Bestuurslid bij SPW, visitatiecommissie Stichting Sportfondsen Pensioenfonds, RvT PWRI, visitatiecommissie Witteveen+Bos

Bevindingen uit rapport van bevindingen 2023

Als startpunt van het toezicht van de RvT is het rapport van bevindingen 2023 gebruikt. Het overgrote deel van de bevindingen is in 2024 is opgevolgd. Onderstaande bevindingen zijn doorgeschoven of nog lopend in 2025:

Nu mm er	Aanbevelingen RvT	Actie / reactie bestuur	
	Werking van het Three lines model		
13	De RvT adviseert het bestuur het eigenaarschap voor de risico's in de eerstelijnscommissies en het bestuur te borgen. Leg de taken, rollen, bevoegdheden en verantwoordelijkheden op het gebied van risicomanagement per commissie nog explicieter vast.		Dit wordt nader opgepakt begin 2025. Lopend.
	Algemeen beleid		
17	De RvT beveelt het bestuur tevens aan na te denken over de strategie en de toekomst van het fonds en een Algemeen Meerjarig Beleidsplan op te stellen.	Het bestuur vindt dit een goede aanbeveling en wil hierover sparren met de RvT.	Voor begin 2025 wordt een strategische sessie geagendeerd. In 2024 nog niet opgepakt door het bestuur.
	Governance en Code Pensioenfondsen		
18	De RvT adviseert bestuur een gap-analyse te maken van de Code Pensioenfondsen 2024 en deze analyse te agenderen.		Door WTP drukte zal dit onderwerp begin 2025 worden opgepakt. Lopend.
20	De RvT adviseert te komen tot functie specifieke profielen voor bestuursleden. Hiermee wordt bereikt dat alle gevraagde competenties aanwezig zijn. Er ontstaat zo een evenwichtige verdeling.		Er is een concept geschiktheidsbeleidsplan en deze zal in februari 2025 worden geagendeerd. Ter voorbereiding heeft wel een zelfevaluatie plaatsgevonden alsmede voortgangsgesprekken en heeft SPO de geschiktheid gemeten van het bestuur. Lopend.

VERANTWOORDING EN TOEZICHT

21	De zorgvuldige samenstelling van het bestuur is belangrijk voor de kwaliteit van besluitvorming. De elementen complementariteit, geschiktheid, afspiegeling en vernieuwing en continuïteit zijn daarbij van belang. Diversiteit is een middel om deze vier doelstellingen te bereiken. De RvT adviseert de diversiteit in het bestuur te blijven ontwikkelen.		Dit hangt samen met het geschiktheidsbeleidsplan. Lopend.
	Uitbesteding		
29	Daarnaast blijft het van belang na te gaan in hoeverre de wijze van uitvoering de uitbestedingspartners aansluit bij de uitgangspunten die het fonds hanteert bij de uitbesteding van deze werkzaamheden en in hoeverre het fondsbestuur zich ervan gewist in control te zijn. De RvT geeft het bestuur in overweging om van tijd tot tijd de marktconformiteit te toetsen, waarmee niet bedoeld wordt om volledige selectie trajecten te gaan doen. Maar wel vast te stellen dat, rekening houdend met kosten en capaciteit, de huidige partijen nog steeds de goede keuze zijn.		Dit zal in 2025 worden opgepakt. Lopend.
	Communicatie		
32	De RvT beveelt het fonds aan om zelf vast te stellen dat voldaan wordt aan de open norm 'keuzebegeleiding' die per 1 juli 2023 in werking is getreden.		Dit is onderhanden. In 2024 nog niet opgepakt door het bestuur.

Om begrijpelijke redenen, specifiek door de enorme werkdruk van het Wtp traject is een aantal aanbevelingen doorgeschoven. De RvT vraagt het bestuur aandacht te geven aan de doorgeschoven aanbevelingen, met alle begrip voor de ook in 2025 aanhoudende werkdruk van het Wtp traject. De afgesloten aanbevelingen zijn in de bijlage opgenomen.

Bevindingen 2024

De RvT heeft voor het jaar 2024 drie specifieke toezichtthema's benoemd:

- Nieuw pensioenstelsel (Wtp);
- Cyberdreiging en digitale weerbaarheid (DORA);
- ESG Risicobeheersing;

Daarnaast zijn de volgende thema's vaste wederkerende aandachtsgebieden:

- Algemeen beleid;
- Governance en Code Pensioenfondsen;
- Financiële opzet;
- Beleggingsbeleid en vermogensbeheer;
- Uitbesteding;
- Communicatie;
- Risicomanagement.

Hieronder de bevindingen van de RvT met betrekking tot de specifieke toezichtthema's.

Nieuw Pensioenstelsel (Wtp)

De RvT biedt een kritische blik op de besluitvorming in het pensioenfonds en dient de besluitvorming door het bestuur gedurende de gehele transitieperiode nauwgezet te volgen en het bestuur hierop kritisch te bevragen. Bij de invoering van het nieuwe pensioenstelsel moeten de diverse organen, ieder vanuit hun eigen verantwoordelijkheden, rekening houden met de consequenties van het nieuwe pensioenstelsel. De verantwoordelijkheidsverdeling tussen de fondsorganen blijft ongewijzigd.

VERANTWOORDING EN TOEZICHT

De rol van de RvT is procesmatig en betreft dan vooral een beoordeling van het besluitvormingsproces tot invaren: is alle relevante informatie op evenwichtige wijze meegewogen in het uiteindelijke besluit.

Bevindingen

De RvT heeft het proces van inrichting van de solidaire premiereregeling en besluitvorming over het beleid om te komen tot het indienen van de invaarmelding bij DNB nauwlettend gevolgd en is door het bestuur continue goed op de hoogte gehouden. Tegen het eind van 2024 heeft de RvT van het bestuur het verzoek tot instemming met het voorgenomen besluit tot invaren ontvangen. Uiteindelijk heeft de RvT begin april 2025 haar instemming gegeven met een voorbehoud ten aanzien van de IT-readiness bij de pensioenuitvoerder. Voor de werkwijze, de beoordeling van het proces en de toetsing aan het beoordelingskader dat de RvT op voorhand had opgesteld verwijzen we graag naar het betreffende memo.

Aanbevelingen

- De RvT is ervan overtuigd dat de fase na indiening van de invaarmelding bij DNB tot het invaarmoment (op 1 januari 2026) met de planning voorzien van go / no-go momenten door het bestuur adequaat en beheerst uitgevoerd gaat worden. De enige aanbeveling is om het VO en de RvT goed op de hoogte houden en tijdig van belangrijke besluiten in deze fase en de voortgang van het traject.

Cyberdreiging en digitale weerbaarheid (DORA)

EU-regelgeving (bekend onder de afkorting DORA) leidt ertoe dat Bpf Slagers uiterlijk op 17 januari 2025 aantoonbaar over een hoog niveau van digitale operationele weerbaarheid moet beschikken. Het bestuur van Bpf Slagers is zelf verantwoordelijk voor adequate implementatie, waarbij de focus ligt op de governance die Bpf Slagers ten aanzien van het ICT-risicobeheer heeft ingericht; de ICT-risicobeheersing; het ICT-incidentmanagement; het testen van digitale weerbaarheid en het managen en gedegen monitoren van het ICT risico in de uitbestedingsketen.

Bevindingen

Met ingang van 17 januari 2025 dienen pensioenfondsen te voldoen aan DORA. Het bestuur is in 2024 actief aan de slag gegaan met het invullen van de vereisten uit hoofde van DORA. Er is een gap-analyse gemaakt om in kaart te brengen op welke vlakken er aanvullende acties nodig waren. Het fonds heeft de relevante beleidsdocumenten aangepast en nieuwe beleidsdocumenten opgesteld. Het informatieregister is gevuld en het testprogramma voor de digitale weerbaarheid is begin 2025 vastgesteld. Er zijn nog enkele openstaande actiepunten, waaronder het addendum bij de overeenkomst met Appel. Hierdoor is het fonds niet geheel compliant. De planning is om de openstaande actiepunten uiterlijk het tweede kwartaal van 2025 af te ronden.

Het bestuur geeft veel prioriteit aan het voldoen aan de normen uit DORA. Appel speelt hierbij als ICT-dienstverlener een belangrijke rol. De openheid van Appel is tijdens de implementatie niet optimaal geweest, en ook de aantoonbaarheid van de compliance is vanuit Appel niet altijd op het gewenste niveau.

Aanbevelingen

0. De RvT adviseert om de openstaande actiepunten, om te voldoen aan de vereisten van DORA, zoals gepland op korte termijn te adresseren.
1. De RvT adviseert om Appel te vragen om de compliance aan de DORA regelgeving te onderbouwen en aantoonbaar te maken.

ESG Risicobeheersing

De noodzaak om ESG-risico's effectief te beheersen, wordt steeds dringender door onder andere de snelle ontwikkeling van klimaatverandering. Ook het verlies aan biodiversiteit en veranderende maatschappelijke normen spelen een belangrijke rol. Deze ontwikkelingen brengen financiële risico's met zich mee die de lange termijn rendementen van investeringen kunnen beïnvloeden. Daarnaast mogen de groeiende invloed van sociale risico's niet over het hoofd zien worden. Neem bijvoorbeeld het risico op reputatieschade door betrokkenheid bij controversiële arbeidspraktijken of ethische vraagstukken binnen toeleveringsketens.

VERANTWOORDING EN TOEZICHT

Bevindingen

In 2024 zijn significante vervolgstappen gezet op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen (hierna: MVB), uitmondend in een nieuw MVB-beleid 2024. In dit MVB-beleid is vastgelegd hoe het fonds via de beleggingsportefeuille een positieve bijdrage levert aan duurzaamheid, hoe het negatieve bijdrage tracht te minimaliseren en hoe het MVB-risico's beheerst die kunnen resulteren in o.a. financiële of reputatie schade. Op basis van de uitgangspunten zoals beschreven in het beleidsdocument heeft het bestuur van de fonds korte-, middellange- en lange termijn KPI's vastgelegd met aanvangsjaar 2024. Iedere drie jaar wordt de effectiviteit van de KPI's geëvalueerd en kunnen indien nodig worden aangepast, toegevoegd of verwijderd worden. De RvT constateert dat de visie en uitgangspunten van het fonds goed zijn vastgelegd in het beleidsdocument. De sub-analyse van de ESG risico's heeft de RvT niet ontvangen.

Alle MVB informatie is op de website te vinden. Daarnaast wordt een apart duurzaamheidsverslag gepubliceerd, waarin verantwoording wordt afgelegd over MVB-beleid en de behaalde resultaten. De RvT heeft waardering voor deze inspanningen.

Aanbevelingen

- De RvT vraagt om aandacht voor de geopolitieke en maatschappelijke ontwikkelingen bij het vormgeven van het beleggingsbeleid. Voorbeelden daarvan zijn de handelspolitiek van de VS en het beperken van ESG door de Amerikaanse assetmanagers.
- De RvT raadt aan de gedetailleerde ESG risicoanalyse volgens good practice van DNB uit te voeren, als dat nog niet gedaan is, en op te nemen in de risicomanagement cyclus.

Algemeen Beleid

Een pensioenfondsbestuur dient de doelstellingen van het fonds en de gehanteerde uitgangspunten (in overleg met andere organen) vast te stellen. Evenwichtige belangenafweging bij besluitvorming dient gewaarborgd te zijn. Ook dient het bestuur een visie te hebben op een toekomstbestendige uitvoering.

Bevindingen

In het kader van de overgang naar het nieuwe stelsel is nadrukkelijk rekening gehouden met de doelstellingen en missie en visie van het fonds. Evenwichtige belangenafweging in de beleidsvorming was een continu proces in 2024. Er was minder aandacht voor toekomstbestendige uitvoering, in zoverre dat het bestuur nadrukkelijk het vizier had op de eerste periode na de transitie naar het nieuwe stelsel, maar dat de lange termijn houdbaarheid van het fonds als uitvoerder onderbelicht is gebleven. De aanbeveling dienaangaande uit 2023 is vooruit geschoven, waarvoor natuurlijk begrip is bij de RvT.

Aanbevelingen

3. Toch beveelt de RvT aan om een analyse en beschouwen van het strategisch vraagstuk van een toekomstbestendige uitvoering door Bpf Slagers als zelfstandige uitvoerder niet steeds verder vooruit te schuiven en daar in 2025 een begin mee te maken, in het kader van het nieuwe landschap dat ontstaat onder de Wtp.

Governance en Code Pensioenfondsen

De structuur van een fonds dient zodanig te zijn dat goede besturing is geborgd. Het fonds werkt conform de normen zoals geformuleerd in de Code Pensioenfondsen. Het fonds zorgt ervoor dat de beleidsoverwegingen van het bestuur steeds kenbaar zijn.

Bevindingen

De organisatie van het fonds met de diverse gremia en sleutelfuncties, ondersteund door het bestuursbureau Actor, geeft een solide basis voor goede besturing. Er is veel aandacht geweest voor de continuïteit, de samenstelling en grootte van het bestuur. Naast de nieuw geïntroduceerde individuele voortgangsgesprekken van bestuursleden met het DB is er een zelfevaluatie uitgevoerd.

De herziene Code Pensioenfondsen is per 1 januari 2024 in werking getreden. Het bestuur van het pensioenfonds rapporteert in het jaarverslag over 2024 voor het eerst over de aangepaste normen uit de Code. Het fonds leeft de Code na op basis van het pas toe of leg uit-beginsel. Het fonds past de normen van de Code toe of zet in het jaarverslag gemotiveerd uiteen

VERANTWOORDING EN TOEZICHT

waarom een norm niet (volledig) is toegepast. De RvT heeft niet kunnen vaststellen of er een integrale gap-analyse heeft plaatsgevonden.

Aanbevelingen

4. Voor zover nog niet uitgevoerd adviseert de RvT de gap-analyse alsnog uit te voeren.

Financiële opzet

Het fonds dient een deugdelijke financiële opzet te hebben, die zodanig is dat er een consistent geheel is tussen gewekte verwachtingen, financiering en de realisatie voor voorwaardelijke toeslagen. De financieringsopzet dient toekomstbestendig te zijn.

Bevindingen

De financiële opzet van het fonds is gedegen, gestoeld op een goede financiële positie (de dekkingsraad is opgelopen van 125,4% eind 2023 naar 126,4% eind 2024). De feitelijke premie van 28,3% is ook voor 2025 ruim boven de kostendeekkende premie met naar verwachting een premiedekkingsgraad van 120%, bij een opbouw van 1,6%. Tevens kan er naar verwachting een toeslag verleend worden van 1,86%.

Aanbevelingen

5. Voor de pensioenregeling onder de Wtp is gerekend met het premiepercentage zoals dat eerder met Sociale Partners is afgesproken. De RvT adviseert voor de transitie naar de SPR deze premie nogmaals te beoordelen en te herbevestigen met de Sociale Partners.

Beleggingsbeleid en vermogensbeheer

Een pensioenfonds dient een beleggingsbeleid te hebben dat in overeenstemming is met de verplichtingen van het fonds en de risicohouding. De beleggingsmandaten dienen in overeenstemming te zijn met het opgestelde beleid.

Bevindingen

De RvT heeft vastgesteld dat het bestuur van Bpf Slagers in 2024 via het jaarlijkse beleggingsplan uitvoering heeft gegeven aan het vastgestelde strategisch beleggingsbeleid. In het strategische beleggingsbeleid is de door het bestuur op basis van kwantitatieve en kwalitatieve overwegingen vastgestelde strategische beleggingsmix opgenomen. Dit beleid omvat de strategische verdeling van het vermogen over beleggingscategorieën, inclusief het beleid voor rente- en valuta-afdekking.

Bpf Slagers heeft een dynamisch beleid voor de renteafdekking. In 2024 is er wederom heel veel aandacht besteed aan het beschermen van de dekkingsgraad op het moment van invaren. Er was een goede interactie tussen het bestuur, verantwoordingsorgaan, adviseurs en uitvoeringsorganisatie.

Het fonds heeft een gediversifieerde beleggingsportefeuille, met daarin onder andere direct lending en impact beleggen. Er zal vaart gemaakt worden met verduurzaming van de portefeuilles en in de hele portefeuille zal enigszins risico worden afgebouwd. De RvT constateert dat de beleggingscommissie in combinatie met de uitvoeringsorganisatie en adviseurs adequaat is toegerust qua breedte en diepte van kennis, en dat diverse perspectieven ook goed aan bod komen.

De RvT heeft vastgesteld dat het bestuur een voldoende kritische houding heeft aangenomen richting de Fiduciair Manager.

Aanbevelingen

6. De RvT vraagt om de processen ten aanzien van de renteafdekking voor en na de transitiedatum goed in kaart te brengen en de financiële risico's rond de transitie goed te monitoren.

Uitbesteding

Een fondsbestuur dient een beleid te hebben met betrekking tot de uitvoering van activiteiten door derden. De selectiecriteria voor partijen waaraan werkzaamheden worden uitbesteed dienen helder te zijn alsmede de overwegingen die geleid hebben tot de keuze voor een bepaalde partij. Ook in geval van uitbesteding dient het bestuur in control te zijn. De samenwerking met partijen (met inbegrip van adviseurs) waaraan werkzaamheden worden uitbesteed, dient op regelmatige basis te worden geëvalueerd.

VERANTWOORDING EN TOEZICHT

Bevindingen

Het fonds heeft een vastgesteld uitbestedingsbeleid. De belangrijkste uitbestedingspartners zijn KCM, Appel pensioenuitvoering, Actor en CACEIS.

Bij KCM, Appel en CACEIS wordt de performance aan de hand van SLA's gemonitord. Periodiek worden deze rapportages toegelicht door de leveranciers. De uitbestedingspartners worden jaarlijks geëvalueerd. Daarnaast leveren KCM, Appel en CACEIS jaarlijks een ISAE 3402 II.

Verder heeft het fonds gespecialiseerd IT-bureau Eraneos ingeschakeld om te beoordelen in hoeverre Appel in staat is om de nieuwe regeling op beheerste wijze kan uit voeren. De RvT is van mening dat het Bestuur zich maximaal heeft ingespannen om een zorgvuldig proces te doorlopen en een beheerste overgang mogelijk te maken. Echter de gewenste voortgang vanuit Appel is nog niet gemaakt. De RvT verwacht verdere inspanningen van Appel om dit te bewerkstelligen. Zie verder in instemmingsrapport Wtp.

Aanbevelingen

7. De RvT adviseert het bestuur om voortdurend geïnformeerd te blijven door Appel, Actor, KCM en Caceis over de haalbaarheid van de uitbesteding binnen het nieuwe pensioenstelsel. En de bevindingen uit rapport 2023 om van tijd tot tijd partijen op prestaties aan de markt te toetsen.

Communicatie

Het fondsbestuur zorgt voor een adequaat communicatiebeleid, dat bij het fonds past. De persoonlijke pensioeninformatie moet toegankelijk zijn en het beleid dient er ook op gericht te zijn deelnemers meer pensioenbewust te maken. De effectiviteit van de communicatie wordt periodiek gemeten.

Bevindingen

De professionaliseringsslag die in 2023 is ingezet is in 2024 op goede wijze voortgezet. Het expliciet en meetbaar maken van de communicatiedoelstellingen maakt het mogelijk om directer te sturen op de resultaten. Hier dragen ook de periodieke voortgangsrapportages aan bij, waarin de KPI's, kosten, terugblik en vooruitblik uitgebreid aan de orde komen. De RvT vindt dit een positieve ontwikkeling en stimuleert het bestuur om op deze wijze verder te bouwen aan het communicatiedossier. Er is besloten om het beleidsplan 2022-2024 met een jaar te verlengen in verband met de overgang op de nieuwe pensioenregeling.

Het bestuur heeft dit jaar veel aandacht besteed aan het wettelijk verplicht communicatieplan, Bij het opstellen werd het fonds ondersteund door een externe expert op het gebied van pensioencommunicatie. De sleutelfunctiehouder risicobeheer en internal audit hebben een opinie gegeven en een beoordeling gedaan. De aanbevelingen zijn verwerkt in de definitieve versie van het plan. Het VO heeft positief geadviseerd. Er ligt hiermee een solide basis voor de communicatie tijdens het transitietraject.

De eerste versie van de nieuwe online omgeving is eind 2024 live gegaan. Hiermee wordt het op termijn mogelijk om de digitale ambities van het fonds verder invulling te geven. Het verzamelen van emailadressen blijft hierbij van groot belang. De doelstelling die was geformuleerd voor 2024 is behaald, een mooi resultaat. Voor 2025 is het zaak om dit verder uit te bouwen.

Het bestuur heeft in 2024 ook de eigen zorgambitie geformuleerd. Hierin beschrijft het bestuur welke rol het wil vervullen richting de deelnemers en werkgevers. Het is de RvT niet duidelijk in hoeverre het fonds voldoet aan de open norm keuzebegeleiding, en welke onderbouwing het fonds hiervoor heeft (o.a. vanuit Appel). Het fonds heeft nog geen eigen beleid opgesteld op het gebied van keuzebegeleiding.

De afstemming met Appel blijft een aandachtspunt. In principe verzorgt Appel de uitvoering van de reguliere en wettelijke communicatie en vindt alle beleidsvorming en aanvullende communicatie binnen het fonds (en Actor) plaats. Appel geeft niet altijd het gewenste inzicht en de communicatielijnen zijn niet altijd duidelijk. Een toekomstbestendige invulling van zowel de beleidsadvisering als uitvoering die aansluit bij de communicatieambities van het fonds is belangrijk.

Aanbevelingen

- De RvT adviseert om de ingezette lijn van beleidsvorming en sturing voort te zetten en deze verder te bestendigen.

VERANTWOORDING EN TOEZICHT

- De RvT adviseert om vast te stellen of voldaan wordt aan de open norm keuzebegeleiding. Betrek hierbij ook de werkzaamheden die bij de uitvoeringsorganisatie belegd zijn.
- De RvT adviseert om beleid op te stellen op het gebied van keuzebegeleiding, inclusief meetbare doelstellingen.

Risicomanagement

Het fondsbestuur dient een adequaat risicomanagementbeleid te hebben. Integraal Risicomanagement is het interactieve proces van het opstellen van de strategie en hieraan gekoppeld het risicoprofiel en de risicobereidheid, het identificeren van financiële en niet financiële risico's, het opstellen en implementeren van het beleid voor risicobeheersing, tot de uitvoering, monitoring en terugkoppeling over risico's en beheersmaatregelen.

Bevindingen

Gedurende 2024 is op gestructureerde wijze invulling gegeven aan de reguliere risicomanagementactiviteiten. De ERB, het ERB-beleid, het IRM-beleid en het risicoregister zijn geüpdatet. De bevindingen en aanbevelingen uit de audit IRM uit 2023 zijn hierbij meegenomen. Gezien de komst van DORA zijn verschillende (IT) beleidsdocumenten aangepast en opgesteld. Ook is er doorlopend aandacht voor het risicomanagement van het Wtp traject.

Net zoals vorig jaar constateert de RvT dat het onderscheid tussen eerstelijns- en tweedelijnsactiviteiten op momenten enigszins diffuus is. Dat wordt zichtbaar in de risicocommissie, waarin zowel rollen als activiteiten vanuit de eerste en tweede lijn samenkomen. Gevolg hiervan is dat de eerstelijnscommissies soms wat lijken te leunen op de risicocommissie voor het risicomanagement, terwijl de risicocommissie formeel het tweedelijnsrisicomanagement vervult. Hiervoor is aandacht vanuit het bestuur en vanuit de commissie.

Aanbevelingen

- De RvT beveelt het bestuur aan oog te blijven houden voor de zuiverheid van de rol van de eerste en tweede lijn, in het bijzonder van de commissies.

Tot slot

De RvT bedankt het bestuur en het verantwoordingsorgaan voor de prettige samenwerking en de constructieve discussies.

Woerden, 30 juni 2025

De Raad van Toezicht

Paul de Geus

Sevinc Acar

Charlotte Kuiper

VERANTWOORDING EN TOEZICHT

Reactie van het Bestuur op het verslag van de Raad van Toezicht

Het bestuur spreekt zijn dank uit aan de Raad van Toezicht voor hun betrokkenheid en inzet. De aanbevelingen worden ter harte genomen en zullen worden meegenomen in de verdere werkzaamheden van het bestuur. Tijdens de jaarwerkvergadering van 6 juni 2025, waarin het bestuur, het Verantwoordingsorgaan en de Raad van Toezicht bijeenkwamen, is het verslag van de Raad van Toezicht besproken en waar nodig nader toegelicht.

JAARREKENING

BALANS PER 31 DECEMBER

Balans per 31 december

Na voorgestelde bestemming van het saldo van baten en lasten

BALANS PER 31 DECEMBER

		2024	2023
	Ref.		
Activa			
Beleggingen voor risico pensioenfonds	1		
Vastgoedbeleggingen		445.901	449.577
Aandelen		749.776	562.193
Vastrentende waarden		1.597.682	1.588.070
Derivaten		-	2.092
Overige beleggingen		2.947	4.313
		2.796.306	2.606.245
Materiele vaste activa			
Computerapparatuur		2	9
Vorderingen en overlopende activa	2	10.143	9.243
Overige activa			
Liquide middelen	3	6.789	5.123
Totaal activa		2.813.240	2.620.620
Passiva			
Stichtingskapitaal en reserves	4		
Beleidsreserve		269.382	202.707
Solvabiliteitsreserve		317.257	325.907
		586.639	528.613
Technische voorzieningen			
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	5	2.221.513	2.083.691
Derivaten	1	2.289	-
Overige schulden en overlopende passiva	6	2.799	8.316
Totaal passiva		2.813.240	2.620.620
Dekkingsgraad			
beleidsdekkingsgraad		126,5%	125,4%
reële dekkingsgraad		128,4%	128,9%
		95,8%	95,0%

STAAT VAN BATEN EN LASTEN

Staat van baten en lasten

		2024	2023
	Ref.		
Baten			
Premiebijdragen			
(van werkgevers en werknemers)	7	59.510	57.076
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	8	203.082	113.065
Overige baten	9	1.087	10
		263.678	170.150
Lasten			
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds	12		
Pensioenopbouw		42.760	39.036
Indexering en overige toeslagen		40.334	7
Rentetoevoeging		70.756	63.582
Onttrekking voor pensioenuitkering en pensioenuitvoeringskosten		-59.183	-56.379
Wijziging marktrente		44.595	65.255
Wijziging actuariële grondslagen		8.277	-
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		-4.354	-18.173
Inkoop uit hoofde van VPL-regeling		-	-
Overige mutaties		-5.363	14.079
		137.822	107.407
Pensioenuitkeringen	10	58.200	55.774
Pensioenuitvoeringskosten	11	6.344	5.614
Saldo overdracht van rechten voor risico pensioenfonds	13	3.267	17.784
Afschrijvingskosten materiele vaste activa	14	8	8
Overige lasten	15	13	32
		205.653	186.619
Saldo van baten en lasten		58.025	-16.469
Bestemming van het saldo van baten en lasten			
Beleidsreserve		66.675	-9.592
Solvabiliteitsreserve		-8.650	-6.877
		58.025	-16.469

KASSTROOMOVERZICHT

Kasstroomoverzicht

	2024	2023
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
Ontvangen premiebijdragen voor risico fonds	54.818	57.219
Overig	1.080	4
	55.898	57.223
Uitgaven		
Pensioenuitkeringen	58.607	54.812
Overdracht van rechten	3.708	17.308
Pensioenuitvoeringskosten	7.190	5.609
Overig	37	42
	69.542	77.771
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten	-13.643	-20.547
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
Verkopen en aflossingen van beleggingen	634.169	698.031
Directe beleggingsopbrengsten	105.336	32.892
Overige ontvangsten	-677	-1.353
	738.829	729.570
Uitgaven		
Aankopen beleggingen	719.693	706.259
Kosten van vermogensbeheer	3.825	2.555
	723.518	708.814
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten	15.311	20.757
Netto kasstroom	1.667	208
Liquide middelen per 1 januari	5.123	4.914
Liquide middelen per 31 december	6.789	5.123
Mutatie liquide middelen	1.667	208

Toelichting op de grondslagen

ALGEMEEN

Inleiding

Het doel van het fonds, ingeschreven in het handelsregister onder nummer 41149565, statutair gevestigd te 's-Gravenhage is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden. Deze doelstelling is nader uitgewerkt in onder andere de statuten, het pensioenreglement, het uitvoeringsreglement en de ABTN. Het fonds geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregeling van de in de slagersbranche verplicht aangesloten werkgevers.

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek, en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving in het bijzonder Richtlijn 610. De bedragen opgenomen in de jaarrekening zijn vermeld in duizenden euro's, tenzij anders is aangegeven. De in de tabellen opgenomen bedragen zijn afgeronde bedragen. Door afronding kan het voorkomen dat de totalen niet geheel overeenstemmen met de som van de afzonderlijke getallen. Het Bestuur heeft op 27 juni 2025 de jaarrekening opgemaakt.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaand jaar, met uitzondering van de toegepaste schattingswijzigingen zoals opgenomen in paragraaf "Schattingswijzigingen".

Schattingswijzigingen

De actuariële grondslagen en/of methoden worden periodiek beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruikgemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor zowel de gehele bevolking als specifiek voor de populatie van het fonds. De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het Bestuur van het fonds.

ALGEMENE GRONDSLAGEN

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het fonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties". Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

GRONDSLAGEN

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek vereist dat het Bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief transactiekosten, provisies, valutakoersverschillen e.d., worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

	31-12-2024	31-12-2023
USD	1,03	1,10
GBP	0,83	0,87
CAD	1,49	1,46
HKD	8,33	8,63
AUD	1,67	1,62
CHF	0,93	0,93
SEK	11,11	11,13
SGD	1,41	1,46
DKK	7,69	7,45
NOK	11,11	11,22

Het verschil tussen reële waarde en nominale waarde is bij deze activa en passiva in het algemeen gering. Participaties in beleggingspools en instellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen (look-through benadering). Bij gemengde beleggingsfondsen wordt aangesloten bij de hoofdcategorie, bepaald op basis van reële waarde.

Vorderingen en schulden uit beleggingen die samenhangen met een specifieke beleggingscategorie worden onder beleggingsdebiteuren dan wel -crediteuren opgenomen in de betreffende beleggingscategorie. Beleggingen voor risico pensioenfondsen en beleggingen inzake VPL worden op dezelfde wijze gewaardeerd.

Financiële instrumenten worden gebruikt ter afdekking van beleggingsrisico's en voor het realiseren van het vastgelegde beleggingsbeleid. De derivatenposities zijn opgenomen als een afzonderlijke beleggingscategorie. Derivaten die deel uitmaken van een beleggingsfonds zijn opgenomen in de beleggingscategorie waarin dit beleggingsfonds is gerubriceerd.

Reële waarde

De beleggingen van het fonds worden gewaardeerd tegen de reële waarde per balansdatum. Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van het fonds kan gebruik worden gemaakt van genoteerde marktprijzen. Derivaten worden gewaardeerd door gebruik te maken van netto contante waarde berekeningen. Bepaalde instrumenten, zoals participaties in beleggingsfondsen, worden gewaardeerd door gebruik te maken van de intrinsieke waarde. Het is gebruikelijk en mogelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Slechts indien de reële waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs.

Voor financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het kortetermijnkarakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Vastgoedbeleggingen

Beleggingen in direct vastgoed worden gewaardeerd tegen de reële waarde. De reële waarde wordt gebaseerd op taxatiewaarde. De taxaties worden verricht door onafhankelijke deskundigen. Indien daartoe aanleiding bestaat, wordt bij de waardering rekening gehouden met de feitelijke verhuursituatie en/of renovatieactiviteiten. Resultaten door wijziging in reële waarde worden in de staat van baten en lasten verantwoord.

Beursgenoteerde vastgoedfondsen worden gewaardeerd tegen de reële waarde, zijnde de beurskoers per balansdatum. Niet-beursgenoteerde beleggingen in vastgoedfondsen worden gewaardeerd op het aandeel in de reële waarde van de onderliggende beleggingen. Indien de waarderingsgrondslagen van vastgoedfondsen afwijken, wordt de waardering zo mogelijk aangepast aan de waarderingsgrondslagen van het fonds.

Onroerend goed in ontwikkeling wordt gewaardeerd op basis van gedane uitgaven, inclusief bouwrente, waarbij wordt getoetst of die uitgaven tot waarde wijzigingen leiden. Na oplevering worden (her)ontwikkelde objecten naar reële waarde gewaardeerd.

Aandelen

Aandelen, waaronder tevens converteerbare obligaties zijn begrepen, worden gewaardeerd tegen reële waarde. Van beursgenoteerde aandelen is dit de beurswaarde per balansdatum. Voor niet-beursgenoteerde participaties in aandelenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden worden gewaardeerd tegen reële waarde, inclusief opgelopen rente. Van beursgenoteerde vastrentende waarden is dit de beurswaarde per balansdatum. Voor niet-beursgenoteerde participaties in vastrentende waardenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd tegen reële waarde, te weten de relevante marktnotering of, als die er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen. Derivaatcontracten met een negatieve waarde worden in de balans onder de overige schulden en overlopende passiva verantwoord.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. De waardering hiervan geschiedt tegen de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na de eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten), onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Onder meer worden hieronder de liquide middelen opgenomen voor zover dit banktegoeden betreft die onmiddellijk opeisbaar zijn. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

Stichtingskapitaal en reserves

Algemeen

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het fonds, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen. In de toelichting wordt opgenomen het krachtens de Pensioenwet minimaal vereiste eigen vermogen volgens de in het Besluit financieel toetsingskader (FTK) voorgeschreven berekeningsmethodiek als het surplus vermogen.

Beleidsreserve

De Beleidsreserve is bedoeld om alle niet-beleggingsrisico's op te vangen. Dit betreft onder andere operationele risico's, inflatierisico's en actuariële risico's. De Beleidsreserve wordt gevoed door het resultaat nadat de Solvabiliteitsreserve op het juiste niveau is gebracht. De Beleidsreserve is gelijk aan de totale reserve, onder aftrek van de Solvabiliteitsreserve.

Solvabiliteit

De Solvabiliteitsreserve is bedoeld om koersdalingen in de beleggingsportefeuille te kunnen opvangen. De Solvabiliteitsreserve is gelijk aan het (wettelijk) vereiste vermogen. Dit is het vermogen dat behoort bij de evenwichtssituatie van het fonds. In die evenwichtssituatie is het wettelijk vereiste vermogen zodanig vastgesteld dat met de wettelijk vastgestelde zekerheidsmaat van 97,5% ten aanzien van de als voorwaardelijk aangemerkte onderdelen van de pensioenovereenkomst wordt voorkomen dat het fonds binnen 1 jaar beschikt over minder middelen dan de hoogte van de technische voorzieningen.

Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds wordt gewaardeerd op reële waarde.

De reële waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toeslag)toezeggingen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds is uitgegaan van de op de balansdatum geldende ABTN en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het Bestuur besloten of op de opgebouwde pensioenaanspraken toeslagverlening kan worden toegepast. Alle per balansdatum bestaande toeslagbesluiten (ook toeslagbesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw, in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van de toekomstige opbouw waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen per 31 december 2024. De voorziening pensioenverplichtingen is gelijk aan de contante waarde van de aanspraken welke volgens de reglementaire bepalingen op de balansdatum zijn verworven. Bij de berekening zijn de volgende grondslagen gehanteerd:

Overlevingstafels

Prognosetafels AG2024, waarbij de sterftekansen zijn vermenigvuldigd met een leeftijdsafhankelijke factor die is gebaseerd op de ervaringssterfte van het fonds.

Partnerfrequentie

Voor de berekening van de technische voorzieningen voor nog niet ingegane partnerpensioenen wordt een partnerfrequentie gehanteerd tot 65 jaar. Deze partnerfrequentie is gebaseerd op publicaties van het CBS 2024 inclusief samenwonenden. Vanaf 65 jaar tot en met 67 jaar wordt een partnerfrequentie van 100% gehanteerd. Vanaf 67 jaar neemt de partnerfrequentie af met de veronderstelde sterfte van de partner en wordt het bepaald partner systeem gehanteerd.

Leeftijdsverschil man-vrouw

Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw wordt als volgt toegepast:

- Indien de man de hoofdverzekerde is: leeftijdsverschil van 3 jaar (man ouder dan vrouw).
- Indien de vrouw de hoofdverzekerde is: leeftijdsverschil van 2 jaar (man ouder dan vrouw).

Voorziening voor uitgesteld wezenpensioen

De lasten van nog niet ingegaan wezenpensioen zijn gesteld op 0,4% van de lasten van het nog niet ingegaan partnerpensioen tot 68 jaar; bij de vaststelling van de lasten van ingegaan wezenpensioen wordt verondersteld dat het pensioen moet worden uitgekeerd tot de 18-jarige leeftijd (voor studerende wezen tot de 27-jarige leeftijd).

Voorziening voor toekomstige excassokosten

De kostenopslag op de technische voorzieningen in verband met toekomstige administratie- en excassokosten is 2,8%.

Voorziening voor toekomstige pensioenopbouw arbeidsongeschikten

Bij de bepaling van de pensioenopbouw voor arbeidsongeschikte deelnemers en ingegaan AOP is uitgegaan van een revalidatiekans van 0%.

IBNR

Een voorziening voor het risico van premievrijstelling van zieke deelnemers die in de WIA terecht kunnen komen, wordt berekend door de invaliditeitsopslag uit de premie van de afgelopen twee jaar te nemen.

Onvindbaren

Niet opgevraagd pensioen: Voor pensioen dat nog niet is ingegaan omdat de deelnemer onvindbaar is of niet reageert, wordt een reservering aangehouden, gewaardeerd op de werkelijke leeftijd. In de reservering wordt rekening gehouden met de gemiste uitkeringen over het verleden en de kans dat de deelnemer gevonden wordt. Na 5 jaar wordt deze kans verondersteld nihil te zijn.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

UFR-dekkingsgraad

De UFR-dekkingsgraad van het fonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de langlopende schulden en minus de kortlopende schulden te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

Onder het FTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de UFR-dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden, en is daarmee minder afhankelijk van dagkoersen.

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte dan wel te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsresultaten

(In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen.

Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als indirecte beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen. Verkoopkosten worden verantwoord als onderdeel van de herwaarderingen.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten worden in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten. Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan. Exploitatiekosten van onroerende zaken in exploitatie zijn in de kosten van vermogensbeheer opgenomen.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen, e.d.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen, inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Mutatie technische voorzieningen voor risico pensioenfonds

Pensioenopbouw

De pensioenopbouw is de contante waarde van de pensioenaanspraken die toegekend zijn in het boekjaar.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De interesttoevoeging wordt tegen de rekenrente primo boekjaar berekend over de beginstand en de mutaties gedurende het jaar.

GRONDSLAGEN

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de technische voorziening. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Jaarlijks wordt 2,8% (2023: 2,8%) van de pensioenopbouw toegevoegd aan de technische voorziening ten behoeve van de pensioenuitvoeringskosten. Daarnaast valt 2,8% (2023: 2,8%) van de uitkeringen en afkopen vrij uit de technische voorziening ten behoeve van pensioenuitvoeringskosten (excassokosten).

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Hieronder zijn opgenomen de aan het verslagjaar toe te rekenen overdrachtswaarde van de overgenomen respectievelijk overgedragen pensioenaanspraken met betrekking tot de actuariële waarde.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt hieronder verantwoord.

Overige wijzigingen

De onder deze post opgenomen mutaties van de voorziening hebben betrekking op de kanssystemen.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Overige baten en lasten

De overige baten en lasten worden opgenomen voor de aan het verslagjaar toe te rekenen bedragen.

GRONDSLAGEN KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld overeenkomstig de directe methode. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

TOELICHTING OP DE BALANS

Toelichting op de balans

ACTIVA

1. Beleggingen voor risico fonds

Verloopoverzicht per beleggingscategorie

	Vastgoed beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2024	449.577	562.193	1.588.070	2.092	4.313	2.606.246
Aankopen	9.232	322.389	384.541	-	-	716.162
Verkopen	-46.368	-235.840	-355.693	6.848	-132	-631.184
Overige mutaties	-	-1.573	3.399	-	-603	1.223
Herwaardering	33.460	102.607	-22.635	-11.229	-631	101.571
Stand per 31 december 2024	445.901	749.776	1.597.682	-2.289	2.947	2.794.018
Derivaten onder passiva	-	-	-	-	-	-
Totaal per 31 december 2024	445.901	749.776	1.597.682	-2.289	2.947	2.794.018

	Vastgoed beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2023	502.081	611.318	1.392.441	2.182	5.918	2.513.940
Aankopen	-	50.369	654.204	-	-	704.573
Verkopen	-2.165	-169.806	-524.858	345	-	-696.483
Overige mutaties	-	1.672	-195	-	11	1.489
Herwaardering	-50.339	68.640	66.478	-435	-1.616	82.727
Stand per 31 december 2023	449.577	562.193	1.588.070	2.092	4.313	2.606.246
Derivaten onder passiva	-	-	-	-	-	-
Totaal per 31 december 2023	449.577	562.193	1.588.070	2.092	4.313	2.606.246

Derivaten met een negatieve waarde zijn verantwoord onder de overige schulden en overlopende passiva. De overige mutaties hebben onder andere betrekking op mutaties liquide middelen onder beheer bij de vermogensbeheerders, lopende interest en nog af te handelen beleggingstransacties.

Reële waarde

Afgezien van de beleggingsvorderingen en -schulden zijn de beleggingen van het fonds gewaardeerd tegen reële waarde per balansdatum. Het is over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde. Voor de meerderheid van de beleggingen van het fonds kan gebruik worden gemaakt van marktnoteringen. Echter, bepaalde beleggingen zijn gewaardeerd door middel van gebruikmaking van 'netto contante waarde'-berekeningen dan wel andere methoden.

- Genoteerde marktprijzen: Beleggingen met genoteerde marktprijzen worden verhandeld aan een effectenbeurs of betreffen liquide middelen. Hieronder vallen aandelen, obligaties, onderpanden en banktegoeden.
- Onafhankelijke taxaties: Deze worden toegepast voor de waardering van onroerend goed in bezit van het fonds. Alle vastgoedobjecten worden jaarlijks getaxeerd door externe taxateurs waarvan de onafhankelijkheid ten opzichte van de waardering onbetwist is. De juistheid en volledigheid van de gebruikte informatie voor de taxatie wordt gecontroleerd.
- NCW berekeningen: De 'netto contante waarde'-methode wordt bepaald door de te ontvangen kasstromen contant te maken op basis van de geldende markttrente. In de waardering is rekening gehouden met het oninbaarheidsrisico.
- Andere methode: Marktwaaardebepaling niet gebaseerd op marktdata, maar gebaseerd op aannames en schattingen die de prijs significant beïnvloeden. Hieronder vallen de equity linked swaptions en inflations swaps, swaptions, options OTC en de deelnemingen.

TOELICHTING OP DE BALANS

Daarnaast worden beleggingsfondsen waarvan door een externe partij de Net Asset Value (NAV) wordt opgegeven onder deze methode verantwoord. Tevens worden fondsen die gewaardeerd worden op intrinsieke waarde onder de "Andere methode" opgenomen. Dit betreft fondsen waarbij de marktwaarde wordt ontleend aan de meest recente rapportages van de fundmanagers en de fund-to-fund managers.

Voor fondsbeleggingen in vastgoed, private equity en infrastructuur wordt de waardering bepaald op basis van de laatst ontvangen fondsrapportages. Deze rapportages zijn door een onafhankelijke accountant gecontroleerd maar de periode van deze rapportages loopt niet synchroon met het boekjaar van het pensioenfonds. Om deze onzekerheid te mitigeren wordt jaarlijks achteraf een aansluiting gemaakt.

Overzicht ultimo 2024

	Genoteerde marktprijzen	Onafhankelijke taxaties	NCW berekeningen	Andere methode(n)	Totaal
Vastgoedbeleggingen	-	-	-	445.901	445.901
Aandelen	602.864	-	-	145.454	748.318
Vastrentende waarden	1.304.431	-	1.137	286.605	1.592.173
Derivaten	-	-	-2.289	-	-2.289
Overige beleggingen	844	-	-	2.185	3.029
	1.908.139	-	-1.152	880.146	2.787.132

Overzicht ultimo 2023

	Genoteerde marktprijzen	Onafhankelijke taxaties	NCW berekeningen	Andere methode(n)	Totaal
Vastgoedbeleggingen	-	-	-	449.577	449.577
Aandelen	434.328	-	-	124.835	559.162
Vastrentende waarden	1.288.789	-	1.271	295.900	1.585.960
Derivaten	-	-	2.092	-	2.092
Overige beleggingen	1.365	-	-	2.948	4.313
	1.724.482	-	3.363	873.260	2.601.105

Opgemerkt wordt dat schattingen naar hun aard subjectief zijn en dat de geschatte actuele waarden van financiële instrumenten derhalve inherent onderhevig zijn aan onzekerheden en waardeoordelen ten aanzien van volatiliteit, rentestand en kasstromen. Deze schattingen zijn momentopnames, gebaseerd op de marktomstandigheden en de op dat moment beschikbare informatie.

Vastgoedbeleggingen

	2024	2023
Direct vastgoed	-	-
Indirect vastgoed	445.901	449.577
Beleggingsdebiteuren	-	-
Beleggingscrediteuren	-	-
Totaal per 31 december	445.901	449.577

TOELICHTING OP DE BALANS

Aandelen

	2024	2023
Private equity aandelen	1.208	1.776
Aandelenbeleggingsfondsen	747.110	557.386
Beleggingsdebiteuren	1.458	3.030
Beleggingscrediteuren	-	-
Stand per 31 december	749.776	562.193

Vastrentende waarden

De vastrentende waarden kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	2024	2023
Obligaties	814.162	796.131
Obligatiefondsen	684.296	657.262
Leningen op schuldbekentenissen	1.137	1.271
Money Market Fund	92.578	131.296
Beleggingsdebiteuren	5.509	2.110
Stand per 31 december	1.597.682	1.588.070

Derivaten

	2024	2023
Valutaderivaten	-2.289	2.092

Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruikgemaakt van derivaten. Als hoofdregel geldt dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het algemene beleggingsbeleid. De portefeuillestructuur en het risicoprofiel, berekend inclusief de economische effecten van derivaten, dienen zich binnen de door het Bestuur vastgestelde grenzen (limieten) te bevinden. Het fonds gebruikt derivaten voornamelijk om het valutarisico en het renterisico af te dekken.

Eén van de belangrijkste risico's bij derivaten is het kredietrisico. Dit is het risico dat tegenpartijen niet aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met te goeder naam en faam bekendstaande partijen. Bovendien geldt dat zoveel mogelijk wordt gewerkt met onderpand.

Gebruik wordt gemaakt van onder meer de volgende instrumenten:

- Valutatermijncontracten: dit zijn met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het verkopen van een valuta en de aankoop van een andere valuta, tegen een vooraf vastgestelde prijs en op een vooraf vastgestelde datum.
- Door middel van valutatermijncontracten worden valutarisico's afgedekt.
- Beleggingsfondsen: het renterisico wordt gedeeltelijk afgedekt door beleggingen in Insight LDI Solutions Plus fondsen.

TOELICHTING OP DE BALANS

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december 2024:

Type contract	2024		2023	
	Contract- omvang	Contract- waarde	Contract- omvang	Contract- waarde
Forward EUR/GBP	24.542	66	22.862	127
Forward EUR/USD	35.241	-741	22.269	526
Forward EUR/USD	35.365	-617	20.552	481
Forward EUR/USD	34.002	-482	21.870	462
Forward EUR/USD	32.086	-503	22.389	497
Forward EUR/USD	1.758	-12	-	-
Forward USD/EUR	150	0	-	-
		-2.289		2.092

Overige beleggingen naar soort

De overige beleggingen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	2024	2023
Infrastructuur	2.185	2.948
Liquide middelen	844	1.365
Beleggingscrediteuren	-82	-
Totaal per 31 december	2.947	4.313

2. Vorderingen en overlopende activa

	2024	2023
Vorderingen op werkgevers	4.729	4.848
Nog te factureren premie	4.551	4.368
Rekening-courant	1	3
Overige vorderingen	862	24
Stand per 31 december	10.143	9.243

	2024	2023
Werkgevers	5.167	5.279
Te ontvangen van UWV	24	32
Voorziening dubieuze debiteuren	-462	-463
	4.729	4.848

TOELICHTING OP DE BALANS

Bij de waardering van vorderingen wordt rekening gehouden met het risico van oninbaarheid door hiervoor een voorziening in aftrek te brengen op het saldo van de uitstaande vorderingen. Voor gelijksoortige posten met gelijksoortige risico's wordt gezamenlijk een schatting gemaakt van verliezen en risico's op balansdatum. Deze systematiek om de voorziening vast te stellen wordt de statische methode genoemd.

3. Overige activa

	2024	2023
Rekening-courant ING	6.789	5.123
Stand per 31 december	6.789	5.123

Onder de liquide middelen worden opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn. Bankrekeningen die beheerd worden door de vermogensbeheerder zijn onder beleggingen voor risico fonds opgenomen.

Er zijn geen kredietfaciliteiten van toepassing.

TOELICHTING OP DE BALANS

PASSIVA

4. Eigen vermogen

Mutatieoverzicht eigen vermogen

	Stichtings- kapitaal	Beleidsreserve	Solvabiliteits- reserve	Totaal
Stand per 1 januari 2023	0	212.299	332.784	545.083
Uit bestemming saldo van baten en lasten	-	-9.592	-6.877	-16.469
Stand per 31 december 2023	0	202.707	325.907	528.613
Bestemming saldo van baten en lasten	-	66.675	-8.650	58.025
Stand per 31 december 2024	0	269.382	317.257	586.638

Solvabiliteit

	31-12-2024		31-12-2023	
		In %		In %
Pensioenvermogen	2.810.441	126,5	2.612.305	125,4
Af: technische voorzieningen	2.221.513	100,0	2.083.691	100,0
Eigen vermogen	588.928	26,5	528.613	25,4
Af: vereist eigen vermogen	323.271	114,6	331.920	15,9
Vrij vermogen	265.656	12,0	196.693	9,4
Minimaal vereist eigen vermogen	93.851	4,2	89.548	4,3
UFR dekkingsgraad		126,5%		125,4%
Beleidsdekkingsgraad		128,4%		128,9%

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt het fonds gebruik van het standaardmodel. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder toelichting solvabiliteitsrisico.

De UFR-dekkingsgraad is als volgt berekend: (totale activa -/- schulden)/technische voorzieningen * 100%.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de UFR-dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden.

Als het eigen vermogen lager is dan het minimale vereiste eigen vermogen, bevindt het fonds zich in een situatie van dekkingstekort. Indien het eigen vermogen lager is dan het vereiste eigen vermogen, maar wel ten minste gelijk is aan het minimale vereiste eigen vermogen, bevindt het fonds zich in een situatie van reservetekort. De solvabiliteit van het fonds is toereikend.

TOELICHTING OP DE BALANS

Het verloop van de UFR-dekkingsgraad kan als volgt worden gespecificeerd:

Ontwikkeling dekkingsgraad	2024	2023
Beginstand	125,4%	127,6%
Premie	0,0%	0,1%
Uitkeringen	0,7%	0,8%
Toeslagen / korting	-2,4%	0,0%
Wijziging rentetermijnstructuur	-2,6%	-4,1%
Rendement	5,3%	1,5%
Wijziging actuariële grondslagen	0,5%	0,0%
Overig	-0,5%	-0,5%
Eindstand	126,4%	125,4%

5. Technische voorzieningen voor risico fonds

Mutatieoverzicht technische voorzieningen

	2024	2023
Stand per 1 januari	2.083.691	1.976.284
Pensioenopbouw	42.760	39.036
Indexering en overige toeslagen	40.334	7
Rentetoevoeging	70.756	63.582
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-59.183	-56.379
Inkoop uit hoofde van VPL regeling	-	-
Vervallen 3-maandsmiddeling in RTS		
Wijziging UFR		
Wijziging marktrente	44.595	65.255
Wijziging actuariële grondslagen	8.277	-
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-4.354	-18.173
Overige mutaties	-5.363	14.079
Stand per 31 december	2.221.513	2.083.691

Voor een verdere toelichting op de verschillende posten wordt verwezen naar de toelichting op de verschillende posten uit de staat van baten lasten.

Specificatie voorzieningen naar aard:

	2024	2023
Basisregeling	2.218.711	2.069.388
Premievrijstelling/IBNR	2.803	14.303
Stand per 31 december	2.221.513	2.083.691

TOELICHTING OP DE BALANS

Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

	2024		2023	
	Aantallen	Voorziening	Aantallen	Voorziening
Actieve deelnemers	14.480	635.785	12.505	588.453
Gewezen deelnemers	45.077	780.785	42.579	736.492
Pensioengerechtigden	13.829	720.862	13.281	673.018
Overigen	-	84.081	-	85.727
Stand per 31 december	73.386	2.221.513	68.365	2.083.691
Toekomstige kosten uitvoering pensioenregeling			-	-
	73.386	2.221.513	68.365	2.083.691

Korte beschrijving van de pensioenregeling

De pensioenregeling kan worden gekenmerkt als een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling met een pensioenleeftijd van 68 jaar. In 2024 wordt een aanspraak op ouderdomspensioen opgebouwd van 1,60% van de in dat jaar geldende pensioengrondslag (2023: 1,54%). De pensioengrondslag is gelijk aan het loon volgens de Wet financiering sociale verzekeringen, verminderd met de franchise van € 17.545. De franchise wordt jaarlijks vastgesteld. Tevens bestaat er recht op nabestaandenpensioen. Deelname aan de regeling is mogelijk vanaf de leeftijd van 18 jaar. Jaarlijks beslist het Bestuur van het fonds over de mate waarin de opgebouwde aanspraken worden geïndexeerd. Overeenkomstig artikel 10 van de Pensioenwet kan de pensioenregeling worden gekwalificeerd als een uitkeringsovereenkomst.

Toeslagverlening

Het Bestuur streeft ernaar jaarlijks per 1 januari toeslagen toe te kennen. Het Bestuur hanteert hierbij als maatstaf de prijsinflatie (te weten het CBS-consumentenindexcijfer, alle huishoudens afgeleid). Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd. De toeslagverlening wordt uit beleggingsrendement gefinancierd. In de gedempte kostendekkende premie wordt rekening gehouden met het verwachte rendement van het fonds en de financiering van toeslagen.

Indien een toeslag toegekend wordt, worden de aanspraken van deelnemers, de aanspraken van gewezen deelnemers en de ingegane pensioenen met eenzelfde percentage verhoogd.

Vanaf 1 januari 2016 valt het toeslagbeleid onder het financiële toetsingskader dat geldt vanaf 1 januari 2015. Dit betekent dat het beleid toekomstbestendig moet zijn:

- Tot een beleidsdekkingsgraad van 110% mag er niet geïndexeerd worden.
- Bij een beleidsdekkingsgraad vanaf 130% (deze bovengrens wordt periodiek vastgesteld conform de wettelijke voorschriften) mag conform de ambitie volledig worden geïndexeerd.
- Tussen genoemde grenzen kan een pro-rata toeslag toegekend worden.

Deze staffel is een richtlijn; het Bestuur beslist jaarlijks over het al dan niet toekennen van een toeslag.

Vanaf een beleidsdekkingsgraad hoger dan de bovengrens van de nieuwe beleidsstaffel kan het Bestuur inhaaltoeslagen verlenen, maar pas als eventuele kortingen ongedaan zijn gemaakt en de toeslagverlening volledig is verleend. Voor inhaaltoeslagverlening mag jaarlijks maximaal 1/5 van het voor inhaal beschikbare vermogen worden ingezet.

In 2024 is er besloten om een toeslag te verlenen per 1 januari 2025 ter hoogte van 1,86%. Dit geldt voor deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden.

TOELICHTING OP DE BALANS

6. Overige schulden en overlopende passiva

	2024	2023
Pensioenen	1.270	1.692
Te betalen kosten	273	703
Kortlopende schuld u.h.v. afloop VPL	-	4.627
Handelscrediteuren	1.256	1.293
Stand per 31 december	2.799	8.316

Specificatie pensioenen

	2024	2023
Uitkeringen	2	6
Premies	120	86
Waardeoverdrachten	-	466
Belasting en sociale lasten	1.148	1.134
	1.270	1.692

Specificatie te betalen kosten

	2024	2023
Advies en controle	123	121
Beleggingen	-	281
Overige kosten	150	301
	273	703

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Risicobeheer en derivaten

Solvabiliteitsrisico

Het fonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de reële waarde van de pensioenverplichtingen.

Het belangrijkste risico voor het fonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als naar de specifieke normen die door de toezichthouder worden opgelegd.

Indien de solvabiliteit van het fonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het fonds de premie voor de onderneming en de deelnemers moet verhogen, naast het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslag van opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

TOELICHTING OP DE BALANS

De UFR-dekkingsgraad heeft zich als volgt ontwikkeld:

	2024	2023
Technische voorzieningen	2.221.513	2.083.691
Buffers:		
S1 Renterisico	46.600	70.380
S2 Risico zakelijke waarden	242.987	249.633
S3 Valutarisico	70.837	62.550
S5 Kredietrisico	71.275	59.041
S6 Verzekeringstechnische risico	62.072	54.120
S10 Actief beheerrisico	17.449	21.345
Diversificatie-effect	-187.949	-185.149
Totaal S vereiste buffers	323.271	331.920
Vereist vermogen (artikel 132- Pensioenwet)	2.544.784	2.415.611
Aanwezig vermogen (totaal activa - schulden)	2.810.441	2.609.810
Tekort / surplus	265.657	194.198

Het fonds heeft ter afdekking van risico's derivatencontracten afgesloten. Hiermee is bij het bepalen van de vereiste buffers rekening gehouden. Deze derivatencontracten zijn valutatermijncontracten of onderdeel van beleggingsfondsen, en zijn verantwoord onder de vastrentende waarden. Bij de berekening van de buffers past het fonds het standaardmodel van DNB toe, waarbij uitgegaan wordt van het vereist vermogen in evenwichtssituatie, gebaseerd op de strategische asset mix.

Beleid en risicobeheer

Het Bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- Beleggingsbeleid
- Premiebeleid
- Herverzekeringsbeleid
- Toeslagbeleid

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van de te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALM-studies. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën, en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's. De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het Bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid.

De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de volgende belangrijkste (beleggings-)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruikgemaakt van derivaten.

Methodiek "Look through"

De specificaties van de beleggingen zijn op basis van look through methodiek. Dit is afwijkend ten opzichte van vorig boekjaar. De vergelijkende cijfers zijn (zoveel mogelijk) hierop aangepast. Onderstaand laat de balanswaarde ultimo boekjaar zien en de daaruit volgende look through waarde.

TOELICHTING OP DE BALANS

	2024		2023	
	Waarde voor look through	Waarde na look trough	Waarde voor look through	Waarde na look trough
Vastrentende waarden	1.592.173	1.571.512	1.585.960	1.599.387
Aandelen	748.318	705.512	559.162	514.433
Vastgoed	445.901	455.638	449.577	454.662
Derivaten	-2.289	-10.476	2.092	-156.509
Overig en Liquide middelen	3.029	64.945	4.313	189.131
Subtotaal	2.787.132	2.787.132	2.601.105	2.601.105
Overlopende activa/passiva	6.885	6.885	5.141	5.141
Totaal per 31 december	2.794.017	2.794.017	2.606.245	2.606.245

Marktrisico (S1-S4)

Het marktrisico omvat het renterisico, het prijs(koers)risico, het valutarisico en het grondstoffenrisico. Het marktrisico omvat de mogelijkheden voor winst of verlies en door een verandering van marktfactoren. Marktfactoren kunnen bijvoorbeeld marktprijzen zijn van aandelen, grondstoffen, vastgoed en private equity (prijsrisico), maar ook valutakoersen (valutarisico) of rentes (renterisico). De strategie van het fonds met betrekking tot het beleggingsrisico wordt bepaald door de beleggingsdoelstellingen. Het marktrisico wordt op dagelijkse basis beheerst in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overall marktposities worden periodiek gerapporteerd aan het Bestuur.

De mate waarin de beleggingsportefeuille van het fonds gevoelig is voor het prijs- en renterisico is in de volgende alinea weergegeven, vervolgens worden de risico's die het fonds loopt nader toegelicht.

S1 Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarden van de vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen wijzigen als gevolg van veranderingen in de marktrente. De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration geeft aan hoeveel procent bij benadering de reële waarde van een belegging of verplichting verandert bij een parallelle verschuiving van de rentecurve. Een hoge duration geeft een hoge gevoeligheid voor veranderingen in de rente weer.

In de hieronder genoemde balanswaarde vastrentende waarden zijn ook de beleggingen Geldmarktfondsen opgenomen, daar deze worden meegerekend voor de duration. De Geldmarktfondsen zijn verantwoord onder Overige beleggingen.

	2024		2023	
	Balanswaarde	Duration	Balanswaarde	Duration
Duration van de vastrentende waarden (excl. derivaten)	1.595.783	4,65	1.729.043	4,20
Duration van de vastrentende waarden (incl. derivaten)	1.590.110	18,95	1.569.186	18,31
Duration van de (nominale) pensioenverplichtingen	2.221.513	18,90	2.083.691	18,70

Op balansdatum is de duration van de beleggingen aanzienlijk korter dan de duration van de verplichtingen. Er is derhalve sprake van een zogenaamde "duration-mismatch". Dit betekent dat bij een rentestijging de waarde van beleggingen minder snel daalt dan de waarde van verplichtingen (bij toepassing van de reële marktrentestructuur), waardoor de dekkingsgraad zal stijgen. Bij een rentedaling zal de waarde van de beleggingen minder snel stijgen dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt. Het beleid van het fonds is gericht op het verkleinen van de "duration-mismatch". Dit wordt gerealiseerd door het kopen van meer langlopende obligaties, in plaats van aandelen (aandelen hebben per definitie een duration van nul), binnen de portefeuille kortlopende obligaties te vervangen door langlopende obligaties of door middel van renteswaps.

TOELICHTING OP DE BALANS

Bij een renteswap wordt een vaste lange rente geruild tegen een variabele korte rente. Het fonds ontvangt in dit geval een lange rente, vergelijkbaar met de kasstroom van een langlopende obligatie, en betaalt daarvoor een variabele korte rente (bijvoorbeeld Euribor). Hierdoor wordt de "duration-mismatch" verkleind, maar het fonds wordt wel afhankelijk van de ontwikkeling van de korte rente die het fonds aan de tegenpartij betaalt. Bij het afsluiten van een swap kunnen dus mismatchrisico's worden afgedekt en worden nieuwe risico's geïntroduceerd, die gepaard gaan met dit soort instrumenten (zoals liquiditeit, tegenpartij en juridisch risico).

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	2024		2023	
Resterende looptijd ≤ 1 jaar	576.903	36,7%	676.029	42,3%
Resterende looptijd 1 < 5 jaar	314.377	20,0%	258.123	16,1%
Resterende looptijd 5 < 10 jaar	389.111	24,8%	325.269	20,3%
Resterende looptijd 10 < 20 jaar	176.746	11,2%	179.086	11,2%
Resterende looptijd > 20 jaar	114.375	7,3%	160.879	10,1%
Totaal per 31 december	1.571.512	100,0%	1.599.387	100,0%

S2 Risico zakelijke waarden

Het risico zakelijke waarden of prijsrisico is het risico van waardeveranderingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardeveranderingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico wordt gemitigeerd door diversificatie.

Vastgoedbeleggingen

	2024		2023	
		%		%
Kantoren	3.903	0,9	449.577	98,9
Woningen	418.508	91,9	-	98,9
Winkels	1.952	0,4	-	98,9
Overige	21.539	4,7	-	98,9
Participaties in vastgoedmaatschappijen	9.737	2,1	5.085	1,1
Totaal per 31 december	455.638	100,0	454.662	100,0

TOELICHTING OP DE BALANS

	2024		2023	
		%		%
Europa (EU landen)	446.792	98,1	449.962	99,0
Europa (Niet EU landen)	399	0,1	148	0,0
Noord-Amerika	4.359	1,0	1.865	0,4
Azië exclusief Japan	727	0,2	1.326	0,3
Pacific	1.801	0,4	689	0,2
Centraal en Zuid-Amerika	-	-	-	-
Overige landen	1.560	0,3	672	0,1
Totaal per 31 december	455.638	100,0	454.662	100,0

Aandelen

	2024		2023	
		%		%
Basismaterialen	25.284	3,6	28.684	5,6
Cyclische consumptiegoederen	71.376	10,1	39.491	7,7
Financiële instellingen	110.729	15,7	72.038	14,0
Niet cyclische consumptiegoederen	39.480	5,6	27.719	5,4
Gezondheidszorg	87.865	12,5	74.372	14,5
Nutsbedrijven	7.034	1,0	4.314	0,8
Telecommunicatie	54.159	7,7	32.817	6,4
Energie	2.766	0,4	6.452	1,3
Industrie	191.782	27,2	107.831	21,0
Technologie	111.138	15,8	82.924	16,1
Diversen	3.899	0,6	37.791	7,3
Totaal per 31 december	705.512	100,0	514.433	100,0

	2024		2023	
		%		%
Europa (EU landen)	250.820	35,6	217.149	42,2
Europa (Niet EU landen)	84.965	12,0	78.313	15,2
Noord-Amerika	229.757	32,6	92.422	18,0
Midden- en Zuid-Amerika	8.789	1,2	8.651	1,7
Azië exclusief Japan	88.289	12,5	91.529	17,8
Pacific	30.084	4,3	13.793	2,7
Overige landen	12.809	1,8	12.574	2,4
Totaal per 31 december	705.512	100,0	514.433	100,0

S3 Valutarisico

Het valutarisico is het risico dat de waarde van een financieel instrument zal fluctueren als gevolg van veranderingen in valutawisselkoersen. Het totaalbedrag van de gehele beleggingsportefeuille dat buiten de euro wordt belegd bedraagt ultimo 2024 circa € 738.236 (2023: € 606.460). Het strategische beleid van het fonds is om 50% van de belangrijkste valutaposities af te dekken.

TOELICHTING OP DE BALANS

	2024			2023		
	Voor afdekking	Valuta derivaten	Netto positie (na)	Voor afdekking	Valuta derivaten	Netto positie (na)
Euro	2.053.699	227.518	2.281.217	1.991.299	181.457	2.172.756
USD	378.831	-172.798	206.033	260.280	-122.865	137.414
GBP	79.339	-52.760	26.579	79.128	-50.178	28.950
JPY	23.866	-131	23.735	9.982	29	10.012
HKD	29.171	-	29.171	31.386	-402	30.984
CAD	9.472	-55	9.417	3.764	-258	3.506
AUD	5.921	-1.046	4.876	4.006	-1.296	2.710
SEK	14.138	-945	13.193	13.022	-1.352	11.670
CHF	21.608	-545	21.063	15.014	-424	14.589
DKK	22.864	-256	22.608	25.298	-9	25.289
NOK	9.460	-1.089	8.371	8.667	-467	8.200
Overig	143.567	-2.696	140.871	155.914	-890	155.025
Totaal per 31 december	2.791.935	-4.803	2.787.134	2.597.759	3.346	2.601.105

S5 Kredietrisico

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC) derivatenposities worden aangegaan, en bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten, waardoor het fonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft jegens het fonds; het vragen van extra zekerheden zoals onderpanden en dergelijke bij hypothecaire geldleningen, en het uitlenen van effecten; het hanteren van prudente verstrekkingnormen bij hypothecaire geldleningen.

Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het fonds enkel belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot OTC-derivaten wordt door het fonds enkel gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten, zodat posities van het fonds adequaat worden afgedekt door een onderpand. Er wordt gebruikgemaakt van dagelijkse waarderingen.

	2024		2023	
		%		%
Bedrijfsobligaties	808.701	51,5	862.882	54,0
Hypotheke	224.187	14,3	213.553	13,4
Inflation Linked Bonds	-	-	-	-
Loans	1.134	0,1	1.271	0,1
Staatsobligaties	537.490	34,2	521.681	32,6
Totaal per 31 december	1.571.512	100,0	1.599.387	100,0

TOELICHTING OP DE BALANS

	2024		2023	
		%		%
Mature markets	1.489.492	94,8	1.505.270	94,1
Emerging markets	82.020	5,2	94.117	5,9
Totaal per 31 december	1.571.512	100	1.599.387	100,0

Van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille kan het volgende overzicht worden gegeven:

	2024		2023	
		%		%
AAA	204.254	13,0	170.561	10,7
AA	450.134	28,6	413.961	25,9
A	143.607	9,1	153.463	9,6
BBB	116.239	7,4	102.162	6,4
< BBB	33.844	2,2	40.412	2,5
Niet gespecificeerd	47.934	3,1	70.717	4,4
Geen rating	575.501	36,6	648.111	40,5
Totaal per 31 december	1.571.512	100	1.599.387	100,0

Onder 'geen rating' zijn in 2024 voornamelijk de Insight LDI Solution Plus fondsen in de matchingportefeuille opgenomen.

S6 Verzekeringstechnisch risico (actuariële risico's)

De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden (kortleven) en arbeidsongeschiktheid.

Langlevensrisico

Langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorziening. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van Prognosetafel AG 2024 met adequate correcties voor ervaringssterfte is het Langlevensrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat het fonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen, waarvoor door het fonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen. Het beleid van het fonds is om het risico op overlijden niet te herverzekeren.

Arbidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit, naast het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen ("schadereserve"). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien. Het beleid van het fonds is om het arbeidsongeschiktheidsrisico niet te herverzekeren.

Toeslagrisico (actuariële risico's)

Het Bestuur van het fonds heeft de ambitie om het pensioen te indexeren. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd, is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, het rendement, de looninflatie en demografie.

Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagtoezegging voorwaardelijk is. Het beleid en de ambitie inzake toeslagverlening zijn weergegeven in de toelichting van de post "Indexering en overige toeslagen".

TOELICHTING OP DE BALANS

S7 Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen. Hierdoor kan het pensioenfonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico wordt beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er moet eveneens rekening worden gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten, zoals premies.

Inzake het liquiditeitsrisico kan het volgende worden vermeld:

Ultimo 2023 zijn er voldoende beleggingen, die onmiddellijk zonder waardeverlies te gelde kunnen worden gemaakt om een eventuele onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren.

S8 Concentratierisico

Grote posten zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen, moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt. Concentratierisico is gemeten naar concentratie van een land of bij een tegenpartij. Dit betreft per 31 december 2024 de volgende posten:

	31-12-2024	31-12-2023
Duitsland	111.008	92.023
Nederland	84.209	84.745
Frankrijk	89.208	82.664

In het algemeen geldt dat concentratierisico kan optreden als een adequate spreiding van activa en passiva ontbreekt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuilles in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. Een portefeuille van leningen die sterk sector gebonden is, kan door deze sectorconcentratie een verhoogd risico lopen. Indien aandelen in dezelfde sector worden aangehouden, is sprake van een cumulatief concentratierisico. Ultimo 2023 wordt dit risico adequaat beheerd, en worden door het fonds hiervoor geen extra buffers aangehouden in de solvabiliteitstoets.

S9 Operationeel risico

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het pensioenfonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden als interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen, enzovoorts.

Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het Bestuur.

De beleggingsportefeuille is ondergebracht bij Van Lanschot Kempen Investment Management N.V. (fiduciair manager). Met deze partij is een overeenkomst en servicelevel agreement gesloten. De afhankelijkheid van deze partij wordt beheerst doordat de bewaring van de stukken uit de portefeuille is ondergebracht bij Custodian Caceis Bank N.V.

Het Bestuur beoordeelt jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering door middel van performancerapportages (alleen vermogensbeheerders), SLA-rapportages en onafhankelijk getoetste interne beheersingsrapportages (ISAE 3402-rapportages). Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing van de operationele risico's, worden door het fonds hiervoor geen buffers aangehouden in de solvabiliteitstoets.

Systeemrisico

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van het fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar.

TOELICHTING OP DE BALANS

S10 Actief beheerrisico

Het actief beheerrisico heeft betrekking op de ruimte om bij de uitvoering van het beleggingsbeleid af te wijken van de strategisch nageleefde portefeuille. De mate van actief beheer is bepaald aan de hand van de tracking error ten opzichte van de voor de portefeuille vastgestelde benchmark. De S10 is eind 2017 op nul gesteld aangezien er na de ESG-transitie in het vierde kwartaal, geen aandelenbeleggingsfonds meer is met een tracking error hoger dan 1. Bij de bepaling van het vereist vermogen past het pensioenfonds het standaardmodel van DNB toe.

Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen het fonds, de aangesloten ondernemingen en hun Bestuurders.

Transacties met Bestuurders

Inzake de beloning van Bestuurders wordt verwezen naar de toelichting op de pensioenuitvoeringskosten. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) Bestuurders. Enkele Bestuurders nemen deel aan de pensioenregeling van het fonds op basis van voorwaarden in de pensioenregeling.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Ontvangen zekerheden en garanties

Er zijn geen zekerheden of garanties ontvangen.

Investerings- en stortingsverplichtingen

Per ultimo 2024 bedragen de investeringsverplichtingen van het pensioenfonds € 129,6 miljoen. Deze investeringsverplichtingen worden hieronder kort toegelicht.

a. ICG Direct Lending:	€ 31,2 miljoen
b. Alcentra Direct Lending:	€ 20,1 miljoen
c. European Direct Lending:	€ 14,3 miljoen
d. DMFCO Dutch Mortgage Fund	€ 64,0 miljoen
Totaal:	€ 129,6 miljoen

Totaal van niet in de balans opgenomen verplichting per eind 2024 bedraagt € 129,6 miljoen.

Voorwaardelijke verplichtingen

Per jaareinde lopen er geen juridische procedures tegen het pensioenfonds en heeft het pensioenfonds evenmin juridische procedures aangespannen tegen derden.

Verstrekte zekerheden en garanties

Er zijn geen zekerheden verstrekt of garanties gesteld.

Belangrijke gebeurtenissen na balansdatum

Het pensioenfonds heeft op 22 april 2025 de invaarmelding ingediend bij DNB.

De belastingadviseur van het fonds is in gesprek met de belastingdienst over de ingediende suppleties over de jaren 2018 tem 2020. De methodiek die het fonds hier (ook in eerdere jaren) heeft gehanteerd, wordt niet zondermeer goedgekeurd door de belastingdienst. Afhankelijk van uitkomsten van dit overleg, wordt mogelijk een deel van de verwachte belastingteruggave niet door het fonds ontvangen. Het totaal aan openstaande suppletie voor 2018 tem 2020 bedraagt €0,74 miljoen.

TOELICHTING OP STAAT VAN BATEN EN LASTEN

Toelichting op de staat van baten en lasten

7. Premiebijdragen voor risico pensioenfonds (van werkgevers en werknemers)

	31-12-2024	31-12-2023
Werkgevers- en werknemersgedeelte	59.510	57.076
	59.510	57.628

Het werkgevers- en werknemersgedeelte van de premiebijdragen 2024 ligt € 2,4 miljoen hoger dan in 2023. De totale bijdrage van werkgever en werknemers bedraagt 28,3% van de grondslag in 2024, net als in 2023. Daarnaast is het aantal werkgevers in 2024 toegenomen van 2.145 naar 2.207. De kostendeekkende, gedempte en feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

	31-12-2024	31-12-2023
Kostendeekkende premie	56.930	51.541
Gedempte premie	49.412	57.335
Feitelijke premie	59.510	57.076

De kostendeekkende premie is gebaseerd op de marktrente (nominale rentetermijnstructuur van 31 december 2015 gepubliceerd door DNB). Het Bestuur heeft de gedempte premie vastgesteld op basis van een verwacht toekomstig rendement.

De samenstelling van de kostendeekkende premie is als volgt:

	31-12-2024	31-12-2023
Kosten pensioenopbouw	45.064	40.555
Pensioenuitvoeringskosten	4.701	4.051
Solvabiliteitsopslag	7.165	6.935
	56.930	51.541

De samenstelling van de gedempte premie is als volgt:

	31-12-2024	31-12-2023
Kosten pensioenopbouw	24.152	30.364
Pensioenuitvoeringskosten	4.701	4.051
Solvabiliteitsopslag	3.840	5.192
Opslag i.v.m. minimale verwachtingswaarde voor de prijsindex	16.719	17.728
	49.412	57.335

De kosten pensioenopbouw betreffen de kosten van de jaarinkoop van de pensioenaanspraken, inclusief de kosten voor premievrijstelling voor nieuwe arbeidsongeschiktheidsgevallen. De toeslagverlening is voorwaardelijk, en is daarom geen onderdeel van de kosten pensioenopbouw. De pensioenuitvoeringskosten volgen uit de staat van baten en lasten en de vrijval voor kosten uit de technische voorziening.

TOELICHTING OP STAAT VAN BATEN EN LASTEN

De solvabiliteitsopslag 2024 wordt berekend door het percentage vereist vermogen per 31 december 2023 te vermenigvuldigen met de kosten pensioenopbouw. De opslag in verband met minimale verwachtingswaarde voor de prijsindex wordt berekend door rekening te houden met kosten van toekomstige toeslagverlening. Deze wordt bepaald op basis van een prijsinflatie van 2% per jaar.

Er is geen sprake van premiekortingen dan wel premieopslagen.

8. Beleggingsresultaten voor risico pensioenfondsen

	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Totaal
2024			
Vastgoedbeleggingen	10.340	33.460	43.800
Aandelen	12.105	102.607	114.712
Vastrentende waarden	13.676	-22.635	-8.959
Derivaten	-	-11.229	-11.229
Overige beleggingen	69.215	-631	68.584
Kosten vermogensbeheer		-3.825	-3.825
Totaal	105.336	97.746	203.082

	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Totaal
2023			
Vastgoedbeleggingen	9.641	-50.339	-40.698
Aandelen	11.192	68.640	79.831
Vastrentende waarden	12.017	66.478	78.495
Derivaten	-	-435	-435
Overige beleggingen	43	-1.616	-1.573
Kosten vermogensbeheer		-2.555	-2.555
Totaal	32.892	80.173	113.065

De kosten van vermogensbeheer bedragen in 2024 € 3.825 (2023: € 2.555). Transactiekosten zijn onderdeel van de aan- en verkooptransacties van beleggingen. Deze zijn eveneens onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen over 2024 € 494 (2023: € 432).

9. Overige baten

	31-12-2024	31-12-2023
Overig	1.087	10
Totaal	1.087	10

TOELICHTING OP STAAT VAN BATEN EN LASTEN

10. Pensioenuitkeringen

	31-12-2024	31-12-2023
Ouderdomspensioen	44.236	42.401
Partnerpensioen	11.798	11.594
Wezenpensioen	69	62
Afkopen	2.097	1.717
Totaal	58.200	55.774

De post afkopen betreft de afkoop van pensioenen die lager zijn dan € 592,51 (2023: € 594,89) per jaar overeenkomstig de Pensioenwet (artikel 66).

11. Pensioenuitvoeringskosten

	31-12-2024	31-12-2023
Bestuurskosten	2.059	1.429
Administratiekostenvergoeding	4.078	3.854
Controle en advies Actuaris	505	486
Kosten adviseurs	116	61
Contributies en bijdragen	234	256
Accountantskosten	193	204
Toerekening aan VMB	-1.071	-875
Overige kosten	229	199
Totaal	6.344	5.614

In 2024 is onder 'overige kosten' een last van € 10 opgenomen betreffende de dotatie aan de voorziening dubieuze debiteuren. Daarnaast is een last van € 217 verantwoord betreffende in rekening gebrachte portokosten.

Er is een bate van € 60 verantwoord betreffende in rekening gebrachte incassokosten.

Accountantskosten

	31-12-2024	31-12-2023
Controle van de jaarrekening	122	132
Andere controlewerkzaamheden	71	73
	193	204

TOELICHTING OP STAAT VAN BATEN EN LASTEN

Honoraria onafhankelijk accountant

	Onafhankelijke accountant	Overig netwerk	Totaal
2024			
Controle van de jaarrekening	122	-	122
Andere controlewerkzaamheden	71	-	71
Fiscale advisering	25	-	25
	218	-	218

	Onafhankelijke accountant	Overig netwerk	Totaal
2023			
Controle van de jaarrekening	132	-	132
Andere controlewerkzaamheden	51	-	51
Fiscale advisering	57	-	57
	240	-	240

Deze werkzaamheden zijn zowel in 2024 als in 2023 uitgevoerd door Deloitte Accountants B.V.

Overeenkomstig artikel 96 van de Pensioenwet wordt vermeld dat:

- aan het pensioenfonds in het boekjaar 2024 geen dwangsommen en boetes zijn opgelegd;
- aan het pensioenfonds in het boekjaar 2024 geen aanwijzing als bedoeld in artikel 171 van de Pensioenwet is gegeven;
- in het boekjaar 2024 geen bewindvoerder als bedoeld in artikel 173 van de Pensioenwet is aangesteld.

Overeenkomstig artikel 104 van de Wvb wordt vermeld dat aan het pensioenfonds in het afgelopen jaar geen dwangsommen en boetes zijn opgelegd.

12. Mutatie technische voorziening pensioenverplichtingen

	31-12-2024	31-12-2023
Pensioenopbouw	42.760	39.036

	31-12-2024	31-12-2023
Benodigde rente	70.756	63.582

	31-12-2024	31-12-2023
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-59.183	-56.379
Inkoop uit hoofde van VPL-regeling	-	-
	-59.183	-56.379

	31-12-2024	31-12-2023
Wijziging marktrente	44.595	65.255

TOELICHTING OP STAAT VAN BATEN EN LASTEN

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Indexering en overige toeslagen

Deze post bestaat uit de lasten van de in het boekjaar toegekende toeslagen uit hoofde van de voorwaardelijke toeslagverlening.

Rentetoevoeging

De voorziening pensioenverplichtingen is in het boekjaar opgerent met 3,439% (2023: 3,264%). Dit is de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2024.

Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Wijziging actuariële uitgangspunten

De actuariële grondslagen en/of methoden worden periodiek beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruikgemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid.

Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor zowel de gehele bevolking als specifiek voor de populatie van het fonds. De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het Bestuur van het fonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Overige wijzigingen

Resultaat op kanssystemen

	31-12-2024	31-12-2023
Resultaat op Sterfte	692	2.261
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	4.202	-15.402
Resultaat op mutaties	644	-487
Overig resultaat	-8.452	-451
	-2.914	-14.079

TOELICHTING OP STAAT VAN BATEN EN LASTEN

13. Saldo overdrachten van rechten voor risico pensioenfondsen

	31-12-2024	31-12-2023
Inkomende waardeoverdrachten kasstroom	-2.020	-5.630
Toevoeging voorziening pensioenverplichtingen	3.351	6.265
Actuarieel resultaat inkomende waardeoverdrachten	1.331	635
Uitgaande waardeoverdrachten kasstroom	5.286	23.414
Onttrekking voorziening pensioenverplichtingen	-7.705	-24.438
Actuarieel resultaat uitgaande waardeoverdrachten	-2.419	-1.024
Resultaat waardeoverdrachten	-1.087	-389

	31-12-2024	31-12-2023
Toevoeging voorziening pensioenverplichtingen	3.351	6.265
Onttrekking de voorziening pensioenverplichtingen	-7.705	-24.438
Saldo waardeoverdrachten	-4.354	-18.173

	31-12-2024	31-12-2023
Inkomende waardeoverdrachten kasstroom	-2.020	-5.630
Uitgaande waardeoverdrachten kasstroom	5.286	23.414
Saldo waardeoverdrachten	3.267	17.784

Een inkomende waardeoverdracht betreft de ontvangst van het pensioenfonds of de pensioenverzekeraar van de vorige werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers, die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd. Een uitgaande waardeoverdracht betreft de overdracht aan het pensioenfonds of de pensioenverzekeraar van de nieuwe werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers, die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd. De ontvangen koopsommen worden aangewend voor de inkoop van extra pensioenaanspraken.

14. Overige lasten

	31-12-2024	31-12-2023
Diverse kosten	13	32
Totaal	13	32

Personeelsleden

Bij het fonds zijn geen werknemers in dienst.

Bezoldiging Bestuurders

De transacties met Bestuurders hebben betrekking op de vergoedingen voor de werkzaamheden verband houdende met de Bestuurs- en commissievergaderingen. De vergoedingen bestaan uit een vaste vergoeding, een vergoeding voor reis- en verblijfkosten en overige Bestuurskosten 2024: € 2.002 (2023: € 1.429).

TOELICHTING OP STAAT VAN BATEN EN LASTEN

Bestemming saldo van baten en lasten

Het voorstel resultaatbestemming 2024 is opgenomen in de paragraaf van de staat van baten en lasten in de jaarrekening.

Belastingen

De activiteiten van het fonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

Vaststelling van de jaarrekening door het Bestuur

Het Bestuur van het fonds heeft de jaarrekening 2024 vastgesteld op 27 juni 2025.

Namens het Bestuur,

30 juni 2025, Woerden,

L.T.M. de Leede (werkgeversvoorzitter)

I.M. van Eekelen (werknemersvoorzitter)

OVERIGE GEGEVENS

Actuariële verklaring

Opdracht

Door "Stichting de Samenwerking", Pensioenfonds voor het Slagersbedrijf te 's Gravenhage is aan Triple A – Risk Finance Certification B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2024.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaire ben ik onafhankelijk van "Stichting de Samenwerking", Pensioenfonds voor het Slagersbedrijf, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 22.400.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 1.400.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken. Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. Op grond van overgangsrecht gelden genoemde artikelen, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

1. toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
2. het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
3. de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
4. het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuariel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn toereikende technische voorzieningen vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

CONTROLEVERKLARING

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. Hierbij merk ik op dat op grond van overgangsrecht de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet gelden, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van "Stichting de Samenwerking", Pensioenfonds voor het Slagersbedrijf is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen beperkt zijn.

Amsterdam, 27 juni 2025

drs. Hen Veerman AAG RBA

verbonden aan Triple A – Risk Finance Certification B.V

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan het bestuur van “Stichting De Samenwerking”, Pensioenfonds voor het Slagersbedrijf”

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2024

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2024 van “Stichting De Samenwerking”, Pensioenfonds voor het Slagersbedrijf” te ‘s- Gravenhage gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van “Stichting De Samenwerking”, Pensioenfonds voor het Slagersbedrijf” op 31 december 2024 en van het resultaat over 2024 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

1. De balans per 31 december 2024.
2. De winst-en-verliesrekening over 2024.
3. De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van “Stichting De Samenwerking”, Pensioenfonds voor het Slagersbedrijf” Slagersbedrijf “zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 28.000.000. De materialiteit is gebaseerd op 1 % van de het pensioenvermogen per 31 december 2024. Wij beschouwen het pensioenvermogen als de meest geschikte benchmark omdat dit een bepalende factor is in de berekening van de (beleids)dekkingsgraad die de financiële positie van het pensioenfonds weergeeft. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met de met governance belaste personen overeengekomen dat wij aan deze personen tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 1.400.000 rapporteren, alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Reikwijdte van de controle

“Stichting De Samenwerking”, Pensioenfonds voor het Slagersbedrijf kent een aantal kernactiviteiten welke grotendeels zijn uitbesteed aan serviceorganisaties. Het pensioenfonds heeft het beheer van de beleggingen, de beleggingsadministratie en de pensioenadministratie uitbesteed aan respectievelijk Kempen Capital Management B.V., CACEIS Bank S.A., Netherlands Branch en Appel Pensioenuitvoering B.V. en (hierna: 'de uitvoeringsorganisaties'). De jaarrekening wordt opgesteld op basis van informatie die is verstrekt door deze uitvoeringsorganisaties.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verwerven van inzicht in de aard en de significantie van de door de uitvoeringsorganisaties verleende diensten en het effect hiervan op de voor de controle relevante interne beheersing van het pensioenfonds. Op basis hiervan identificeren wij de risico's op een afwijking van materieel belang, bepalen wij de aard en omvang van de uit te voeren controlewerkzaamheden en voeren wij controlewerkzaamheden uit om op deze risico's in te spelen.

Bij de uitvoering van onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van andere onafhankelijke accountants inzake de voor “Stichting De Samenwerking”, Pensioenfonds voor het Slagersbedrijf relevante interne-beheersingsmaatregelen van de uitvoeringsorganisaties zoals weergegeven in de specifiek daarvoor opgestelde (Standaard 3402 type II) rapportages.

Onze controlewerkzaamheden bestaan uit het bepalen van de minimaal verwachte interne-beheersingsmaatregelen. Verder evalueren wij de in de Standaard 3402- en 3000A-rapportages beschreven interne-beheersingsmaatregelen, de verrichte werkzaamheden ter toetsing van de effectieve werking gedurende 2024 en de uitkomsten daarvan. Ook beoordelen wij de evaluatie door het bestuur van de kwaliteit van de uitbesteding aan de uitvoeringsorganisaties.

In aanvulling hierop hebben wij eigen controlewerkzaamheden uitgevoerd, waaronder werkzaamheden ten aanzien van de aanwezige beheersingsmaatregelen op het niveau van het bestuur en het bestuursbureau.

Wij hebben voor de controle van de beleggingen en de beleggingsopbrengsten gebruikgemaakt van een specialist. Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel hebben wij de aard en omvang van de uit te voeren werkzaamheden bepaald, rekening houdend met de omvang en het risicoprofiel van deze activiteiten, en deze vastgelegd in instructies. Daarnaast hebben wij een review uitgevoerd met betrekking tot de uitgevoerde werkzaamheden en de uitkomsten daarvan.

Wij hebben de certificerend actuaris instructies gestuurd op basis van Standaard 620 en NBA-handreiking 1120 'Gebruikmaken van de werkzaamheden van de certificerend actuaris bij de controle van de jaarrekening en staten van pensioenfondsen' ten aanzien van de actuariële certificering met betrekking tot onder andere de consistentie, prudentie en actualiteit van schattingen ten aanzien van de voorziening pensioenverplichtingen en de financiële positie, in overeenstemming met relevante wetgeving. Wij hebben geëvalueerd of de certificerend actuaris heeft voldaan aan onze instructies.

Daarnaast hebben wij de adequaatheid van de werkzaamheden van de actuaris geëvalueerd. Ook hebben wij de competentie, capaciteiten en objectiviteit van de actuaris geëvalueerd. Wij verwijzen hiervoor naar het kernpunt Gevoeligheden ten aanzien van de waardering van de technische voorzieningen.

Door bovengenoemde werkzaamheden bij (groeps)onderdelen, gecombineerd met aanvullende werkzaamheden op groepsniveau, hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de financiële informatie van de groep verkregen om een oordeel te geven over de jaarrekening.

Controleaanpak frauderisico's

Wij hebben risico's geïdentificeerd en ingeschat op een afwijking van materieel belang op de jaarrekening die het gevolg is van fraude. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in de entiteit en haar omgeving, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het bestuur inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort en de wijze waarop de met governance belaste personen toezicht uitoefenen, alsmede de uitkomsten daarvan.

Wij hebben de opzet en de relevante aspecten van het interne beheersingssysteem en in het bijzonder de frauderisicoanalyse, zoals opgenomen in de SIRA (systematische integriteitrisicoanalyse), geëvalueerd alsook bijvoorbeeld de gedragscode, klokkenluidersregeling en de incidentenregistratie. Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd, en voor zover wij noodzakelijk achten, de werking getoetst van interne beheersmaatregelen gericht op het mitigeren van frauderisico's.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van risico's op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en omkoping en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude. Hierbij hebben wij gebruik gemaakt van de elementen die tot fraude kunnen leiden: Rationalisatie, druk (motivatie) en gelegenheid. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

De door ons geïdentificeerde frauderisico's en uitgevoerde specifieke werkzaamheden zijn als volgt:

Doorbreken van interne beheersing door het management (een verondersteld risico).

Risico:

Het bestuur is in een unieke positie om fraude te plegen door de mogelijkheid het proces van financiële verslaggeving en resultaten te manipuleren door middel van het doorbreken van de interne beheersing die anderszins effectief lijken te werken.

Controleaanpak:

- Wij hebben de opzet en de implementatie geëvalueerd en, waar passend geacht, de werking getoetst van de interne-beheersingsmaatregelen die het frauderisico dienen te mitigeren, inclusief de internebeheersingsmaatregelen die aanwezig zijn bij de dienstverleners waaraan het pensioenfonds bedrijfsprocessen heeft uitbesteed.
- Wij hebben een analyse uitgevoerd om te identificeren of er sprake is van (administratieve) journaalposten met een hoger frauderisico. Waar zulke journaalposten zijn geïdentificeerd, hebben wij aanvullende controlewerkzaamheden uitgevoerd om op de geïdentificeerde risico's in te spelen. Deze werkzaamheden omvatten ook het herleiden van transacties naar de broninformatie.
- Wij hebben significante schattingen alsook oordeelsvormingen en veronderstellingen van het bestuur met betrekking tot de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen en de waardering van de beleggingen geëvalueerd. Voor een omschrijving van onze werkzaamheden hieromtrent, verwijzen wij naar de kernpunten met betrekking tot de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen en de waardering van beleggingen.
- Wij hebben elementen van onvoorspelbaarheid in onze controleaanpak opgenomen.

Onze procedures om in te spelen op geïdentificeerde risico's op fraude, hebben niet geleid tot een kernpunt van de controle.

Wij hebben onze risico-inschatting en controleaanpak en resultaten gecommuniceerd aan het bestuur.

Hieruit volgden geen signalen van fraude die kunnen leiden tot een afwijking van materieel belang.

Controleaanpak naleving van wet- en regelgeving

Wij hebben een algemeen inzicht verworven in het wet- en regelgevingskader dat van toepassing is op het pensioenfonds door inlichtingen in te winnen bij het bestuur, de met governance belaste personen en, het lezen van notulen en rapporten van de sleutelfunctiehouders.

Voor zover materieel voor de gerelateerde financiële overzichten, hebben wij op basis van onze risicoanalyse, en rekening houdende met het feit dat het effect van niet-naleving van wet- en regelgeving aanzienlijk varieert, de volgende wet- en regelgeving overwogen: naleving van het (vennootschaps)belastingrecht regelgeving voor financiële verslaggeving en de vereisten in het kader van Titel 9 van Boek 2 BW aangemerkt RJ 610 en de Pensioenwet - aangemerkt als wet- en regelgeving met een directe invloed op de financiële overzichten.

Wij hebben voldoende en geschikte controle-informatie verkregen omtrent het naleven van de bepalingen van die wet- en regelgeving die gewoonlijk wordt geacht van directe invloed te zijn op de financiële overzichten.

Daarnaast is de "Stichting De Samenwerking", Pensioenfonds voor het Slagersbedrijf onderworpen aan overige wet- en regelgeving, zoals ook benoemd in de NBA Handreiking 1144 'Specifieke verplichtingen vanuit de toezichtwet- en regelgeving voor de interne auditor en de externe accountant bij pensioenfondsen' waarvan de gevolgen van niet-naleving een van materieel belang zijnde invloed kunnen hebben op de jaarrekening, bijvoorbeeld ten gevolge van boetes of rechtszaken, te weten:

- Pensioenwet
- Wet verplichte deelneming in een bedrijfstakpensioenfonds (Wet Bpf 2000)
- Besluit Financieel toetsingskader pensioenfondsen (Bftp)
- Algemene verordening gegevensbescherming (AVG)

Gezien de aard van de activiteiten van de “Stichting De Samenwerking”, Pensioenfonds voor het Slagersbedrijf en de complexiteit van deze overige wet- en regelgeving bestaat het risico dat niet wordt voldaan aan de vereisten van deze wet- en regelgeving.

Ten aanzien van deze wet- en regelgeving die geen direct effect hebben op de vaststelling van de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening, zijn onze werkzaamheden beperkter. Naleving van wet- en regelgeving kan van fundamenteel belang zijn voor de operationele aspecten van het pensioenfonds, voor de mogelijkheid van een pensioenfonds om haar activiteiten voort te zetten, dan wel voor het voorkomen van sancties van materieel belang; niet-naleving van dergelijke wet- en regelgeving kan daarom van materieel belang zijnde invloed hebben op de financiële overzichten. Onze verantwoordelijkheid is beperkt tot het uitvoeren van gespecificeerde controlewerkzaamheden ter bevordering van het identificeren van niet-naleving van wet- en regelgeving die een invloed van materieel belang kan hebben op de financiële overzichten. Onze verantwoordelijkheid is beperkt tot het uitvoeren van gespecificeerde controlewerkzaamheden ter bevordering van het identificeren van niet-naleving van wet- en regelgeving die een invloed van materieel belang kan hebben op de financiële overzichten. Onze werkzaamheden ter bevordering van het identificeren van gevallen van niet-naleving van overige wet- en regelgeving die een invloed van materieel belang kan hebben op de jaarrekening zijn beperkt tot (i) het management en, in voorkomend geval, de met governance belaste personen vragen of het pensioenfonds dergelijke wet- en regelgeving naleeft; (ii) de eventuele correspondentie met de desbetreffende vergunningverlenende of regelgevende of toezichthoudende instanties inspecteren.

Uiteraard zijn wij gedurende de controle alert op indicaties van (vermoedens van) niet-naleving van wet- en regelgeving.

Ten slotte hebben wij een schriftelijke bevestiging verkregen dat alle bekende gevallen van niet-naleving of vermoede niet-naleving van wet- en regelgeving ons ter kennis zijn gebracht.

Controleaanpak continuïteit

Het bestuur heeft de jaarrekening opgemaakt uitgaande van de continuïteit van het geheel van de activiteiten van het pensioenfonds voor de voorzienbare toekomst. Onze werkzaamheden om de continuïteitsbeoordeling van het bestuur te evalueren omvatten onder andere:

- Het verkrijgen van controle-informatie omtrent het continuïteitsrisico en de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling bij de vaststelling van bedragen en in de financiële overzichten opgenomen toelichtingen.
- Overwegen of de continuïteitsbeoordeling van het bestuur alle relevante informatie bevat waarvan wij als gevolg van onze controle kennis hebben en het bestuur bevragen over de belangrijkste veronderstellingen en uitgangspunten. Wij hebben hierbij onder andere aandacht besteed aan de solvabiliteitspositie.
- Nagaan of het bestuur gebeurtenissen of omstandigheden heeft geïdentificeerd die gerede twijfel kunnen doen ontstaan over de mogelijkheid van het pensioenfonds om haar continuïteit te handhaven (hierna: continuïteitsrisico's).
- Inwinnen van inlichtingen bij het bestuur over zijn kennis van continuïteitsrisico's na de periode van de door het bestuur verrichte continuïteitsbeoordeling.
- Inspecteren van correspondentie met relevante toezichthoudende instanties.

De financiële positie van het pensioenfonds en de wettelijke mogelijkheid om onder bepaalde omstandigheden de pensioenverplichtingen te kunnen aanpassen is een belangrijk onderdeel van bovenstaande evaluatie. Onze controlewerkzaamheden hebben geen informatie opgeleverd die strijdig is met de veronderstellingen en aannames van het bestuur over de gehanteerde continuïteitsveronderstelling.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met de met governance belaste personen gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Beschrijving van het kernpunt	De wijze waarop dit kernpunt door ons is gecontroleerd
Waardering van illiquide beleggingen De beleggingen vormen een significante post op de balans van het pensioenfonds. Deze beleggingen dienen volgens de Pensioenwet gewaardeerd te worden op marktwaarde. Voor een groot deel van de beleggingen kan de marktwaarde getoetst worden aan direct of indirect genoteerde prijzen die zijn tot stand gekomen op liquide financiële markten. Illiquide beleggingen zijn beleggingen waarvoor een frequente marktnotering ontbreekt, waardoor de prijs op basis van waarderingsmodellen wordt bepaald. Het bepalen van de marktwaarde met behulp van deze modellen is complex en bevat een hoge mate van subjectiviteit. Hierdoor neemt de waarderingsonzekerheid inherent toe bij beleggingen zonder frequent genoteerde marktprijzen en hangt dit samen met de beschikbaarheid en toepasbaarheid van marktgegevens. In de toelichting op de grondslagen voor waardering van activa en passiva geeft "Stichting De Samenwerking", Pensioenfonds voor het Slagersbedrijf", inzicht in de gehanteerde waarderingsmethoden van de illiquide beleggingen. Een beschrijving van deze modellen en technieken is weergegeven in de toelichtingen, noot 1 van de jaarrekening.	Om het risico te ondervangen, hebben wij onder meer: • De opzet, het bestaan en de werking van de beheersingsmaatregelen rondom waardering van de illiquide beleggingen zijn beoordeeld. • Gebruik is gemaakt van Standaard 3402 type II-rapportages, deze zijn geanalyseerd op toereikendheid van de <u>scoping</u>, bevindingen en de impact hiervan op de controlewerkzaamheden. • Vastgesteld is of de in de grondslagen voor waardering van activa en passiva beschreven modellen geschikt zijn om, binnen de geldende wettelijke bepalingen en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, te komen tot een marktwaarde van deze illiquide beleggingen. • Getoetst is of de toepassing van deze modellen en technieken bij het bepalen van de marktwaarde overeenkomstig de beschreven uitgangspunten heeft plaatsgevonden. • De gecontroleerde rapportage waarin de beleggingen zijn opgenomen, is aangesloten bij de financiële administratie en de jaarrekening. • Vastgesteld dat de waarderingsgrondslagen en waarderingsonzekerheid van de beleggingen toereikend zijn toegelicht in de jaarrekening.

Beschrijving van het kernpunt	De wijze waarop dit kernpunt door ons is gecontroleerd
	<u>Onze observatie bij dit kernpunt:</u> Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole geïdentificeerde risico is dat illiquide beleggingen niet juist gewaardeerd zijn en dat de toelichting niet voldoet aan relevante vereisten. Wij achten de waardering van de illiquide beleggingen en de daarbij behorende toelichting in de jaarrekening per 31 december 2024 aanvaardbaar. Wij hebben geen materiële bevindingen te rapporteren.
Gevoeligheden ten aanzien van de waardering van de technische voorzieningen De technische voorziening betreft de belangrijkste verplichting in de balans van het pensioenfonds en vormt één van de belangrijkste componenten voor de berekening van de actuele dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad. De technische voorziening wordt, conform de vereisten van de Pensioenwet, gewaardeerd op marktwaarde. Deze marktwaarde komt tot stand door middel van een berekening waarin gebruik wordt gemaakt van aanspraakgegevens van deelnemers, actuariële grondslagen en schattingselementen en is dan ook gevoelig voor de gehanteerde (actuariële) veronderstellingen en schattingselementen. De certificerend actuaaris onderzoekt onder meer de toereikendheid van de technische voorziening en de naleving van een aantal specifieke wettelijke bepalingen uit de Pensioenwet. “Stichting De Samenwerking”, Pensioenfonds voor het Slagersbedrijf”, heeft in de toelichting op de grondslagen voor waardering van activa en passiva de grondslagen voor de waardering van de technische voorziening toegelicht. Onder de specifieke grondslagen is een verdere detaillering van de technische voorziening gegeven. Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole geïdentificeerde risico is dat actuariële grondslagen met betrekking tot de fonds specifieke ervaringssterfte en kostenopslag niet juist worden toegepast en toegelicht en/of dat actuariële berekeningen onjuist zijn.	Om het risico te ondervangen, hebben wij onder meer: • Controlewerkzaamheden uitgevoerd op de pensioenaanspraken van de deelnemers om de gehanteerde administratieve basisgegevens te toetsen. • Vastgesteld dat de actuaaris met deze basisgegevens werkt bij het toetsen van de technische voorziening. • De certificerend actuaaris instructies gestuurd over de te volgen controleaanpak, risico’s, werkzaamheden en attentiepunten. • De redelijkheid van de aannames en schattingen van het bestuur met betrekking tot de gekozen (actuariële) veronderstellingen en de gehanteerde waarderingsgrondslagen getest en besproken met de certificerend actuaaris. • De rapportage van de certificerend actuaaris geëvalueerd en de uitkomsten besproken. • Vastgesteld dat de waarderingsgrondslagen van de technische voorzieningen toereikend zijn toegelicht in de jaarrekening. <u>Onze observatie bij dit kernpunt:</u> Wij achten de waardering van de technische voorzieningen en de daarbij behorende toelichting in de jaarrekening per 31 december 2024 aanvaardbaar. Wij hebben geen materiële bevindingen te rapporteren.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Het jaarverslag omvat andere informatie, naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

De andere informatie bestaat uit:

- Het bestuursverslag
- De overige gegevens
- De kerncijfers
- Het verslag van het verantwoordingsorgaan
- Het verslag van de raad van toezicht
- SFDR-bijlage

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- Met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.
- Alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist voor het bestuursverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude en fouten ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de het pensioenfonds.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur en de met ~~governance~~ belaste personen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

CONTROLEVERKLARING

Wij bevestigen aan de met governance belaste personen dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met deze personen over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met de met governance belaste personen hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Amsterdam, 30 juni 2025

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: C.J. de Witt RA

BIJLAGEN

Volumeveranderingen

Ontwikkelingen ten aanzien van deelnemers en pensioengerechtigden

In dit hoofdstuk wordt een aantal tabellen weergegeven die betrekking hebben op de deelnemers en de pensioengerechtigden. Allereerst volgt een overzicht van de aantallen mannelijke en vrouwelijke deelnemers die bij het fonds zijn geregistreerd. Dit is inclusief de ex-deelnemers die op basis van arbeidsongeschiktheid de pensioenopbouw premievrij voortzetten.

Aantallen verzekerden waarvoor wordt bijgedragen

	31-12-2024	31-12-2023	31-12-2022	31-12-2021	31-12-2020
Mannen	5.867	4.988	5.233	5.397	5.652
Vrouwen	8.613	7.517	7.784	8.324	8.383
Totaal	14.480	12.505	13.017	13.721	14.035

Deelnemers met premievrije rechten

	31-12-2024	31-12-2023	31-12-2022	31-12-2021	31-12-2020
Mannen	17.395	16.717	18.343	18.045	17.575
Vrouwen	27.682	25.862	31.356	30.832	30.155
Totaal	45.077	42.579	49.699	48.877	47.730

Het aantal deelnemers dat een periodieke uitkering ontvangt (op 31 december) en de hoogte van de jaarlijkse som aan ingegane pensioenrechten op jaarbasis daarvan worden in de volgende tabellen over de jaren 2019 tot en met 2024 zichtbaar gemaakt.

Aantallen pensioenen in uitkering

	31-12-2024	31-12-2023	31-12-2022	31-12-2021	31-12-2020
Ouderdomspensioen mannen	6.195	5.998	5.895	5.834	5.744
Ouderdomspensioen vrouwen	4.066	3.783	3.530	3.358	3.160
Partnerpensioen vrouwen	2.831	2.793	2.749	2.760	2.699
Partnerpensioen mannen	670	642	612	587	545
Wezenpensioen	67	65	63	59	53
Totaal	13.829	13.281	12.849	12.598	12.201

Ingegane pensioenrechten op jaarbasis

	31-12-2024	31-12-2023	31-12-2022	31-12-2021	31-12-2020
Ouderdomspensioen mannen	37.513	35.874	30.196	30.745	29.277
Ouderdomspensioen vrouwen	7.926	7.277	5.990	5.783	5.403
Partnerpensioen vrouwen	10.918	10.623	9.057	8.944	8.705
Partnerpensioen mannen	1.125	1.083	815	815	765
Wezenpensioen	78	68	50	75	59
Totaal	57.560	54.925	46.108	46.362	44.209

Individuele waardeoverdracht

Het fonds werkt, op basis van het wettelijk recht op waardeoverdracht, mee aan individuele overdrachten bij wisseling van dienstverband. Het doel hiervan is het voorkomen van pensioenbreuk en versnippering van pensioenanspraken. Werknemers die vóór het ontstaan van het wettelijk recht op waardeoverdracht, zijnde 8 juli 1994, van dienstbetrekking zijn gewisseld, hebben geen wettelijk recht op waardeoverdracht. Met het oog op de doelstelling tot het voorkomen van pensioenbreuk van deze 'oude' gevallen, werkt het fonds ook mee bij deze overdrachten.

	31-12-2024		31-12-2023		31-12-2022	
	aantal	Overdrachts-waarde	aantal	Overdrachts-waarde	aantal	Overdrachts-waarde
Inkomende waardeoverdrachten	1.234	3.351	2.563	6.265	8	5.124
Uitgaande waardeoverdrachten	1.043	7.705	8.904	24.438	1.180	6.872

Vrijwillige voortzetting pensioenopbouw

De pensioenopbouw kan onder bepaalde voorwaarden (met name minstens 3 jaar deelnemer, geen andere pensioenregeling) vrijwillig voor maximaal 3 jaar voortgezet worden. Bij vrijwillige voortzetting komt de premie volledig voor rekening van de deelnemer.

	31-12-2024		31-12-2023		31-12-2022	
	aantal	Opbouw-waarde	aantal	Opbouw-waarde	aantal	Opbouw-waarde
Vrijwillige voortzetting	3	2	3	17	3	1

Gemoedsbezwaarden

Het pensioenreglement kent een regeling voor werknemers die gemoedsbezwaren hebben tegen iedere vorm van verzekering. Deze werknemers kunnen vrijstelling van de verplicht gestelde collectieve pensioenregeling verkrijgen. In dat geval gaan de deelnemers dezelfde premiebijdragen betalen als de reguliere deelnemers. Deze bijdragen worden op een aparte spaarrekening geboekt. Het gespaarde bedrag wordt vanaf de pensioneringsdatum in gelijke termijnen aan de werknemer uitgekeerd gedurende 15 jaar. Ingegane uitkeringen worden jaarlijks per 1 januari verhoogd met een door het Bestuur vastgestelde intrestvoet.

	31-12-2024		31-12-2023		31-12-2022	
	aantal	Opbouw- waarde	aantal	Opbouw- waarde	aantal	Opbouw- waarde
Gemoedsbezwaarden	16	238	16	233	16	225

Mutatieoverzicht deelnemers en gepensioneerden

	deelnemers (excl. arbeids- ongeschikten)	gewezen deelnemers	Arbeids- ongeschikte deelnemers	gepensioneerden	Totaal
Stand per 1 januari 2024	12.505	42.579	-	13.281	68.365
(Her)toetreding	5.598	-2.655		-28	2.915
Uitdiensttreding	-6.033	6.020		12	-1
Pensionering	-109	-789		898	-
Arbeidsongeschiktheid	-	-		-	-
Revalidering	-	-		-	-
Overlijden	-33	-179		-143	-355
Ingang nabestaandenpensioen	-	-		-	-
Premievrij gemaakt door uit diens	-	-		-	-
Waardeoverdacht	-2	-992		-	-994
Afkoop kleine pensioen	-	-325		-223	-548
Beëindiging wezenpensioen	-	-		-5	-5
Verval kleine pensioenen	-3	-461		-	-464
Overige oorzaken	2.557	1.879		37	4.473
Totaal per 31 december 2024	14.480	45.077	-	13.829	73.386

	deelnemers (excl. arbeids- ongeschikten)	gewezen deelnemers	Arbeids- ongeschikte deelnemers	gepensioneerden	Totaal
Stand per 1 januari 2023	13.017	49.699	-	12.849	75.565
(Her)toetreding	2.961	-393		-4	2.564
Uitdiensttreding	-3.148	3.134		4	-10
Pensionering	-121	-593		716	2
Overlijden	-27	-126		-220	-373
Waardeoverdacht	-158	-8.746		-	-8.904
Afkoop kleine pensioen	-18	-392		-53	-463
Beëindiging wezenpensioen				-8	-8
Verval kleine pensioenen		-1		-	-1
Overige oorzaken	-1	-3		-3	-7
Totaal per 31 december 2023	12.505	42.579	-	13.281	68.365

Aantallen naar leeftijd

2024 Leeftijd	deelnemers met opbouw (incl. AO)	gewezen deelnemers	gepensioneerden	Totaal
< 20	1.711	804	59	2.574
20-25	1.776	2.066	7	3.849
25-30	1.179	2.724	2	3.905
30-35	1.214	3.337	3	4.554
35-40	1.127	3.494	5	4.626
40-45	1.073	2.903	17	3.993
45-50	1.257	3.830	22	5.109
50-55	1.773	6.542	97	8.412
55-60	1.653	8.432	219	10.304
60-65	1.427	8.512	473	10.412
65-70	290	2.277	3.535	6.102
70-75	-	126	3.702	3.828
75-80	-	27	2.952	2.979
80-85	-	2	1.701	1.703
85-90	-	1	800	801
90-95	-	-	198	198
> 95	-	-	37	37
	14.480	45.077	13.829	73.386

2023 Leeftijd	deelnemers met opbouw (incl. AO)	gewezen deelnemers	gepensioneerden	Totaal
< 20			56	56
20-25	1.367	1.528	8	2.903
25-30	1.237	2.644	2	3.883
30-35	1.211	3.159	2	4.372
35-40	1.118	3.302	4	4.424
40-45	1.060	2.742	15	3.817
45-50	1.299	3.559	20	4.878
50-55	1.743	6.259	83	8.085
55-60	1.624	7.890	204	9.718
60-65	1.437	8.294	407	10.138
65-70	409	3.183	2.736	6.328
70-75	-	13	3.751	3.764
75-80	-	5	3.013	3.018
80-85	-	1	1.782	1.783
85-90	-	-	886	886
90-95	-	-	256	256
> 95	-	-	56	56
	12.505	42.579	13.281	68.365

Kenmerken pensioenregeling

De pensioenregeling in 2024

Pensioensysteem

Het fonds hanteert een pensioenregeling in de vorm van een middelloonregeling. Dit betekent dat de deelnemer elk jaar pensioen opbouwt over de pensioengrondslag. De deelnemer ontvangt dus een pensioen (+ AOW) dat gebaseerd is op het gemiddelde salaris dat hij heeft verdiend gedurende de deelname aan het fonds.

Voor werknemers is het mogelijk om het ouderdomspensioen te vervroegen tot 5 jaar voor de AOW-leeftijd. Het is mogelijk om het ouderdomspensioen uit te stellen tot 5 jaar na de AOW-leeftijd. De deelnemer kan daarbij ook kiezen voor een deeltijdpensioen of een hoog-laag pensioen.

Toetredingsleeftijd

Een werknemer die in dienst is bij een werkgever die is aangesloten bij het fonds, neemt vanaf de eerste dag van de maand waarin de werknemer 18 jaar wordt verplicht deel aan de pensioenregeling.

Pensioenleeftijd

De pensioenleeftijd is met ingang van 1 januari 2021 68 jaar, ingaande de eerste dag van de maand dat de deelnemer 68 jaar is geworden.

Pensioengrondslag

De pensioengrondslag, die gebruikt wordt om de opbouw van het pensioen te berekenen, is het pensioengevend salaris min de franchise. In 2023 bedroeg de franchise € 8,81 voor elk gewerkt contractuur, met een jaarlijks maximum van € 17.545,00.

Opbouwpercentage ouderdomspensioen

In 2024 werd 1,60% van de pensioengrondslag opgebouwd aan ouderdomspensioen.

Partnerpensioen

Voor eventuele nabestaanden wordt jaarlijks partnerpensioen opgebouwd ter hoogte van 70% van het ouderdomspensioen.

Wezenpensioen

Het wezenpensioen bedraagt 20% van het totale partnerpensioen, en wordt uitgekeerd tot 18 jaar. Als beide ouders zijn overleden, wordt het wezenpensioen verdubbeld. Met ingang van 1 januari 2018 wordt het wezenpensioen bij schoolgaande of studerende wezen tot maximaal 27 jaar uitgekeerd.

Uitruilen partnerpensioen ouderdomspensioen

Het omzetten van partnerpensioen (opgebouwd na 1 januari 2002) in ouderdomspensioen is mogelijk. Met ingang van 2008 is ook het recht om ouderdomspensioen om te zetten in partnerpensioen opgenomen in het pensioenreglement. Deze "uitruil" kan plaatsvinden op de datum van pensionering. Het ouderdomspensioen kan ook (gedeeltelijk) uitgeruild worden in partnerpensioen. Dit is mogelijk bij beëindiging van de deelneming of op de pensioneringsdatum.

Premie

De te betalen premie was in 2024 28,30% van de pensioengrondslag. Hiervan kwam 17% voor rekening van de werkgever en 11,3% voor rekening van de werknemer.

Premievrijstelling

Als een deelnemer een WIA- of WAO-uitkering ontvangt, voorziet het pensioenreglement in een premievrije opbouw. Voor de voortzetting van de pensioenopbouw is over dit inkomensgedeelte geen bijdrage verschuldigd.

Vrijwillige voortzetting

De pensioenopbouw kan in bepaalde situaties vrijwillig worden voortgezet voor maximaal 3 jaar, waarbij de werknemer de volledige premie dient te betalen. Indien er winst uit onderneming wordt genoten, kan dit voor maximaal 10 jaar.

Klachten- en geschillenprocedure

In het pensioenreglement is de klachtenprocedure opgenomen voor de (gewezen) deelnemers, andere aanspraakgerechtigden of pensioengerechtigden. Bij klachten gaat het om de uitvoering van de pensioenregeling. De klacht wordt dus primair gericht aan de administrateur. De klachtenprocedure is ook vermeld in het uitvoeringsreglement, omdat ook werkgevers een klacht kunnen hebben over de uitvoering van de pensioenregeling.

In het pensioenreglement is ook de geschillenprocedure voor de hierboven genoemde groep belanghebbenden opgenomen. Bij geschillen gaat het om een bezwaar tegen een besluit van het Bestuur, niet zijnde een besluit van algemene strekking. In

dat geval is er een geschil met het Bestuur van het fonds. Hiertegen kan een beroep worden ingesteld bij de Geschilleninstantie Pensioenfondsen.

De geschillenprocedure is ook vermeld in het uitvoeringsreglement, omdat ook werkgevers een bezwaar kunnen hebben tegen een besluit van het Bestuur.

Bestuur en Commissies

Het paritaire Bestuur is op 31 december 2024 als volgt samengesteld:

Namens werkgevers	Man/Vrouw	Geboortedatum	Benoemd tot	Voorgedragen door
L.T.M de Leede	V	08-06-1962	1-1-2029	KNS
W.A.J. Geurts	M	04-04-1962	1-1-2026	KNS
A. Tarmond	M	13-05-1980	1-1-2029	KNS
A.J.M. van Amerongen	M	23-03-1969	1-6-2029	KNS
M. Lemsom	V	11-11-1965	1-7-2027	KNS

Namens werknemers	Man/Vrouw	Geboortedatum	Benoemd tot	Voorgedragen door
E. Deuling	M	07-04-1988	1-4-2027	FNV
R. Garcia Lopez	V	28-11-1966	01-12-2028	FNV
M. Pet	M	15-03-1982	1-1-2026	CNV

Namens gepensioneerden	Man/Vrouw	Geboortedatum	Benoemd tot
I.M. van Eekelen	V	17-04-1975	1-1-2026
R. Dik	M	16-10-1965	1-1-2029

Mevrouw De Leede was in 2024 voorzitter namens de werkgevers en fungerend Bestuursvoorzitter.

Mevrouw Van Eekelen was voorzitter namens de gepensioneerden.

Beleggingscommissie

Samenstelling per 31 december 2024:

Leden	Organisatie
L.T.M. de Leede	KNS
E. Deuling	FNV
A.J.M. van Amerongen	KNS

Risicocommissie

Samenstelling per 31 december 2024:

Leden	Organisatie
R. Garcia Lopez	FNV
M. Pet	CNV
A. Tarmond	KNS (voorzitter commissie)

Communicatiecommissie

Samenstelling per 31 december 2024:

Leden	Fonds-orgaan	Organisatie
M. Lemsom	Bestuur	KNS
R. Dik	Bestuur	FNV (voorzitter commissie)
I.M. van Eekelen	Bestuur	FNV

Sleutelfunctiehouder risicomanagement

De heer R. Dijkstra

Sleutelfunctiehouder interne audit

De heer W.A.J. Geurts

Sleutelfunctiehouder actuariel

De heer H. Veerman

Overzicht nevenfuncties Bestuursleden per 31 december 2023

De met een * aangegeven functies zijn betaald, al dan niet via de arbeidsrechtelijke werkgever van het bestuurslid.

Mevrouw Van Eekelen

- Pensioenbestuurder FNV *
- Bestuurder BPF MITT
- Bestuurder en werknemersvoorzitter BPF VLEP

Mevrouw De Leede

- Bestuurder SPN (Bpf Notariaat)
- Vice voorzitter BPFL (Bpf Levensmiddelen)

De heer Deuling

- Pensioenbestuurder FNV *
- Bestuurder Bpf Bouw

De heer Pet

- Pensioenbestuurder van CNV *
- Oak pensioenfonds, niet uitvoerend bestuurslid
- Bpf voor Vlees, Vleeswaren, Gemaksvoeding en Pluimveevlees (VLEP), bestuurslid
- Bpf voor het kappersbedrijf, bestuurslid
- Stichting RVU Pluimvee, algemeen bestuurslid
- Stichting Sportevenementen Le Champion, lid ledenraad

De heer Dik

- Pensioenbestuurder FNV *
- Juridisch medewerker FNV *
- Lid geschillencommissie cao Slagersbedrijf
- Bestuurslid BPF Bakkers
 - Lid communicatiecommissie BPF Bakkers
 - Lid pensioen- en uitvoeringscommissie BPF Bakkers

De heer Van Amerongen

- Sleutelfunctiehouder Risk bij Pensioenfonds StiPP
- Voorzitter Raad van Toezicht bij Pensioenfonds Foodservice
- Bestuurder (NUB) bij Pensioenfonds ABN AMRO
 - Voorzitter commissie Vermogensbeheer & Balansmanagement
 - Lid commissie Juridische Zaken
 - Lid Commissie van Beroep
- Lid visitatiecommissie bij Pensioenfonds St Nationaal Lucht- en Ruimtevaartlaboratorium (tot 1-5-2024)
- Lid Raad van Toezicht bij Pensioenfonds Nederlandse Groothandel
- Voorzitter interne adviescommissie bij Stichting Pensioen Opleidingen (SPO/Nyenrode)
- Lid Raad van Toezicht Centraal Beheer APF
- Lid Auditcommissie bij Pensioenfonds Huisartsen (vanaf 1-9-2024)

Mevrouw Lemsom

- Directeur vereniging Koninklijke Nederlandse Slagersorganisatie *
- Bestuurslid Stichting Opleidingsfonds Slagersbedrijf (Sovvb)Bestuurslid Stichting Vormings- en Ontwikkelingswerk in het Slagersbedrijf (Vos)Bestuurslid Stichting Aanvullingsfonds voor het Slagersbedrijf I (SAS 1)Bestuurslid Stichting SAS zorgportaal Bestuurder Daan Schopstichting Voorzitter Vereniging Zelfslachtende slagers
- Lid Georganiseerd Overleg (Cao voor het Slagersbedrijf)
- Bestuurder Stichting Allergenen en Warenkennis
- Bestuurder Stichting CBS Comore
- Bestuurder Stichting het Nationaal Slagerij- en Vlees Museum
- Voorzitter Stichting Slavakto
- Bestuurder Expertisecentrum voor het Slagersambacht (ECS)
- Voorzitter Stichting Meestertitels Slagersbedrijf

De heer Tarmond

- Manager Werkgeverszaken Koninklijke Nederlandse Slagersorganisatie *

- Bestuurslid Stichting VOS (Stichting Vormings- en Ontwikkelingsfonds Slagersbedrijf)
- Bestuurslid Sovvb
- Bestuurslid Stichting SAS Zorgportaal
- Bestuurslid Stichting SAS I
- Bestuurssecretaris Stichting Meestertitels Slagersbranche
- Cao-onderhandelaar voor de Slagers-cao
- Cao-onderhandelaar voor de Poeliers-cao

De heer Geurts

- Manager Actuarieel Advies & ALM bij PGGM*

Mevrouw Garcia Lopez

- Pensioenbestuurder FNV*
- Voorzitter werkgroep communicatie Wet Toekomst Pensioenen (WTP) FNV
- Bestuurslid BPF Schilders
 - Voorzitter communicatiecommissie BPF Schilders

Het verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan is op 31 december 2024 als volgt samengesteld:

Namens gepensioneerden:	Man/vrouw:	Geboortedatum	Benoemd tot:	Benoemd door:
J. van der Kooi	M	18-01-1947	1 januari 2027	CNV
J. Stoots	M	22-08-1953	1 januari 2026	FNV

Namens werknemers:				
K. Bant	V	02-04-1971	1 januari 2027	FNV
H. Hartgerink	M	25-08-1959	1 januari 2026	FNV
P.H. Heikoop	M	27-03-1977	1 juli 2028	CNV

Namens de werkgevers:				
H.J. Hofmeester	M	07-10-1944	1 januari 2026	KNS
J.L.M. te Riele	M	13-06-1947	1 januari 2028	KNS

De Raad van Toezicht is op 31 december 2024 als volgt samengesteld:

	Man/vrouw:	Geboortedatum	Benoemd tot:
C.A.P Kuiper	V	20-11-1978	18 januari 2028
S. Acar	V	31-07-1975	25 oktober 2026
P. de Geus	M	28-06-1963	6 augustus 2028

De met een * aangegeven functies zijn betaald, al dan niet via de arbeidsrechtelijke werkgever van het Bestuurslid.

Mevrouw Kuiper

- Bestuurder Stichting Pensioenfonds voor de Woningcorporaties
- Lid Raad van Toezicht Pensioenfonds Werk en (Re)Integratie
- Lid Visitatiecommissie Stichting Sportfondsen Pensioenfonds
- Lid Visitatiecommissie Stichting Pensioenfonds Witteveen+Bos

Mevrouw Acar

- NN Group hoofd public markets
 - Lid Social Impact Fonds *

De heer De Geus

- Bestuurder Oak pensioenfonds
- Bestuurder Bpf voor de Banden en Wielenbranche

Samenwerkende organisaties

Interne partijen

KNS, CNV en FNV dragen Bestuursleden voor, en benoemen de leden van het verantwoordingsorgaan.

Koninklijke Nederlandse Slagersorganisatie (KNS)

Postbus 1234
2280 CE Rijswijk
(070) 390 63 65
www.knsnet.nl

FNV

Postbus 9208
3506 GE Utrecht
(0900) 96 90 (€ 0,10 p/m)
www.fnv.nl

CNV

Postbus 2550
3500 GM Utrecht
(030) 751 10 07
www.cnv.nl

Externe partijen

Het fonds werkt samen met de volgende partijen.

Uitvoeringsorganisaties

Pensioenbeheer

- Appel Pensioenuitvoering

Vermogensbeheer (Fiduciair manager)

- Van Lanschot Kempen Investment Management

Beleggingsadministrateur (Bewaarder – custodian)

- Caceis

Externe adviseurs

- C. Rouw, Actor Bureau voor Sectoradvies, Bestuursbureau (algemeen advies & Bestuursondersteuning)
- I. Nieboer, Actor Bureau voor Sectoradvies, Bestuursbureau (algemeen advies & Bestuursondersteuning)
- A. Huyghe, Actor Bureau voor Sectoradvies; Bestuursbureau (algemeen advies & Bestuursondersteuning)
- M. Verheul - ICC Verheul (adviseur vermogensbeheer)
- R. den Hertog - Sprenkels (adviserend actuaris)
- G. van Dalen, Sprenkels (projectmanagement Wtp)

Waarmerkend actuaris

Drs. Hen Veerman AAG RBA
Triple A - Risk Finance Certification B.V.

Externe accountant

C.J. de Witt RA
Deloitte Accountants B.V.

Compliance ondersteuning

K.M. Westerhof, Actor Bureau voor Sectoradvies

Begrippenlijst

ABTN (Actuariële en bedrijfstechnische nota)	Pensioenfondsen dienen te werken volgens een ABTN. Hierin zijn de financiële opzet van een pensioenfonds en de grondslagen waarop deze berust, gemotiveerd omschreven.
ALM (Asset Liability Management)	Een methode om modelmatig de samenstelling van de strategische beleggingsportefeuille te bepalen, rekening houdend met de pensioenverplichtingen.
Benchmark	Vergelijkingsmaatstaf. Representatieve herbeleggingsindex waartegen de prestaties van een beleggingsportefeuille worden afgezet.
Boekwaarde	Het bedrag waarvoor een bezitting in de balans is opgenomen.
Converteerbare obligatie	Een obligatie die omgezet kan worden in aandelen.
Dekkingsgraad	De waarde van het pensioenvermogen uitgedrukt als percentage van de waarde van de pensioenverplichtingen. De dekkingsgraad wordt als graadmeter beschouwd voor de mate van zekerheid dat de toegezegde pensioenen ook daadwerkelijk kunnen worden uitbetaald. • De UFR-dekkingsgraad is gelijk aan het pensioenvermogen gedeeld door de technische voorzieningen. • De beleidsdekkingsgraad betreft de dekkingsgraad waarop beleidsmaatregelen gebaseerd zullen worden. Deze beleidsdekkingsgraad wordt berekend als een voortschrijdend gemiddelde van de aanwezige dekkingsgraden over de afgelopen twaalf maanden, inclusief de maand waarin de beleidsdekkingsgraad wordt vastgesteld. • De reële dekkingsgraad is gedefinieerd als de verhouding tussen het aanwezige vermogen en de technische voorzieningen waarbij voor de toekomstige jaren rekening wordt gehouden met toekenning van de voorwaardelijke toeslagverlening. • De vereiste dekkingsgraad is de verhouding tussen het vereist eigen vermogen en de verplichtingen. • De minimaal vereiste dekkingsgraad is de verhouding tussen het minimaal vereist eigen vermogen en de verplichtingen.
Deposito	Tegood bij een bankinstelling, waarover eerst na verloop van een overeengekomen tijdsduur (maximaal 2 jaar) kan worden beschikt.
Derivaat	Financieel contract waarvan de waarde is afgeleid van een andere (onderliggende) waarde, zoals een aandeel, obligatie of grondstof. Bijvoorbeeld: futures, swaps.
Duration	Gewogen gemiddelde looptijd van een lening. Maatstaf om de prijsgevoeligheid van de lening te bepalen voor renteveranderingen.
ESG	Afkorting voor Environmental, Social and Governance. Mede op basis van doelstellingen op milieu-, sociale en governancefactoren bepaalt het fonds het te voeren beleggingsbeleid, vastgelegd in het Maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB)-beleid van het fonds.
Franchise	Vrijgesteld bedrag. Over dit deel van het pensioengevend loon wordt geen premie betaald en worden geen aanspraken opgebouwd.

FTK (Financieel Toetsingskader)	Stelsel van DNB voor in de toekomst te hanteren waarderingsmethoden.
Geamortiseerde kostprijs	Het bedrag waarvoor financiële activa of verplichtingen bij eerste verwerking worden gewaardeerd minus aflossingen, plus of minus de cumulatieve afschrijving, gebruikmakend van de effectieve-rentemethode voor het verschil tussen het oorspronkelijke bedrag en het bedrag op de vervaldatum, en minus bijzondere waarde-verminderingen of niet ontvangen bedragen.
High Yield	Hoogrenderende obligaties, uitgegeven door ondernemingen met een lage kredietwaardigheid.
IBNR	“Incurred but not reported” Dit zijn voorzieningen (voor schade) die zich wel hebben voorgedaan, maar die nog niet gemeld zijn of bekend zijn.
Integriteitsrisico	Het integriteitsrisico is het risico dat de integriteit van de instelling dan wel het financiële stelsel wordt beïnvloed als gevolg van niet integere, onethische gedragingen van de organisatie, medewerkers of de leiding in het kader van wet- en regelgeving en maatschappelijke en door de instelling opgestelde normen.
Intrinsieke waarde	De actuele waarde van een belegging. Dit is de daadwerkelijke waarde op dat moment, die hoger of lager kan liggen dan de boekwaarde. Bij de boekwaarde wordt enkel naar de waarde in de balans gekeken.
Marktwaarde	Het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen terzake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en onafhankelijk van elkaar zijn. Ook wel reële waarde genoemd.
Nominale waarde	De waarde die vermeld staat op een munt of een verhandelbaar waardepapier zoals een aandeel of obligatie.
Outperformance	Er wordt een beter resultaat behaald dan de benchmark.
Reële waarde	Het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen terzake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en onafhankelijk van elkaar zijn. Ook wel Marktwaarde genoemd.
Rekenrente	Fictief rendementspercentage dat het belegde vermogen in de toekomst wordt geacht op te brengen.
Solvabiliteit	Het vermogen dat op langere termijn aanwezig moet zijn om de verplichtingen te kunnen nakomen.
Sterftegrondslag	Berekeningsmethode gebaseerd op een statistisch overzicht van sterftekansen per leeftijd van een bepaalde groep personen.
Swap	Ruil van het rendement op een vastgestelde referentiewaarde tegen een variabele rente gedurende een vastgestelde looptijd.
Swaption	Een swap waarbij de eigenaar van de swaption het recht heeft, maar niet de verplichting, om een swap tegen vooraf bepaalde voorwaarden af te sluiten op of binnen een bepaald tijdstip.
Underperformance	Er wordt een slechter resultaat behaald dan de benchmark.

Vastrentende waarden	Beleggingssoort waarover in beginsel een vaste rentevergoeding en een vaste looptijd geldt, zoals obligaties, onderhandse leningen en hypotheke.
Technische voorzieningen	De passiva van het pensioenfonds, gelijk aan de waarde van de pensioenverplichtingen.
Waardeoverdracht	Het naar een andere pensioenregeling overdragen van de waarde van een tot zeker moment opgebouwde pensioenaanspraak, in het geval de deelnemer verandert van werkgever of verzekeraar.
Z-score	Mate waarin het werkelijke rendement van een pensioenfonds afwijkt van het rendement van de door het Bestuur vastgestelde normportefeuille.

Bijlage IV

Model voor de periodieke informatieverstrekking voor de financiële producten als bedoeld in artikel 8, leden 1, 2 en 2 bis, van Verordening (EU) 2019/2088 en artikel 6, lid 1, van Verordening (EU) 2020/852

Heeft dit financiële product een duurzame beleggingsdoelstelling?

Duurzame belegging: een belegging in een economische activiteit die bijdraagt aan het behalen van een milieudoelstelling of een sociale doelstelling, mits deze belegging geen ernstige afbreuk doet aan milieu- of sociale doelstellingen en de ondernemingen waarin is belegd praktijken op het gebied van goed bestuur toepassen.

De EU-taxonomie is een classificatiesysteem dat is vastgelegd in Verordening (EU) 2020/852. Het gaat om een lijst van **ecologisch duurzame economische activiteiten**. Die verordening bevat geen lijst van sociaal duurzame economische activiteiten. Duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling kunnen wel of niet op de taxonomie zijn afgestemd.

☒ Ja

☒ Nee

☐ Er zijn duurzame beleggingen met een milieudoelstelling gedaan:

☐ Het product promootte E/S-kenmerken, maar deed geen duurzame beleggingen.

☐ in economische activiteiten die niet als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie

☐ Dit product heeft de volgende duurzame beleggingen met een sociale doelstelling gedaan:

☐ Het product promootte ecologische/sociale (E/S) kenmerken, en hoewel het geen duurzame beleggingen als doelstelling had, had het een minimaal aandeel duurzame beleggingen van

☐ met een milieudoelstelling in economische activiteiten die als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie

☐ met een milieudoelstelling in economische activiteiten die niet als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie

☐ met een sociale doelstelling

☒ Het product promootte E/S-kenmerken, maar deed geen duurzame beleggingen.

In hoeverre is voldaan aan de ecologische en/of sociale kenmerken die dit financiële product promoot?

Het financiële product promoot ecologische karakteristieken die verband houden met:

- de mitigatie van klimaatverandering en de adaptatie aan klimaatverandering in lijn met het Akkoord van Parijs;
- de bescherming en het herstel van de biodiversiteit en ecosystemen;

De ecologische kenmerken die het financiële product promoot, streven ernaar bij te dragen aan het bereiken van de klimaatdoelen van het Akkoord van Parijs en het Nationale Klimaatakkoord van Nederland ('Klimaatakkoord'). Dit decarbonisatiepad omvat korte termijn (2025) doelstellingen, een middellange termijn (2030) ambitie en een langetermijnverbintenis om tegen 2050 klimaatneutraal te zijn.

Duurzaamheids-indicatoren meten hoe wordt voldaan aan de ecologische of sociale kenmerken die het financiële product promoot.

Hoe hebben de duurzaamheidsindicatoren gepresteerd?...en in vergelijking tot voorafgaande perioden?

Het financiële product promoot sociale kenmerken die verband houden met fatsoenlijk werk. De duurzaamheidsindicatoren die worden gebruikt om de realisatie van elk van de gepromote ecologische karakteristieken of sociale kenmerken door dit financiële product te meten, presteerden als volgt. Alle waarden zijn gebaseerd op de posities en beschikbare gegevens per 31 december van het betreffende jaar.

Milieu-indicatoren	Parameter	2023	2024		
Scope 1-broeikasgassen-emissies	ton CO2e	54.606,65	23.727,11	26%	35%
Scope 2-broeikasgassen-emissies	ton CO2e	23.453,91	16.811,21	26%	35%
Scope 3-broeikasgassen-emissies	ton CO2e	568.720,20	489.837,06	26%	35%
Totale broeikasgassen-emissies	ton CO2e	644.552,21	529.780,14	26%	35%
Koolstofvoetafdruk	ton CO2e per miljoen EUR van belegging	256,72	196,12	26%	35%
Broeikasgassen-intensiteit ondernemingen waarin is belegd	Gewogen gemiddelde ton CO2e per miljoen EUR omzet	883,76	817,40	30%	39%
Aandeel van de beleggingen in ondernemingen actief in de sector fossiele brandstoffen	Aandeel van de beleggingen, %	1%	2%	31%	39%
Aandeel verbruik en opwekking niet-hernieuwbare energie	Aandeel van de beleggingen, %	70%	63%	24%	32%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten - Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	3,24	1,03	27%	36%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten - Industrie	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	0,50	0,29	27%	36%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten - Winning van delfstoffen	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	1,19	0,80	27%	36%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten - Vervoer en opslag	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	1,10	1,72	27%	36%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten - Distributie van water, afvalwaterbeheer en sanering	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	2,12	1,09	27%	36%
Activiteiten met negatieve gevolgen voor biodiversiteitsgevoelige gebieden	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	31%	9%
Beleggingen in ondernemingen zonder initiatieven voor koolstofemissiereductie	Aandeel van de beleggingen, %	9%	13%	30%	38%

Sociale indicatoren	Parameter	2023	2024		
Aantal ernstige mensenrechtenproblemen en -schendingen die verband houden met de ondernemingen waarin is belegd, op basis van een gewogen gemiddelde	Gewogen gemiddelde, aantal	0,02	0,02	30%	38%
Schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de richtsnoeren voor multinationale ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	31%	39%
Ontbreken van procedures en compliancemechanismen voor het monitoren van de naleving van de beginselen van het VN Global Compact en de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen	Aandeel van de beleggingen, %	18%	0%	31%	39%

Betrokkenheid indicatoren	Parameter	2023	2024		
Entertainment voor volwassenen	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	0%	0%
Conventionele Olie & Gas	Aandeel van de beleggingen, %	1%	1%	37%	43%
Alcohol	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	2%	2%
Controversiële wapens	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	100%	100%
Conventionele wapens	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	1%	1%
Gokken	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	0%	0%
Stroomopwekking	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	5%	10%
Thermische kolen	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	37%	44%
Tabak	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	100%	100%
Onconventionele Olie & Gas	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	37%	43%

- Wat waren de doelstellingen van de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan en hoe droeg de duurzame belegging bij tot die doelstellingen?

Niet van toepassing, het product heeft geen duurzame beleggingsdoelstelling.
- Hoe hebben de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan geen ernstige afbreuk gedaan aan ecologische of sociale duurzame beleggingsdoelstellingen?

Niet van toepassing, het product heeft geen duurzame beleggingsdoelstelling.
- Hoe is rekening gehouden met de indicatoren voor ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?

Met de indicatoren voor ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren is rekening gehouden in de algemene beleggingsaanpak, het due diligence-proces en de beleggingsprocedures wat betreft screening, monitoring en rapportage. We hebben een combinatie van eigen data en data van derden gebruikt om beleggingen te identificeren die een ongunstige invloed hebben op duurzaamheidsfactoren en ernstige schade (kunnen) veroorzaken.

Waren duurzame beleggingen afgestemd op de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen en de leidende beginselen van de VN inzake bedrijfsleven en mensenrechten? Details:

OESO	UNGP
Ja	Ja

Hoe is in dit financiële product rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?

- ☒ Ja
☐ Nee

Belangrijkste ongunstige effecten zijn de belangrijkste negatieve effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren die verband houden met ecologische en sociale thema's en arbeidsomstandigheden, eerbiediging van de mensenrechten en bestrijding corruptie en omkoping.

De lijst bevat de beleggingen die **het grootste aandeel** beleggingen van het financiële product vormen tijdens de referentie periode, te weten: 01 januari 2024 t/m 31 december 2024.

Het financiële product heeft bij de beoordeling van de (voorgenomen) beleggingen rekening gehouden met de belangrijkste nadelige effecten op duurzaamheidsfactoren door middel van specifieke duurzaamheidsindicatoren. Deze indicatoren worden gebruikt om te beoordelen in hoeverre de beleggingen bijdragen aan de gepromote ecologische karakteristieken en sociale kenmerken, inclusief indicatoren van belangrijke nadelige effecten. Dit omvat verschillende fasen in het beleggingsproces, waaronder screening, monitoring en rapportage. We verwijzen naar de tabel met indicatoren voor nadelige effecten op duurzaamheidsfactoren die eerder in dit document is vermeld.

Wat waren de grootste beleggingen van dit financiële product?

Grootste emittenten	Sector	Land	% Activa
Germany	Staatsobligatie	Duitsland	3,6%
France	Staatsobligatie	Frankrijk	3,2%
Netherlands	Staatsobligatie	Nederland	2,8%
Austria	Staatsobligatie	Oostenrijk	1,3%
Finland	Staatsobligatie	Finland	1,1%
Alphabet Inc.	Communicatie- diensten	Verenigde Staten	0,8%
Belgium	Staatsobligatie	België	0,8%
KfW	Overige	Duitsland	0,7%
NVIDIA Corporation	Informatie- technologie	Verenigde Staten	0,6%
Novo Nordisk A/S	Gezondheidszorg	Denemarken	0,6%
Microsoft Corporation	Informatie- technologie	Verenigde Staten	0,6%
Sumitomo Mitsui Banking Corp. (Brussels Branch)	Financiële dienstverlening	België	0,6%
European Union	Overige	België	0,5%
National Australia Bank Limited, London Branch	Financiële dienstverlening	Verenigd Koninkrijk	0,5%
Tesla, Inc.	Duurzame consumenten- goederen	Verenigde Staten	0,5%

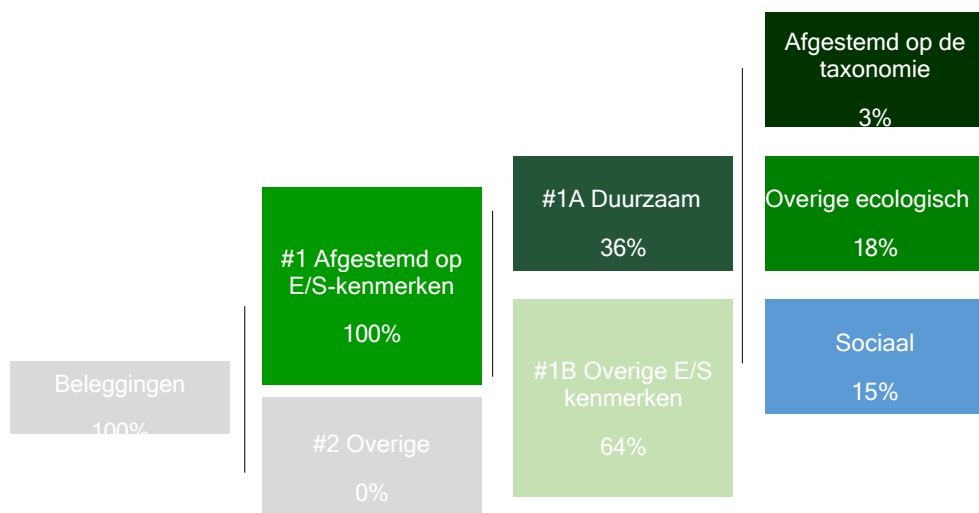
Wat was het aandeel duurzaamheidsgerelateerde beleggingen?

Hoe zag de activa-allocatie eruit?

De **activa-allocatie** beschrijft het aandeel beleggingen in bepaalde activa.

Op de taxonomie afgestemde activiteiten worden uitgedrukt als aandeel van:

- de omzet die het aandeel van de opbrengsten uit groene activiteiten van ondernemingen belegt, weergeeft; - de **kapitaaluitgaven** (CapEx) die laten zien welke groene beleggingen worden gedaan door de ondernemingen waarin is belegd, bv. voor een transitie naar een groene economie; - de **operationele uitgaven** (OpEx) die groene operationele activiteiten van ondernemingen waarin is belegd, weergeven.

#1 Afgestemd op E/S kenmerken omvat beleggingen van het financiële product die voldoen aan de ecologische en sociale kenmerken die het financiële product promoot.

Bedrijfsgerelateerde beleggingen moeten voldoen aan praktijken van goed bestuur. Voor staatsobligaties, illiquide beleggingen, waaronder Nederlandse hypotheek en vastgoed, en LDI-producten vindt de beoordeling van de E/S kenmerken plaats in managersselectie en reguliere monitoring en wordt de opname in dit onderdeel gewaarborgd.

#2 Overige omvat overige beleggingen van het financiële product die niet zijn afgestemd op de ecologische en sociale kenmerken zoals beleggingen met een rode vlag op MSCI ESG controversies, cash en derivaten.

#1A Duurzaam omvat beleggingen die voldoen aan drie criteria: beleggingen met economische activiteiten die bijdragen aan een duurzame doelstellingen, geen ernstige afbreuk doen aan overige doelstellingen en praktijken van goed bestuur.

#1B Overige E/S kenmerken omvat beleggingen van het financiële product die niet voldoen aan de criteria van een #1A duurzame belegging, maar wel voldoen aan praktijken van goed bestuur.

Afgestemd op de taxonomie omvat beleggingen die voldoen aan de criteria van de taxonomie. Deze hanteert dezelfde criteria als #1A duurzame beleggingen, maar telt alleen het percentage van de omzet mee dat bijdraagt aan de duurzame doelstellingen.

Overige ecologisch en sociaal omvat beleggingen die wel voldoen aan #1A duurzame beleggingen maar niet zijn afgestemd op de taxonomie.

Meer informatie over de methodologie is te vinden in de toelichting op Annex IV, beschikbaar op de website van het pensioenfonds.

In welke economische sectoren werd belegd?

Sector	Afgestemd op E/S-kenmerken	Duurzaam	Overige E/S kenmerken	Afgestemd op de taxonomie	Overige ecologisch	Sociaal	Overige
Alle	100%	36%	64%	3%	18%	15%	0%
Communicatie-diensten	2%	1%	1%	0%	1%	0%	0%
Duurzame consumenten-goederen	3%	0%	2%	0%	0%	0%	0%
Niet-duurzame consumenten-goederen	2%	1%	1%	0%	0%	0%	0%
Energie	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Financiële dienstverlening	12%	3%	9%	0%	3%	0%	0%
Gezondheidszorg	4%	4%	0%	0%	1%	2%	0%
Industrie	4%	2%	2%	0%	2%	0%	0%
Informatie-technologie	4%	2%	2%	1%	2%	0%	0%
Basisindustrie	1%	0%	1%	0%	0%	0%	0%
Vastgoed	1%	1%	0%	0%	0%	0%	0%
Overige	66%	21%	45%	1%	9%	12%	0%
Nutsvoorzieningen	1%	1%	0%	0%	0%	0%	0%

In welke mate waren de duurzame beleggingen met een milieudoelstelling afgestemd op de EU-taxonomie?

Heeft dit financiële product belegd in activiteiten in de sectoren fossiel gas en/of kernenergie die aan de EU-taxonomie voldoen?

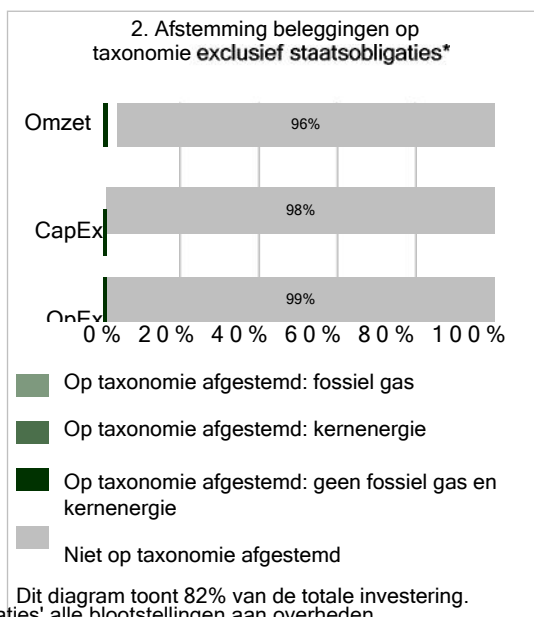
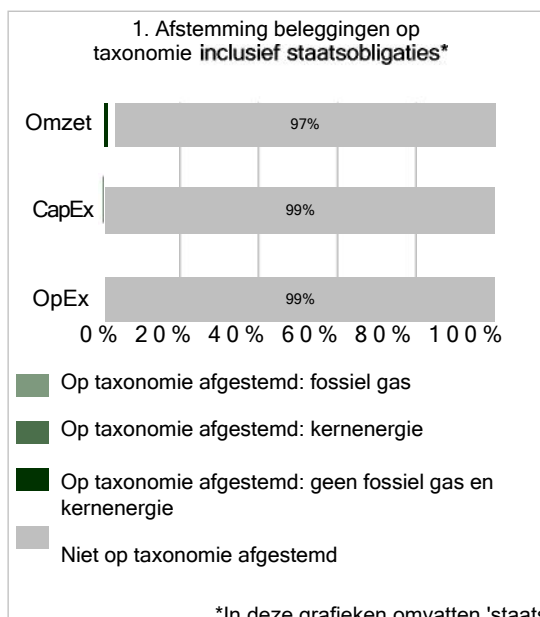
☒ Ja

☐ In fossiel gas

☒ Kernenergie

☐ Nee

De onderstaande grafieken tonen in groen het percentage beleggingen dat was afgestemd op de EU-taxonomie. Er is geen geschikte methode om te bepalen of staatsobligaties zijn afgestemd op de taxonomie. Daarom toont de eerste grafiek de afstemming op de taxonomie voor alle beleggingen van het financiële product, met inbegrip van staatsobligaties, terwijl de tweede grafiek de afstemming op de taxonomie toont voor de beleggingen van het financiële product exclusief staatsobligaties.

*In deze grafieken omvatten 'staatsobligaties' alle blootstellingen aan overheden

Faciliterende activiteiten maken het rechtstreeks mogelijk dat andere activiteiten een substantiële bijdrage leveren aan een milieudoelstelling.

Transitieactiviteiten zijn activiteiten waarvoor nog geen koolstofarme alternatieven beschikbaar zijn en die onder meer broeikasgasemissieniveaus hebben die overeenkomen met de beste prestaties.

 zijn duurzame beleggingen met een milieudoelstelling die **geen rekening houden met de criteria** voor ecologisch duurzame economische activiteiten in het kader van de Verordening (EU) 2020/852.

● Wat was het aandeel beleggingen in transitie- en faciliterende activiteiten?
1%

● Hoe verhiel het percentage op de EU-taxonomie afgestemde beleggingen zich tot eerdere referentieperiodes?
Vorige jaar was het 2%

Wat was het aandeel duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling die niet op de EU-taxonomie waren afgestemd?
18%

Wat was het aandeel sociaal duurzame beleggingen?
15%

Welke beleggingen zijn opgenomen onder "#2 Overige"? Waarvoor waren deze bedoeld en waren er ecologische of sociale minimumwaarborgen?
#2 Overige omvat de overige beleggingen van het financiële product die niet zijn afgestemd op de ecologische of sociale kenmerken en die evenmin als duurzame belegging kwalificeren. Deze categorie bestaat voornamelijk uit de liquiditeitsposities van het pensioenfonds, alsmede beleggingen die voor risicoafdekking zijn bedoeld, waaronder financiële derivaten.

Welke maatregelen zijn er in de referentieperiode getroffen om te voldoen aan de ecologische en/of sociale kenmerken?

De maatregelen om te voldoen aan de ecologische en sociale kenmerken komen voort uit het MVB-beleid. De toepassing in de afgelopen referentieperiode lichten wij kort toe:

- ESG integratie: het pensioenfonds heeft via de fiduciair vermogensbeheerder beoordeeld hoe duurzaamheidsfactoren in het beleggingsproces van zijn externe vermogensbeheerders zijn geïntegreerd.
- Screening: onderzoek naar de belangrijkste duurzaamheidsindicatoren in de portefeuille. Daarvoor baseerde het pensioenfonds zich op 'UN Global Compact' principes en andere controversiële activiteiten. Daarnaast zijn alle beursgenoteerde deelnemingen gescreend op de vereisten van goed bestuur.
- Uitsluiting: het pensioenfonds sloot bedrijven en landen uit die betrokken zijn bij ongewenste activiteiten zoals beschreven in het uitsluitingsbeleid. Dit waren onder andere bedrijven met een hoge CO₂-uitstoot uit of met betrokkenheid bij de productie of verkoop van controversiële wapens. In het overzicht van duurzaamheidsindicatoren is de betrokkenheid in bepaalde CO₂-intensieve sectoren weergegeven.
- Dialoog: het pensioenfonds voerde via de fiduciair vermogensbeheerder de dialoog met een aantal bedrijven over specifieke zaken zoals klimaatverandering of de schending van arbeids- en mensenrechten. Voor sommige dialogen werd via een collectieve initiatief met andere financiële instanties samengewerkt, bijvoorbeeld Climate Action 100+ en Nature Action 100+. Via uitoefening van het stemrecht was het pensioenfonds betrokken als aandeelhouder en heeft het pensioenfonds invloed uitgeoefend.
- Best-in-class: met deze aanpak belegt het pensioenfonds alleen in bedrijven die goed presteren op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Het pensioenfonds heeft de best-in-class benadering voortgezet gedurende gerapporteerd jaar.
- Positieve selectie: het pensioenfonds draagt bij aan positieve oplossingen. In de beleggingsportefeuille zijn bedrijven geselecteerd die een positieve bijdrage leveren aan meerdere duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's). Gedurende gerapporteerd jaar heeft het pensioenfonds dit beleid voortgezet.